

YVA-yhteysviranomaisen tukiaineisto

Ympäristöministeriö

PÄIVITETTY 18.12.2024

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Sisällysluettelo

Alkusanat	1
1 YVA-menettelyn tarkoitus ja tavoitteet	2
2 ELY-keskuksen YVA-toiminta	6
2.1 ELY-keskuksen YVA-tehtävät	6
2.2 ELY-keskuksen YVA-tehtävien organisointi ja resursointi	7
2.3 Ympäristöministeriön tehtävät	8
2.3.1 Ministeriön tehtävät	8
2.3.2 Yhteinen työtila Tiimerissä	8
2.3.3 YVA-SOVA –asioiden Teams	9
2.3.4 Asiakirjamallipohjat	9
2.3.5 YVA-yhteysviranomaisen peruskurssi eOppivassa	10
2.4 YVA-hankkeiden verkkosivut	11
2.4.1 YVA-lain mukaiset asiakirjat ja henkilötietojen suoja	11
2.4.2 YVA-lain mukaisten asiakirjojen julkisuudesta	12
3 YVA-menettelyn soveltamisala	14
3.1 Hankeluettelo	14
3.2 YVA-menettelyn soveltaminen yksittäistapauksessa	16
3.2.1 Toimivaltainen viranomainen	16
3.2.2 Yksittäistapausten tunnistaminen	16
Hankkeen, sen muutoksen tai laajennuksen koko lähellä hankeluettelon kokorajaa	17
Useita hankkeita vaikutusalueella	17
Hankeluettelon kokorajaa selvästi pienempi hanke	17
Uudet hanketyypit	18
3.2.3 YVA-päätöksenteko yksittäistapauksessa	18
Päätöksentekomenettelyn vireille tulo	18
Päätöksentekoa varten tarvittavat tiedot	19
Kuuleminen	19
Päätöksen sisältö	19
Päätöksen antamisen määräaika	21
3.2.4 Päätöksen tiedoksianto ja muutoksenhaku	21
4 YVA-menettely	23
4.1 Yhteysviranomainen	25
4.2 Yhteistyö eri tahojen kanssa	27
4.2.1 Hankkeesta vastaava	27
4.2.2 Asukkaat, yhdistykset ja muut alueen toimijat	28
4.2.3 Viranomaiset ja muut lausunnonantajat	29
4.2.4 Hankkeesta vastaavan YVA-ryhmät	30
4.3 Ennakkoneuvottelu	31
4.3.1 Ennakkoneuvottelun osallistujat	31

4.3.2	Ennakkoneuvottelun sisältö	31
4.4	Arviointiohjelmavaihe	33
4.4.1	Arviointiohjelman sisältö	33
4.4.2	Kuuleminen ja lausuntopyynnöt	33
4.4.3	Arviointiohjelmalausunto	36
4.5	Arviointiselostusvaihe	38
4.5.1	Arviointiselostuksen sisältö	38
4.5.2	Hankkeesta vastaavan neuvonta	39
4.5.3	Kuuleminen ja lausuntopyynnöt	39
4.5.4	Perusteltu päätelmä	40
4.5.5	Puutteellisen arviointiselostuksen täydentäminen	42
4.6	YVA-menettelyn kustannukset	44
4.6.1	Arviointiohjelmalausunnosta ja perustellusta päätelmästä perittävät maksut	44
4.6.2	Maksun määräytyminen	45
5	YVA-menettelyn ja muiden menettelyjen yhdistäminen	47
5.1	YVA-menettely ja Natura-arviointi	47
5.1.1	Arviointien yhdistäminen	47
5.1.2	Menettely yhdistämistapauksissa	48
5.2	YVA ja kaavoitus	49
5.2.1	Kuulemisten yhteensovittaminen	49
	Edellytykset kuulemisten yhteensovittamiselle	49
	Arviointiohjelman kuulemisen yhteensovittaminen	50
	Arviointiselostuksen kuulemisen yhteensovittaminen	50
5.2.2	YVA-menettelyn ja kaavoituksen yhdistäminen	50
	Edellytykset menettelyiden yhdistämiselle	54
	Kaavoituksen vireilletulo	54
	Kaavan valmisteluaineiston laatiminen	57
	Perusteltu päätelmä yhteismenettelyssä	59
	Puutteellisen arviointiselostuksen täydentäminen yhteismenettelyssä	60
5.3	Ympäristövaikutusten arvioinnin ja lupamenettelyn yhteensovittaminen	60
5.3.1	Selvitysten yhteensovittaminen	60
5.3.2	YVA-menettelyn ja ympäristölupamenettelyn yhteensovittaminen	61
6	Valtioiden rajat ylittävät ympäristövaikutukset	63
6.1	Suomessa sijaitsevalla hankkeella on rajat ylittäviä vaikutuksia	64
6.1.1	Ilmoitus toiselle valtiolle YVA-menettelyn alkamisesta -notifiointivaihe	64
6.1.2	Arviointiselostus kommenteille –neuvotteluvaihe	65
6.1.3	Luvan toimittaminen toiselle valtiolle	66
6.1.4	Espoon sopimuksen soveltaminen kaavoituksen ja YVAN yhteismenettelyssä ...	66
6.1.5	Käännöskustannukset valtioiden rajat ylittävissä hankkeissa	66
6.2	Toisen valtion alueella sijaitsevalla hankkeella on vaikutuksia Suomeen	68
7	YVAN huomioon ottaminen lupamenettelyssä ja luvassa	69
7.1	YVA-menettelyn ja lupapäätöksenteon suhde	69
7.2	Hanketta koskevat luvat ja muut päätökset	69
7.3	YVAN tuloksien huomioon ottaminen luvassa	71

7.4	Perustellun päätelmän ajantasaisuuden varmistaminen	72
7.4.1	Ajantasaisuuden varmistaminen	72
7.4.2	Ajantasaistamiseen liittyvä kuuleminen lupamenettelyn yhteydessä	73
8	Erityisteemat	74
8.1	Hankekokonaisuuden määrittely	74
8.2	Hankkeen kokonaisvaikutukset	75
8.3	YVA- ohjelmien ja –selostusten muoto	75
8.4	Maanpuolustusta ja siviilivalmiutta koskevat erityissäännökset	76
8.5	YVA-lain muutoksenhakusäännökset	77
8.5.1	Valitusoikeus arvioinnin puuttumisen tai puutteellisuuden perusteella	77
8.5.2	Muutoksenhaku arviointimenettelyn soveltamista koskevaan päätökseen	78
8.6	Pakkokeinot	78
8.7	Kansalliset kielikysymykset	78
8.7.1	YVA-päätös	79
8.7.2	Arviointiohjelman ja arviointiselostuksen kieli	79
8.7.3	Arviointiohjelmasta ja arviointiselostuksesta tiedottaminen ja kuuleminen	79
8.7.4	Asiakirjojen kääntäminen.....	80
8.7.5	Yhteysviranomaisen lausunto arviointiohjelmasta ja perusteltu päätelmä.....	80
8.7.6	Saamen kieli	80
	Liite 1. Arviointiohjelmalausunnon tarkistuslista	82
	Liite 2. Perustellun päätelmän tarkistuslista	85
	Luettavaa	89

Alkusanat

Tämän tukiaineiston tarkoituksena on toimia yhteysviranomaisen apuna ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (YVA-menettely, YVA) annetun lain ja asetuksen soveltamiseen liittyvissä työtehtävissä ja tukea lainsäädännön valtakunnallisesti yhtenäistä soveltamista.

Aineisto kattaa yhteysviranomaisen tehtävät YVA-menettelyssä sekä toimivaltaisen viranomaisen tehtävät koskien YVA-menettelyn soveltamista yksittäistapauksessa. Materiaalissa käsitellään myös yhteysviranomaisen tehtäviä erityistilanteissa, kuten YVA- ja kaavoitusmenettelyn yhdistämisessä ja valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnin yhteydessä. Materiaalissa on otettu huomioon kaikki säännösmuutokset, jotka ovat tulleet voimaan 1.1.2025 mennessä, lukuun ottamatta viimeaikaisia Euroopan unionin lupamenettelyjä koskevia säädöksiä (kriittisten raaka-aineiden asetus (EU) 2024/1252, nettonollateollisuutta koskeva asetus (EU) 2024/1735, asetus kehyksestä uusiutuvan energian käyttöönoton nopeuttamiseksi (EU) 2022/2577, RED III -direktiivi (EU) 2023/2413).

Materiaalin pohjana on toiminut Lasse Tallskogin ja Markku Turtiaisen ympäristöministeriölle vuonna 2004 tekemä YVA-tukiaineisto (päivitetty vuonna 2006). Muuna aineistona on käytetty mm. ympäristöministeriön vuoden 2017 tietopakettia uudistuneesta YVA-menettelystä, ympäristöministeriön raporttia YVA-yhteysviranomaistoiminnan kehittämisestä (2015), Ismo Pölösen ja Juha Perhon tuottamaa tutkimustietoa uudistuneesta YVA-menettelystä (Suomen Akatemian rahoittama hanke YVA-oikeus murroksessa) sekä Luovan ympäristötoimialan toimintakulttuuri, palvelut ja prosessit –projektikonaisuuden yhteistä raporttia ja siihen liittyviä aineistoja (2019). Ennakkoneuvotteluita ja viranomaisyhteistyötä koskevissa osioissa on hyödynnetty Uudenmaan ELY-keskuksen ja Etelä-Suomen aluehallintoviraston kehittämishankkeen raportteja Yhteisneuvottelut ja viranomaisyhteistyö (2016) sekä Sujuvimmat ympäristömenettelyt (2017).

Tukiaineiston pohjatyön on edellä mainittujen lähteiden pohjalta tehnyt Kimmo Jalava ympäristöministeriön toimeksiannosta. Työtä on ohjannut ympäristöministeriön kokoama työryhmä, johon kuuluivat edellä mainittujen lisäksi Minna Torkkeli, Lasse Tallskog ja Päivi Saari ympäristöministeriöstä, Leena Ivalo Pirkanmaan ELY-keskuksesta, Anni Panula-Ontto-Suuronen Etelä-Savon ELY-keskuksesta, Juha Perho Pohjois-Savon ELY-keskuksesta sekä Niina Pirttiniemi Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksesta. Vuonna 2021 ilmestyneen Tukiaineiston viimeistelystä vastasivat Piia Kähkölä ja Seija Rantakallio ympäristöministeriöstä ja vuoden 2024 päivittämiin osallistuivat lisäksi Anniina Kaikkonen ja Pinja Laitinen ympäristöministeriöstä.

1 YVA-menettelyn tarkoitus ja tavoitteet

Ympäristövaikutusten arviointimenettely (YVA-menettely, YVA) avulla pyritään vähentämään tai kokonaan estämään hankkeen haitallisia ympäristövaikutuksia. Arvioinnin keskiössä ovat todennäköisesti merkittävät ympäristövaikutukset. Hankkeet voivat olla esimerkiksi moottoriteitä, kaatopaikkoja tai voimalaitoksia. YVAssa hankkeen ja sen vaihtoehtojen vaikutukset arvioidaan suunnittelun yhteydessä ennen päätöksentekoa, jolloin tuleviin ratkaisuihin voidaan vaikuttaa. YVA on ennen kaikkea suunnittelun apu ja toimii parhaiten, kun se tehdään kiinteästi osana hankkeen suunnittelua. YVAN tulokset on otettava huomioon hankkeen lupaharkinnassa ja luvassa. YVAN puutteellisuudesta tai puuttumisesta voi valittaa lupapäätöksestä valittamisen yhteydessä.

YVA-menettelyä ohjaa ja valvoo yhteysviranomaisena toimiva ELY-keskus. Osassa ydinenergialain alaisista hankkeissa yhteysviranomaisena toimii työ- ja elinkeinoministeriö. Hankkeesta vastaava huolehtii tarvittavien ympäristöselvitysten tekemisestä ja laatii menettelyssä tarvittavat arviointiohjelman ja arviointiselostuksen. Hankkeesta vastaava voi olla yksityinen tai julkinen taho.

YVA-menettelyyn voivat osallistua kaikki ne, joihin hanke saattaa vaikuttaa. Tiedonsaanti ja osallistumismahdollisuus ovatkin menettelyn kulmakiviä.

YVA-menettelyllä tarkoitetaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa (252/2017, jäljempänä YVA-laki tai YVAL) määriteltyä ympäristövaikutusten arviointimenettelyä, jota sovelletaan todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia aiheuttaviin hankkeisiin ja niiden muutoksiin. YVA-menettelystä säädetään lisäksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa valtioneuvoston asetuksessa (277/2017, jäljempänä YVA-asetus tai YVAA).

Termeistä

Ympäristövaikutusten arviointimenettely – voidaan käyttää myös termejä arviointimenettely, YVA-menettely tai vain YVA. Huomioitavaa, koska YVA taipuu kuin sana, niin silloin ei käytetä kaksoispisteitä (esim. YVAssa).

Ympäristövaikutusten arviointi – on yleistermi, joka kattaa sekä YVA-menettelyn että suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnin.

YVA-lain tavoitteena on edistää ympäristövaikutusten arviointia ja sen yhtenäistä huomioon otamista sekä suunnittelussa että päätöksenteossa ja myös parantaa kaikkien oikeutta ympäristöä koskevan tiedon saantiin ja osallistumiseen. Tältä osin laki edistää myös perustuslain 20 §:n turvaaman ympäristöperusoikeuden toteutumista.

YVA-lain mukainen ympäristövaikutuksen määritelmä korostaa laajaa ympäristövaikutuskäsitettä, johon sisältyvät vaikutukset ihmisiin ja yhteisöihin, luonnonympäristöön, yhdyskuntiin, kaupunkikuvaan, maisemaan ja kulttuuriperintöön sekä luonnonvarojen hyödyntämiseen. Määritelmään kuuluu myös eri tekijöiden välisten vuorovaikutussuhteiden tarkastelu, mikä edistää kokonais kuvan muodostamista arvioitavista vaikutuksista.

YVA-menettelyssä tunnistetaan, arvioidaan ja kuvataan hankkeen ja sen toteuttamisvaihtoehtojen merkittävät ympäristövaikutukset. YVA-menettelyn avulla saadaan tietoa siitä, mitä tietyn hankkeen toteuttaminen käytännössä merkitsisi ja millaisia vaikutuksia se aiheuttaisi ympäristölle. YVA tulisi tehdä niin aikaisessa vaiheessa, että hankkeen toteuttamisella on vielä vaihtoehtoja. Vaihtoehtojen muodostamisen tavoitteena on löytää vaihtoehto, jolla olisi mahdollisimman pienet haitalliset ympäristövaikutukset. Tämän vuoksi vaihtoehtojen vaikutusten vertailu on tärkeää. Menettelyssä tuotettavan tiedon tarkoituksena on tukea suunnittelua ja päätöksentekoa. Lopputulemana pitäisi olla ymmärrys hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista sekä keinot ehkäistä haitallisia vaikutuksia. Hankkeesta vastaava tekee kuitenkin itse ratkaisun valittavasta vaihtoehdosta.

Kuva 1 YVA-menettely on parhaimmillaan kaikkea tätä. (Piirros Kimmo Jalava)

Ympäristövaikutuksen määritelmä YVA-laissa

Ympäristövaikutuksella tarkoitetaan hankkeen aiheuttamia välittömiä ja välillisiä vaikutuksia Suomessa ja sen alueen ulkopuolella (YVAL 2 §:n 1 momentin 1 kohta):

- väestöön sekä ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen;
- maahan, maaperään, vesiin, ilmaan, ilmastoon, kasvillisuuteen sekä eliöihin ja luonnon monimuotoisuuteen, erityisesti niihin lajeihin ja luontotyyppeihin, jotka on suojeltu luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annetun neuvoston direktiivin 92/43/ETY ja luonnonvaraisten lintujen suojelusta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/147/EY nojalla;
- yhdyskuntarakenteeseen, aineelliseen omaisuuteen, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön;
- luonnonvarojen hyödyntämiseen; sekä
- a–d alakohdassa mainittujen tekijöiden keskinäisiin vuorovaikutussuhteisiin.

On huomioitava, että todennäköisesti merkittävien ympäristövaikutusten arvion ja kuvauksen on katettava hankkeen välittömät ja välilliset, kasautuvat, lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin pysyvät ja väliaikaiset, myönteiset ja kielteiset vaikutukset sekä yhteisvaikutukset muiden olemassa olevien ja hyväksytyjen hankkeiden kanssa (YVAA 4 §:n 2 mom.).

Kuva 2 YVA-lain ympäristövaikutuskäsite on laaja.

Menettelyn tavoitteena on varmistaa, että vaikutusalueen asukkailla ja muilla tahoilla on mahdollisuus saada tietoa suunnitteilla olevista ympäristöön vaikuttavista hankkeista, osallistua vaikutusten arviointiin ja vaikuttaa näin hankkeiden suunnitteluun.

YVA-lainsäädäntö määrittää menettelyn vaiheet ja menettelyssä tuotettujen asiakirjojen sisältövaatimukset. Näitä ovat hankkeesta vastaavan tuottamat arviointiohjelma (YVA-ohjelma) ja arviointiselostus (YVA-selostus) sekä yhteysviranomaisen lausunto arviointiohjelmasta ja perusteltu päätelmä. Perusteltu päätelmä sisältää yhteysviranomaisen näkemyksen hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista ja sen tarkoituksena on varmistaa hankkeesta vastaavan tekemän arvioinnin johtopäätösten oikeellisuus.

YVA-menettelyn ajankohta saattaa vaihdella hankkeen suunnittelun elinkaarella. Yhteysviranomaisen tehtävänä on auttaa hankkeesta vastaavaa oikean ajankohdan valinnassa. YVA-menettelyn selvitysten sisältö ja yksityiskohtaisuus määräytyvät tapauskohtaisesti, koska hankkeet ja niiden ympäristön erityispiirteet saattavat olla hyvinkin erilaisia. YVA-menettelyn mitoittaminen kulloiseenkin hankkeeseen sopivaksi on osa yhteysviranomaisen ammattitaitoa. YVAN yksityiskohtaisuus ei kuitenkaan ole yhtä tarkka kuin esimerkiksi ympäristöluvassa edellyttävien selvitysten tarkkuus, koska YVAssa keskitytään todennäköisesti merkittävien ympäristövaikutusten arviointiin.

2 ELY-keskuksen YVA-toiminta

2.1 ELY-keskuksen YVA-tehtävät

Elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus, ELY) ohjaa ja valvoo YVA-menettelyn täytäntöönpanoa toimialueellaan¹, huolehtii siitä, että hankkeen ympäristövaikutusten arviointimenettely järjestetään², tekee päätöksen arviointimenettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa (YVA-päätös)³, toimii yhteysviranomaisena⁴ sekä huolehtii YVA-laissa ja -asetuksessa sille säädettyistä muista tehtävistä. Työ- ja elinkeinoministeriö on toimivaltainen YVA-viranomainen hankkeissa, jotka koskevat ydinenergialaissa tarkoitettuja ydinlaitoksia sekä muita sellaisia laitoksia, joissa käsitellään tai varastoidaan tai jonne loppusijoitetaan ydinjätteitä. Ydinenergialain 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua kaivos- ja malminrikastustoiminnassa, jonka tarkoituksena on uraanin tai toriumin tuottaminen, yhteysviranomaisena toimii kuitenkin ELY-keskus.

Yhteysviranomaisella tarkoitetaan viranomaista, joka huolehtii YVA-menettelyn järjestämisestä ja ohjauksesta.

Yhteysviranomaisen tehtävänä on:

- Ennakkoneuvottelujen järjestäminen ja mahdollisiin muihin asiaan liittyviin tapaamisiin osallistuminen
- Lausuntojen pyytäminen ja tilaisuuden varaaminen mielipiteiden esittämiseen arviointiohjelmasta
- Lausunnon antaminen arviointiohjelmasta
- Lausuntojen pyytäminen ja tilaisuuden varaaminen mielipiteiden esittämiseen arviointiselostuksesta
- Puutteellisen arviointiselostuksen täydentämisestä ilmoittaminen
- Perustellun päätelmän antaminen
- Perustellun päätelmän ajantasaisuuden arviointi pyynnöstä
- Kaavoituksen ja ympäristövaikutusten arvioinnin yhdistämisestä tai kuulemisten yhteensovittamisesta sopiminen kaavoituksesta vastaavan viranomaisen kanssa
- YVA-selostuksen ja ympäristölupahakemuksen kuulemisen yhdistämisestä sopiminen lupaviranomaisen kanssa
- Kansainväliseen kuulemiseen tarvittavien asiakirjojen toimittaminen Suomen ympäristökeskukselle

¹ YVAL 32.2 §

² YVAL 2 § 6 alakohta

³ YVAL 11.1 §

⁴ YVAL 10.1. §

2.2 ELY-keskuksen YVA-tehtävien organisointi ja resursointi

YVA-tehtävien hoitamisen keskeisenä tavoitteena on, että arviointimenettelyn soveltamistarvetta koskevat päätökset sekä arviointiohjelmasta annettavat lausunnot ja perustellut päätelmät ovat laadukkaita ja valtakunnallisesti yhtenäisiä. ELY-keskusten on otettava huomioon YVA-toiminnan organisoinnissa ja resursoinnissa seuraavat asiat.

- **Tehtävien hoitoon on riittävä asiantuntemus.** YVA-laki edellyttää, että ELYssä YVA-tehtäviin osallistuvilla on kulloisenkin hankkeen laadun ja laajuuden sekä tehtävän vaativuuden edellyttämä riittävä asiantuntemus.⁵
- **Viranomaisen toimet ovat puolueettomia.** Varmistutaan siitä, että YVA-lain mukaiset tehtävät toteutetaan hallintolain (434/2003) 6 §:n mukaisesti puolueettomasti ja niin, että niiden toteuttamisessa ei jouduta eturistiriitatilanteisiin.
- **YVA-tehtävien hoitamiseen on riittävät resurssit.** YVA-laki sisältää määräajat YVA-menettelylle ja YVA-päätökselle. Nämä tehtävät hoidetaan aikarajoja noudattaen. Esittelijän lisäksi YVA-menettelyssä tarvitaan hanketyyppeihin ja erilaisiin vaikutuksiin erikoistuneita asiantuntijoita. ELYssä on myös resursoitava ELYn verkkosivujen ja ymparisto.fi –palvelun ajantasalla pitäminen (YVA-hankeet ja yksittäispäätökset) sekä kuulemisen järjestämiseen liittyvät tehtävät, kuten lausuntopyyntömateriaalin lähettäminen ja lausuntoyhteenvetöjen kokoaminen.
- **Esittelijä.** YVA-menettelyn tunteminen on esittelijän ydinosaamista. Esittelijän lisäksi arviointiohjelmien ja –selostuksien tarkistamiseen sekä näistä annettavien lausuntojen ja perusteltujen päätelmien laatimiseen osallistuu ELYssä useita asiantuntijoita. Hyvä käytäntö on, ettei esittelijä vaihdu kesken YVA-menettelyyn.
- **YVA-tiimi ja -verkosto.** Tehokkaan toiminnan takaamiseksi ELY-keskuksen kannattaa muodostaa pysyvä YVA-tiimi tai verkosto niistä asiantuntijoista, jotka hoitavat YVAan liittyviä tehtäviä ELYssä. Tiimin tulisi kattaa riittävä asiantuntemus ja sen kannattaa kehittää toimintapa tehtävien hoitamiseen. ELYssä on huolehdittava siitä, että kaikki YVAan osallistuvat asiantuntijat osaavat YVAN tarkkuustason ja sen poikkeamisen lupavaiheen tarkkuudesta, jotta vaatimustaso säilyy eri vaikutusten osalta yhtenäisenä.
- **YVA-yhteyshenkilö.** Ympäristöministeriölle ilmoitetaan kunkin ELY-keskuksen YVA-yhteyshenkilö, jonka tehtävänä on vastata tai koordinoida ministeriön ajoittain tarvitsemat tietopyynnöt.

⁵ YVAL 33 §

2.3 Ympäristöministeriön tehtävät

2.3.1 Ministeriön tehtävät

YVA-lain täytäntöönpanon yleinen ohjaus ja seuranta sekä ympäristövaikutusten arvioinnin yleinen kehittäminen kuuluvat ympäristöministeriölle. ELY-keskus on vastuussa lain soveltamisesta yksittäisissä hankkeissa.

Ympäristöministeriö tekee seuraavat päätökset:

- Määrää YVA-lain 10 §:n mukaisesti, mikä ELY-keskus toimii hankkeen yhteysviranomaisena.
- Määrää YVA-lain 11 §:n mukaisesti, mikä ELY-keskuksista tekee päätöksen arviointimenettelyn soveltamisesta.

Yhteydenpito ympäristöministeriöön saattaa olla joskus tarpeen, kun on kyse yleiseen ohjaukseen tai muuhun ministeriön toimivaltaan kuuluvasta asiasta. Tällainen voi olla esimerkiksi valtakunnalliseen yhtenäisyyteen liittyvä asia. Toimivalta YVA-laissa yhteysviranomaiselle osoitettavista tehtävistä, kuten hankeluettelon soveltamisessa sekä yksittäistapauksessa tehtävissä YVA-päätöksissä on ELY-keskuksella tai työ- ja elinkeinoministeriöllä.

Ympäristöministeriö järjestää ELY-keskusten YVA- ja SOVA-tehtäviä hoitaville vuosittain neuvottelupäivät. Lisäksi tarpeen mukaan järjestetään virtuaalitapaamisia tai -koulutuksia ajankohtaisista aiheista. Ympäristöministeriö ylläpitää postituslistaa ELY-keskusten YVA- ja SOVA-tehtäviä hoitavista asiantuntijoista. Postituslistalle voi ilmoittautua ajankohtaisten tiedotteiden saamiseksi.

2.3.2 Yhteinen työtila Tiimerissä

Ympäristöhallinnon ohjauksen ja kehittämisen työtila Tiimerissä sisältää aineistoa, jota voidaan hyödyntää koko ympäristöhallinnossa. Työtila on avoin ELY-keskusten, AVI:n, SYKE:n ja YM:n henkilökunnalle. Työtila sisältää mm. YM:n johdon ja ELY/AVI Y-johtajien kokousaineistot,

Näin pääset Tiimeriin

YVA-SOVA asiantuntijoille on Tiimerissä oma kansio, joka sisältää yhteisiä aineistoja: Tiimeri > Ympäristöhallinnon ohjaus ja kehittäminen > verkostot > YVA-SOVA asiantuntijat

Tiimeriin voi rekisteröityä lähettämällä viestin ympäristöministeriön YVA-SOVA-asiantuntijoille. Tiimeriin kirjaudutaan omilla Valtti-tunnuksilla.

Alueuutiset, OHKE-hankkeiden loppuraportit, ympäristöhallinnon koulutus- ja neuvottelupäivien aineistot, ohjeita ja oppaita sekä jatkossa myös erilaisten verkostojen aineistoja ja toimintamalleja. Työtilasta löytyy oma osuus YVA- ja SOVA –asiantuntijoille, jossa on yhteysviranomaisen tehtävän hoitoon tarkoitettuja aineistoja. Kirjautumisohje Tiimeriin löytyy tämän sivun tietolaatikosta.

2.3.3 YVA-SOVA –asioiden Teams

ELY-keskukset ylläpitävät omaa Teams-kanavaa YVA- ja SOVA-asioille. Kanavalla viestitään ja keskustellaan ajankohtaisista asioista.

2.3.4 Asiakirjamallipohjat

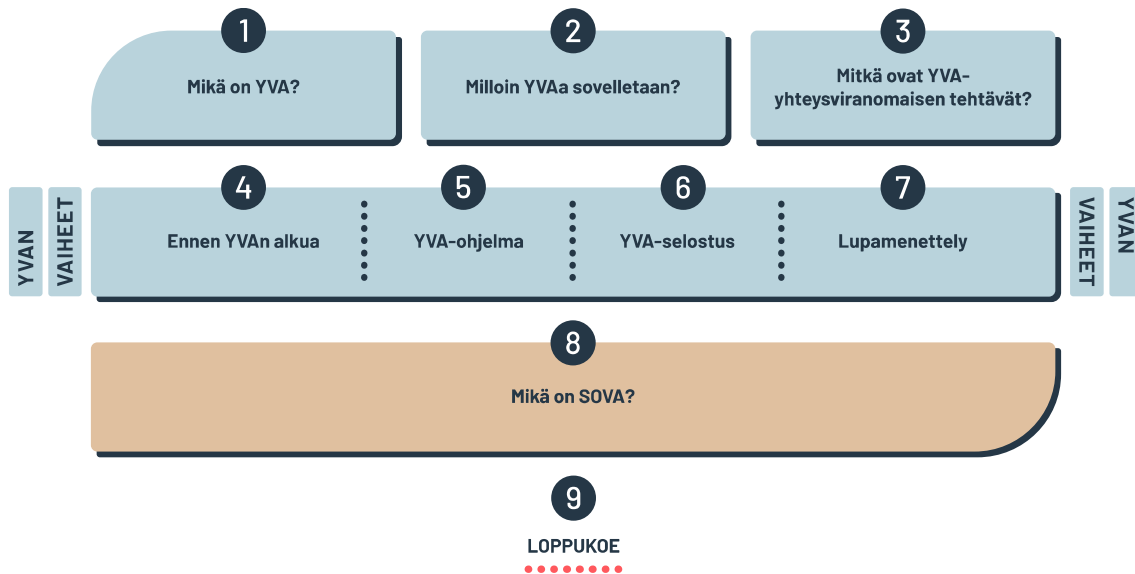
ELY-keskusten käytössä on YVA-tehtäviin seuraavat valmiit asiakirjamallipohjat (Kameleon),

- Yhteysviranomaisen lausunto ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta
- Yhteysviranomaisen perusteltu päätelmä ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta
- Pyyntö ympäristöministeriöön toimivaltaisen viranomaisen määräämisestä yksittäistapauspäätöstä varten, YVA-laki 11 §
- Pyyntö ympäristöministeriöön yhteysviranomaisen määräämisestä, YVA-lain 10 §

Mallipohjat ovat saavutettavia. Niiden teknisestä toteutuksesta ja käytettävyydestä vastaa ELY-keskusten kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA).

2.3.5 YVA-yhteysviranomaisen peruskurssi eOppivassa

Uusille YVA-tehtäviä hoitaville löytyy peruskurssi HAUSin ylläpitämästä eOppivasta nimellä Ympäristövaikutusten arviointi –ota haltuun YVA ja SOVA (eoppiva.fi). Se sisältää perustiedot YVA-menettelystä, YVAN soveltamisalasta ja yhteysviranomaisen tehtävistä. Kurssi sopii myös muille YVAN kanssa toimiville, kuten hankkeesta vastaaville, konsulteille tai muille YVA-menettelyyn osallistuville.

Kuva 3 eOppivan YVA-koulutus yhteysviranomaisille sisältää 7 osaa ja loppukokeen. Tämän lisäksi koulutus sisältää osuuden suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnista (SOVA).

2.4 YVA-hankkeiden verkkosivut

Ymparisto.fi -palvelussa oleva YVA-hankkeiden tietokanta sisältää koko maan kattavat tiedot vireillä olevien ja päättyneiden hankkeiden YVA-menettelyistä, niiden asiakirjat sekä YVA-menettelyn soveltamistarvetta koskevat YVA-päätökset (ymparisto.fi/yva). ELY-keskukset päivittävät sivuille oman alueensa hankkeiden tiedot ja pitävät sivut ajan tasalla. Myös YVAN ja kaavoituksen yhteismenettelyä koskevat hankkeet kirjataan sivuille.

YVA-lain muutoksella (1408/2019) 1.1.2020 voimaan tulleiden säännösten mukaan päätökset YVA-menettelyn soveltamisesta, arviointiohjelma ja -selostus sekä perusteltu päätelmä tulee julkaista yhteysviranomaisen verkkosivulla hallintolain mukaisella julkisella kuulutuksella. Hallintolain mukaiset kuulutukset on selkeyden vuoksi tarkoituksenmukaista julkaista ELY-keskuksen kuulutuksille tarkoitettulla verkkosivulla. Tämän lisäksi jokaisesta YVA-menettelystä tehdään oma hankesivu ymparisto.fi -palveluun, jolla myös julkaistaan kuulutetut arviointiohjelma, -selostus ja perusteltu päätelmä sekä YVA-lain 18 §:n mukaisesti muuten julkaistava yhteysviranomaisen arviointiohjelmalausunto. Sivun täyttää yleisempää YVA-menettelyyn liittyvää tiedottamisvelvoitetta, ja sinne voidaan viedä laajemminkin vaikutustenarvioinnin aineistoja.

2.4.1 YVA-lain mukaiset asiakirjat ja henkilötietojen suoja

YVA-lain mukaisia asiakirjoja verkkosivuilla julkaistaessa otetaan huomioon tietosuojalain (1050/2018) sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston yleisen tietosuoja-asetuksen ((EU) 2016/679) tavoitteet yksityisyyden suojasta siten, että henkilötietojen julkaisemista verkkosivuilla pyritään välttämään.

Verkkosivuilla vietävistä asiakirjoista poistetaan mielipiteen ilmaisijana olevien yksityisten henkilöiden nimet. Ne voidaan esimerkiksi korvata kirjaimilla (A, B, C), viitata vain yksityishenkilöihin taikka peittää nimet niin, että ne eivät näy julkaistavassa kappaleessa. Alkuperäisessä, hankkeesta vastaavalle toimitettavassa asiakirjassa ja sen arkistoitavassa taltiokappaleessa nimet voidaan säilyttää, mikäli se katsotaan tarpeelliseksi.

Verkkosivuilla voidaan kuitenkin YVA-lain muutoksella (1408/2019) 1.1.2020 voimaan tulleiden säännösten mukaan julkaista henkilötiedoiksi katsottavat hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintia koskevat tiedot. Hankkeesta vastaavan nimi voi olla henkilötieto, mikäli hankkeesta vastaava on yksityishenkilö ja hankkeen sijainti, mikäli se on samalla hankkeesta vastaavan kotiosoite.

Henkilötiedoiksi katsottavat hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintia koskevat tiedot tulee kuitenkin poistaa verkkosivuilta ja niissä julkaistuista dokumenteista seuraavina ajankohtina:

- Päätös YVAn soveltamisesta: kuulutetun päätöksen nähtävilläpitoajan 30 päivää päätyttyä
- Arviointiohjelma, arviointiohjelmalausunto, arviointiselostus, perusteltu päätelmä: kuulutetun perustellun päätelmän nähtävilläpitoajan 30 päivää päätyttyä

Mikäli YVA-menettely lopetetaan ennen perustellun päätelmän antamista, tulee henkilötiedot poistaa raukeamisen yhteydessä.

YVA-lain muutoksella (911/2022) 1.1.2023 voimaan tullut 38 a § mahdollistaa henkilötiedoiksi katsottavien hankkeesta vastaavan nimen ja toiminnan sijaintipaikan tietojen julkaisemisen viranomaisen verkkosivuilla myös niiden asiakirjojen osalta, jotka on julkaistu ennen 1.1.2020 voimaan tullutta lakimuutosta. Vanhojen asiakirjojen sisältämät henkilötiedot tulee poistaa verkkosivuilta perustellun päätelmän nähtävilläpitoajan tai vanhan YVA-lain mukaisen YVA-menettelyn päättymisen jälkeen.

2.4.2 YVA-lain mukaisten asiakirjojen julkisuudesta

Henkilötietojen suoja ei poista julkisuuslain (621/1999) mukaisia vaatimuksia viranomaisen asiakirjojen julkisuudesta. Julkisuuslain mukaan viranomaisen asiakirja on lähtökohtaisesti julkinen, ja jokaisella on oikeus saada tieto viranomaisen julkisesta asiakirjasta. Henkilötietojen suoja vaikuttaa siihen, että asiakirjan verkkosivuilla julkaistavassa versiossa ei lähtökohtaisesti saa olla henkilötietoja.

Julkisuuslain 24 §:ssä säädetään salassapitoperusteista, joiden perusteella viranomaisen asiakirja tai sen osa on salassa pidettävä. YVA-lain mukaisissa asiakirjoissa salassapitoperusteista saattavat tulla arvioitavaksi esimerkiksi 24 §:n

- 7 kohdan mukaiset henkilöiden, rakennusten, laitosten, rakennelmien sekä tieto- ja viestintäjärjestelmien turvajärjestelyjä koskevat ja niiden toteuttamiseen vaikuttavat asiakirjat,
- 8 kohdan mukaiset onnettomuuksiin tai poikkeusoloihin varautumista, väestönsuojelua, turvallisuustutkintalain (525/2011) mukaista tutkintaa koskevat asiakirjat,
- 14 kohdan mukaiset uhanalaisia eläin- tai kasvilajeja tai arvokkaiden luonnonalueiden suojelua koskevia tietoja sisältävät asiakirjat, tai
- 20 kohdan mukaisia liikesalaisuuksia koskevat asiakirjat.

Henkilötiedot eivät lähtökohtaisesti ole salassa pidettäviä, vaikka niitä koskeekin henkilötietojen suoja koskevat edellisessä osioissa käsitellyt rajoitukset. Viranomaisen alkuperäiseen asiakirjaan voidaan siis sisällyttää henkilötietoja, ja myös niistä on oikeus saada tieto julkisuuslain no-

jalla siitä huolimatta, että viranomaisen verkkosivulla julkaistavasta versiosta henkilötiedot tuleekin poistaa. Julkisuuslain 16 §:n 3 momentin mukaan viranomaisen henkilörekisteristä saa antaa henkilötietoja sisältävän kopion tai tulosteen tai sen tiedot sähköisessä muodossa, jos luovutuksensaajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja. Tämä oikeus on esimerkiksi silloin, kun tieto pyydetään omaan henkilökohtaiseen käyttöön tai journalistiseen käyttöön.

3 YVA-menettelyn soveltamisala

YVA-menettelyä sovelletaan hankkeeseen joko YVA-lain liitteenä olevan hankeluettelon perusteella tai yksittäistapauksessa viranomaisen päätöksellä (YVA-päätös). Hankkeella tarkoitetaan laitoksen, toiminnan ja rakennustyön toteuttamista sekä muuta luonnonympäristöön ja maiseen kajoamista sekä mineraalivarojen hyödyntämistä. Yksittäistapauksissa sovellettavan YVA-menettelyn edellytyksenä on, että hanke todennäköisesti aiheuttaa laadultaan ja laajuudeltaan, myös eri hankkeiden yhteisvaikutukset huomioon ottaen, hankeluettelon hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä ympäristövaikutuksia.

Lisäksi on huomioitava se, että YVA-lain 31 §:n nojalla hankkeesta vastaavan on oltava riittävästi selvillä myös muun kuin YVA-menettelyn soveltamisalaan kuuluvan hankkeen ympäristövaikutuksista siinä laajuudessa kuin kohtuudella voidaan edellyttää.

3.1 Hankeluettelo

YVA-lain hankeluettelossa ([lain](#) liite 1) on esitetty hankkeet, joihin YVA-menettelyä on sovellettava aina. Suurimmalle osalle hankeluettelon hanketyypeistä on määritelty kokorajat. YVA-menettelyn soveltamisesta hankeluettelon hankkeisiin ei tehdä erillistä päätöstä, vaan hankkeet kuuluvat YVA-lain soveltamisalaan automaattisesti. Hankeluettelon tulkinnasta vastaa ELY-keskus ja lain 11 §:ssä mainituissa ydinenergiahankeissa työ- ja elinkeinoministeriö.

Hankeluettelo on päivitetty viimeksi 1.2.2019.⁶ Hallituksen esitys hankeluettelon muuttamisesta ([HE 102/2018](#)) sisältää tietoja, joista saattaa olla apua soveltamiseen liittyvissä kysymyksissä. Hallituksen esitys löytyy eduskunnan [verkkosivuilta](#). EU:n komissio on julkaissut oppaan YVA-direktiivin hankkeiden tulkinnasta ja lähteenä on käytetty pääosin Euroopan tuomioistuimen päätöksiä. Opas löytyy komission verkkosivuilta⁷.

YVA-menettelyä sovelletaan myös hankeluettelon mukaisten hankkeiden muutoksiin tai laajennuksiin, jos muutos tai laajennus itsessään vastaa hankkeen määriteltyä kokorajaa. Kyse on siis hankkeen muutoksen suuruudesta. Pelkästään se, että hanke muutoksen myötä ylittää hankeluettelon kokorajan, ei siis automaattisesti tarkoita sitä, että tulisi edellyttää YVA-menettelyä. YVA-menettelyn tarve voidaan tällaisessa tapauksessa tarvittaessa ratkaista yksittäistapauspäätöksellä.

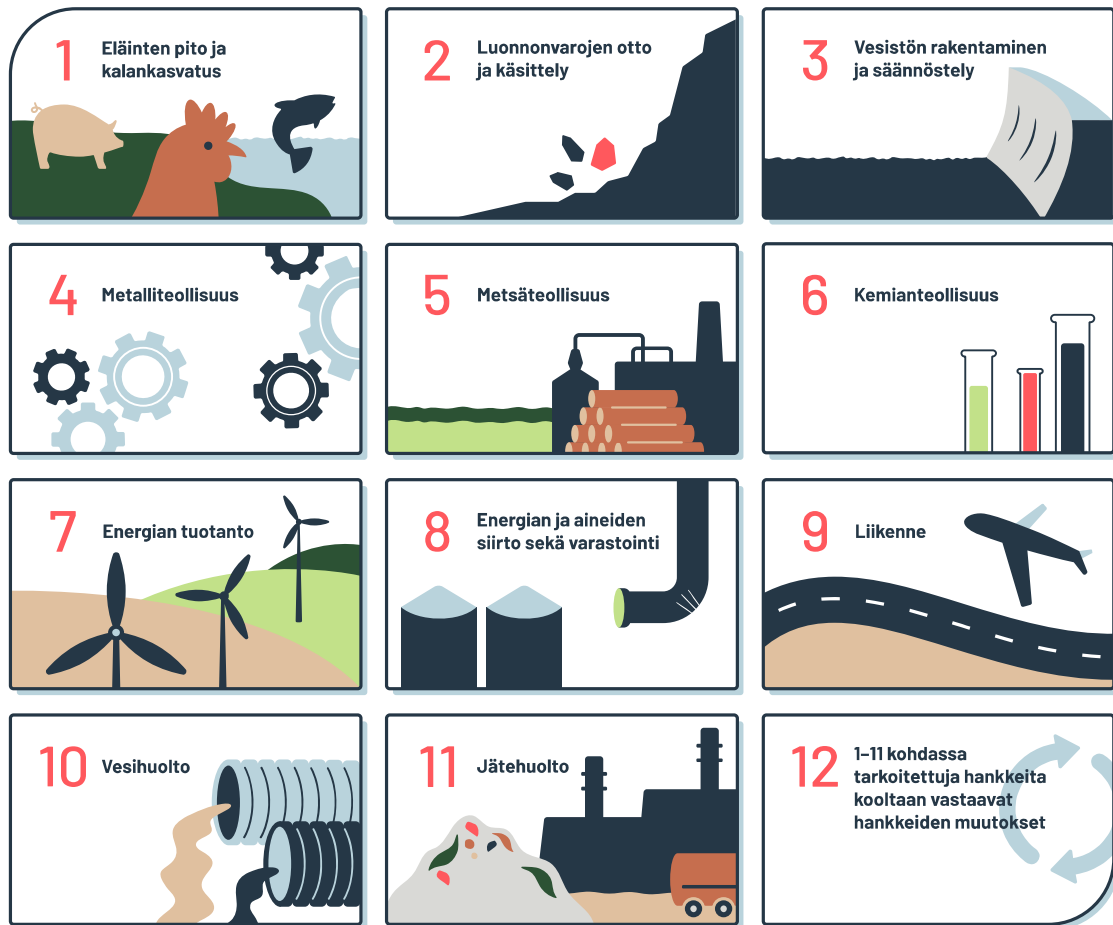
Hankkeen määritelmässä edellytetään, että siihen liittyä töitä tai kajoamista, jolla muutetaan paikan fyysistä olotilaa. Näin ollen esimerkiksi olemassa olevan hankkeen muutos, jossa ainoastaan korotetaan toiminnan kapasiteettia, mutta ei tehdä paikan fyysiseen olotilaan kajoavia töitä,

⁶ Hankeluettelon 5 kohdan a alakohtaan on lisäksi tehty teknisluonteinen muutos 1.10.2021 (556/2021).

⁷ Interpretation of definitions of project categories of Annex I and II of the EIA Directive

ei täytä YVA-lainsäädännön viitekehyksessä tarkoitettua hankkeen muutosta, joka edellyttää YVA-menettelyä.

Mikäli hankeluettelon hanke ei sisällä kokorajaa, saattavat sen muutokset tai laajennukset edellyttää YVA-menettelyä hankeluettelon 12 kohdan mukaisesti, mikäli ne erityisesti laadultaan tai laajuudeltaan aiheuttavat ympäristövaikutusten kannalta samankaltaisia riskejä kuin itse hanke.⁸

Kuva 4 Hankeluettelossa on 12 pääkohtaa ja niiden alla tarkempi luettelo kohtaan sisältyvistä hankkeista. Kohta 12 koskee YVAN soveltamista hankkeiden muutoksiin.

⁸ EU-tuomioistuimen päätös 2019 (C-411/17) on muuttanut asian tulkintaa. Ennen vastaavat tapaukset päätettiin YVA-päätöksellä.

3.2 YVA-menettelyn soveltaminen yksittäistapauksessa

YVA-menettelyä sovelletaan YVA-lain 3 §:n 2 momentin perusteella myös hankeluettelon soveltamisalaan kuulumattomaan hankkeeseen tai jo toteutetun hankkeen muutokseen, joka todennäköisesti aiheuttaa laadultaan ja laajuudeltaan, myös eri hankkeiden yhteisvaikutukset huomioon ottaen YVA-lain liitteessä 1 mainittujen hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia.

Mitään hanketyyppejä tai kokoluokkaa ei ole ennakolta poissuljettu arviointimenettelyn soveltamisalasta. Soveltamisalan lähtökohtana ovat todennäköisesti merkittävät ympäristövaikutukset.

3.2.1 Toimivaltainen viranomainen

Päätöksen YVA-menettelyn soveltamisesta tai soveltamatta jättämisestä yksittäistapauksessa tekee toimialueen ELY-keskus. YVA-lain 11 §:ssä mainituissa ydinenergiahankkeissa päätöksen tekee kuitenkin työ- ja elinkeinoministeriö. Jos hanke sijoittuu useamman ELY-keskuksen toimialueelle tai jos ELY-keskus (esimerkiksi sen liikenne ja infrastruktuuri -vastuualue) vastaa hankkeen suunnittelusta tai toteuttamisesta, ympäristöministeriö määrää, mikä ELY-keskuksista tekee päätöksen arviointimenettelyn soveltamisesta.

ELY-keskuksen tulee tällaisessa tapauksessa kirjallisesti pyytää ympäristöministeriötä tekemään päätös siitä, mikä viranomainen tekee päätöksen arviointimenettelyn soveltamisesta (pätös toimivaltaisesta viranomaisesta). Pyyntöön tulee sisältää kuvaus hankkeesta ja ELY-keskuksen käytettävissä olevat voimavarat YVA-päätöksen tekemiseksi. Asiasta on olemassa ELY-keskuksen mallipohja (Kameleon).

Mikäli kyseessä on hanke, jonka suunnittelusta ELY-keskus vastaa, kirjeestä tulee käydä ilmi se, onko hankkeen suunnittelusta ja toteuttamisesta vastaaminen eriytetty toimivaltaisen viranomaisen tehtävistä siten, että viranomaisen puolueettomuus ei vaarannu.

Ympäristöministeriö ottaa toimivaltaista viranomaista koskevassa päätöksessä huomioon hankkeen sijoittumisen, ELY-keskusten voimavarat sekä asian käsittelyn puolueettomuuden. Ympäristöministeriön toimivaltaista viranomaista koskevasta päätöksestä ei voi valittaa.

3.2.2 Yksittäistapausten tunnistaminen

YVA-menettelyä sovelletaan yksittäistapauksissa hyvin monenlaisiin hankkeisiin. Mitään hanketyyppejä ei ole suljettu pois arviointivelvollisuuden piiristä. Samantyyppisten hankkeiden vaikutukset voivat olla erilaisia riippuen vaikutusalueen ympäristön erityispiirteistä.

YVA-lain liitteen 1 hankeluettelo kattaa YVA-direktiivin liitteen I hankkeet ja tietyt kansalliset täydennykset. Arviointimenettelyä tulee soveltaa lisäksi yksittäistapauksissa siten, että direktiivin liitteen II hankkeet tulevat huomioon otetuiksi mukaan lukien näiden hankkeiden muutokset ja laajennukset. Direktiivin liitteen II hankkeista on aina tehtävä päätös YVA-menettelyn soveltamisesta tai soveltamatta jättämisestä, kun merkittävien haitallisten vaikutusten aiheutumista voidaan pitää mahdollisena. Hankkeen kuuluminen direktiivin liitteen II alaan on yksi yksittäistapauspäätöksenteon perustana oleva tekijä.

Hankkeen, sen muutoksen tai laajennuksen koko lähellä hankeluettelon kokorajaa

Eryteisesti lähellä hankeluettelon kokorajaa olevista hankkeista on mahdollista aiheutua merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Näitä saattavat olla uudet hankkeet tai jo toteutettujen hankkeiden muutokset tai laajennukset. Esimerkiksi suurissa eläinten- pitohankkeissa vaikutusten laajuuteen ei juuri vaikuta muutaman eläinyksikön vaihtelut hankekoossa.

Joskus hankkeen suunnitelmaa muutetaan YVA-menettelyn tekemisen jälkeen ennen toteuttamista. Tällaisissa tilanteissa tulee arvioida kattaako tehty YVA myös muutetun suunnitelman. On huomattava, että suunnitelman muutos (hanke ei ole vielä olemassa) on eri asia kuin YVA-lain 3 §:n mukainen toteutetun, jo olemassa olevan hankkeen muuttaminen.

Useita hankkeita vaikutusalueella

Yksittäinen hanke voi yhdessä vaikutusalueella jo olemassa olevien tai hyväksytyjen hankkeiden kanssa aiheuttaa arviointimenettelyn soveltamista edellyttäviä yhteisvaikutuksia. Samoin nykyisen toiminnan ja sen muutoksen tai laajennusten yhteisvaikutukset voivat olla merkittäviä, erityisesti yhteisvaikutukset lähellä kokorajaa olevista laajennuksista. On huomioitava, että yhteisvaikutuksissa voidaan ottaa huomioon vain olemassa olevat ja päätöksen saaneet hankkeet.

Jaksoihin jaettu pitkittäishanke voi kokonaisuutena aiheuttaa merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Hankkeita ei voida pilkkoa pienemmiksi osiksi ja näin kiertää YVA-velvollisuus. Asiasta on lukuisia Euroopan unionin tuomioistuimen päätöksiä.⁹

Hankeluettelon kokorajaa selvästi pienempi hanke

Hankkeella voi joissain tapauksessa olla koosta riippumatta laatunsa tai sijaintipaikan vuoksi merkittäviä ympäristövaikutuksia esimerkiksi luonnon, kulttuurin tai muun YVA-lain liitteen 2 kohdassa 2 tarkoitetun tekijän suhteen herkällä alueella tai toisaalta kuormittuneella alueella.

⁹ C-72/95, C-392/96, C-227/01.

Uudet hanketyypit

YVA-menettely voi tulla sovellettavaksi yksittäistapauksissa myös kokonaan uudentyyppisiin hanketyyppeihin, joiden vaikutuksista ei ole kokemuksia. Olennainen epävarmuus hankkeen merkittävistä vaikutuksista on arviointivelvollisuutta puoltava näkökohta, johon korkein hallinto-oikeus on ottanut kantaa.¹⁰

3.2.3 YVA-päätöksenteko yksittäistapauksessa

Päätöksentekomenettelyn vireille tulo

YVA-menettelyn soveltamistarvetta koskeva asia voi tulla ELY-keskuksen tietoon eri tavoin. Yleensä asia tulee vireille hankkeesta vastaavan tai lupaviranomaisen pyynnöstä. Lupaviranomaisella on velvollisuus saattaa arviointimenettelyn tarve ELY-keskuksen tutkittavaksi, mikäli merkittävien haitallisten ympäristövaikutusten syntymistä voidaan pitää mahdollisena, ja päätöstä asiasta ei ole tehty aikaisemmin tai hanke on olennaisesti muuttunut YVA-päätöksen antamisen jälkeen. Muutkin tahot, kuten asukkaat tai kansalaisjärjestö voivat tehdä kirjallisen aloitteen YVA-menettelyn soveltamiseksi. Yhteysviranomaisella on velvollisuus käynnistää päätöksentekomenettely myös itsenäisesti saatuaan tiedon mahdollisesta arviointivelvollisesta hankkeesta.

ELY-keskus voi päätyä myös siihen, ettei päätöksentekomenettelyä ole tarpeen aloittaa (poisulkeva tulkinta). Tällöin hankkeen ja sen vaikutusalueen perustietojen pohjalta on oltava selvää, ettei päätöksentekokynnys ylity. ELY-keskus voi tällaisessa tapauksessa vastata aloitteen tekijälle kirjallisesti. On hyvä huomioida, että tarkoitetussa kirjallisessa vastauksessa ei ole kyseessä YVA-lain mukainen virallinen asiakirja, vaan viranomaisen yleisen neuvontavelvollisuuden piiriin kuuluva vastaus aloitteen tekijälle. Vastauksen tulee käsitellä sitä, miksi YVA-päätöksenteon kynnys ei kyseessä olevassa tapauksessa ylity. Huomioon tulee ottaa se, että kynnys YVA-lain mukaisen YVA-päätöksen antamiselle tulee olla matala. YVA-direktiivin liitteen II hankkeiden osalta päätös tulee tehdä aina, kun merkittävien haitallisten vaikutusten aiheutumista voidaan pitää mahdollisena. Sama periaate koskee tilannetta, jossa lupa- tai valvontaviranomainen pyytää ELY-keskuksen toimivaltaiselta YVA-viranomaiselta lausuntoa lupamenettelyssä olevan hankkeen YVA-menettelyn tarpeesta. Toimivaltaisen viranomaisen harkintavaltaa olla antamatta YVA-päätöstä rajoittaa hallintolaista (434/2003) seuraava vaatimus vireille pannun asian käsittelyvelvollisuudesta ja YVA-päätöksen valitusmahdollisuuteen liittyvät oikeusturvanäkökohdat.

¹⁰ KHO:2003:40, 30.6.2003.

Päätöksentekoa varten tarvittavat tiedot

Hankkeesta vastaavan on toimitettava päätöksentekoa varten kuvaus hankkeesta ja sen todennäköisistä merkittävistä ympäristövaikutuksista. Kuvaus voi sisältää myös hankkeen ominaisuuksiin liittyviä tietoja sekä suunniteltuja toimenpiteitä, joilla pyritään välttämään tai ehkäisemään hankkeen aiheuttamia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Asiasta säädetään YVA-lain 12 §:ssä ja luettelo toimitettavista tiedoista on YVA-asetuksen 1 §:ssä. Säännöksellä pyritään turvaamaan yksittäistapausta koskevan päätöksenteon perustuminen riittävään aineistoon, ja varmistamaan hankkeesta vastaavan vastuu asiassa.

Yhteysviranomaisen on tarvittaessa pyydettävä tarkempia tietoja hankkeesta vastaavalta, jotta päätös voidaan antaa. Tiedoilta edellytettävä laajuus ja tarkkuus on arvioitava tapauskohtaisesti. Joissakin tapauksissa (esim. hankeluettelon hankkeisiin nähden pienehkö hanke, joka ei sijoitu herkälle alueelle) melko suppeat tiedot voivat olla riittäviä arviointivelvollisuuden poissulkemiseksi. Uusissa hanketyypeissä tarvittavat tiedot voivat puolestaan olla laajempia. Hankkeesta vastaavalta ei voida tässä vaiheessa edellyttää varsinaista ympäristövaikutusten arviointia (ns. ”mini-YVA”), koska kyse on riittävien tietojen toimittamisesta arviointivelvollisuuden tarpeen määrittämiseksi. Lähtökohtaisesti päätöksenteko pohjautuu olemassaolevaan aineistoon.

Kuuleminen

Ennen YVA-päätöksen tekemistä arviointimenettelyn soveltamisesta yhteysviranomaisen on kuultava asianomaisia viranomaisia, ellei tämä ole ilmeisen tarpeetonta. Kuulemisvelvoite voidaan täyttää kirjallisesti taikka järjestämällä kokous. Asianomaiset viranomaiset määrittellään hankekohtaisesti. Niitä voivat olla esimerkiksi hankkeen vaikutusalueen kunnat, maakunnan liitto ja tarvittavat asiantuntijaviranomaiset. Hankkeesta vastaavalla on hallintolain 34 §:n mukainen oikeus tulla kuulluksi viranomaiskuulemisessa esiin tulleista seikoista.

Päätöksen sisältö

YVA-päätös on luonteeltaan oikeusharkintainen päätös, joka on tehtävä YVA-lain ja -asetuksen säännöksiä soveltaen ja niiden määrittämissä puitteissa. Päätöksestä säädetään YVA-lain 13 §:ssä. Jos YVA-menettelyä ei edellytetä, päätöksessä on todettava myös hankkeesta vastaavan mahdollisesti esittämät hankkeen ominaisuudet ja erityiset toimenpiteet, joilla pyritään välttämään tai ehkäisemään hankkeen merkittäviä ympäristövaikutuksia. Päätöksestä on olemassa mallipohja¹¹ ja sen käyttö on suositeltavaa.

YVA-päätöksentekoon soveltuvat hallintolain hallintopäätöksiä koskevat vaatimukset esimerkiksi päätöksen perustelemisen osalta. Päätöksestä tulee selvästi ilmetä ne tekijät, joihin päätös perustuu. YVA-päätöksellä on merkittäviä vaikutuksia hankkeesta vastaavan näkökulmasta, ja siihen voidaan joutua palamaan pitkänkin ajan kuluttua esimerkiksi muutoksenhaun yhteydessä.

¹¹ Mallipohja sijaitsee Tiimeri-työtilassa (ks. 2.3.2.), mutta siitä ei ole Kameleon pohjaa

Tämän vuoksi yhteysviranomaisen on valmisteltava ja laadittava päätös perusteluineen erityisellä huolellisuudella. Päätöksen perusteluissa on ilmoitettava, mitkä tekijät ja tiedot ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset. Perustelujen laatuun ja kattavuuteen tulee kiinnittää erityistä huomioita niiden hankkeiden osalta, jotka ovat kooltaan lähellä hankeuuttelun hankkeita. Hankkeen riittävän tarkka kuvaus päätöksessä on tarpeellista.

Kuva 5 Aloitteen YVA-menettelyn soveltamisesta voi tehdä asukas, yhdistys, viranomainen tai ELY itse. Myös hankkeesta vastaava voi tehdä aloitteen asiassa. Päätöstä varten tarvitaan tietoja hankkeesta vastaavalta. Muita viranomaisia kuullaan tarvittaessa ja tämän jälkeen myös hankkeesta vastaavalla on oikeus tulla kuulluksi. Päätös YVA-menettelyn tarpeellisuudesta tulee antaa kuukauden kuluessa siitä, kun ELY on saanut asiassa riittävät tiedot.

Päätöksessä on tarkasteltava YVA-lain liitteessä 2 esitettyjä hankkeen ominaisuuksiin, sijaintiin ja vaikutusten luonteeseen liittyviä tekijöitä. Lisäksi siinä on otettava huomioon YVA-lain 2 §:n mukainen ympäristövaikutuksen käsite.

Hankkeesta vastaavalla on mahdollisuus osoittaa pystyvänsä välttämään tai ehkäisemään todennäköisesti merkittävät haitalliset ympäristövaikutukset tehokkaiden välttämis- ja ehkäisy-

toimien avulla, jolloin YVA-velvollisuuden aikaansaava seikka voi poistua. Tällaiset lieventämistoimet voivat koskea esimerkiksi teknisiä ratkaisuja, sijoituspaikan valintaa tai hankkeen kokoa. Niiden vaikuttavuudesta tulee ennalta arvioiden olla riittävä varmuus, jotta ne voivat johtaa YVA-velvollisuudesta vapauttamiseen. Asian arvioimisessa tulee huomioida varovaisuusperiaate. Vastuu lieventämistoimien esittämisestä ja niiden vaikuttavuuden perustelemisesta on hankkeesta vastaavalla. Mikäli hankkeesta vastaavan esittämät lieventämistoimet johtavat YVA-velvollisuudesta vapauttamiseen, ne on yksilöitävä hanketta koskevassa YVA-päätöksessä. Huomionarvoista on, että YVA-päätöksessä yksilöidyt lieventämistoimet eivät sido hanketta käsitteleviä muita viranomaisia. Mikäli hankkeen myöhemmissä käsittelyvaiheissa ilmenee, että hanketta koskevat lieventämistoimet tai muut seikat ovat suunnittelun kuluessa muuttuneet niin paljon, että hankkeesta annettu vapauttava YVA-päätös ei enää ole pätevä, hankkeen YVA-velvollisuus saattaa tulla arvioitavaksi uudestaan.

Päätöksen antamisen määräaika

ELY-keskuksen on tehtävä YVA-menettelyn soveltamistarvetta koskeva päätös viipymättä, kuitenkin viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun ELY-keskus on saanut hankkeesta riittävät tiedot. Määräaika alkaa kulua siitä, kun kaikki tarvittavat täydennetyt tiedot on saatu ja tarpeelliset kuulemiset on hoidettu.

YVA-päätöksen keskeisiä asioita

- Aloitteen voi panna vireille ELY, hankkeesta vastaava, muu viranomainen tai esimerkiksi yksityishenkilö.
- Ympäristövaikutusten arvioinnin tarve tulee arvioida lähtökohtaisesti aina, kun merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia voidaan pitää mahdollisena. Mikäli on täysin selvää, että YVA-menettely ei ole tarpeen, aloitteen tehneelle vastataan kirjallisesti, miksi YVA-menettely ja YVA-päätös eivät ole tarpeen.
- Huolehditaan riittävät tiedot hankkeesta ja sen mahdollisista ympäristövaikutuksista päätöksenteon perusteeksi.
- Kuullaan muut viranomaiset neuvottelussa tai lausunnoilla. Hankkeesta vastaavalle on varattava tämän jälkeen tilaisuus tulla kuulluksi.
- Tehdään päätös ja huolehditaan sen tiedoksi antamiseen liittyvästä menettelystä.
- ELYn sisällä käydään tarvittavat keskustelut ja annetaan kirjalliset kannanotot.

3.2.4 Päätöksen tiedoksianto ja muutoksenhaku

YVA-päätös on annettava tiedoksi hankkeesta vastaavalle todisteellisesti hallintolain 60 §:ssä säädetyllä tavalla. Käytännössä tämä tapahtuu esimerkiksi joko postitse saantitodistusta vas-

taan tai luovuttamalla päätös sen saajalle, jolloin tiedoksiannosta on laadittava kirjallinen todistus. Päätös voidaan myös asianosaisen suostumuksella antaa tiedoksi sähköisenä viestinä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 18 §:n mukaisella tavalla,

Päätöksen muutoksenhakua koskevaan kohtaan kirjataan, kenellä on valitusoikeus päätöksestä (YVAL 37 §). Päätökseen liitetään valitusosoitus.

Päätös on myös julkaistava sähköisesti toimivaltaisen viranomaisen verkkosivuilla, jollei salassapitosäännöksistä muuta johdu ja lähetettävä tiedoksi asianomaisille muille viranomaisille sekä mahdolliselle aloitteen tehneelle taholle. Päätös on julkaistava hallintolain 62 a §:n mukaisesti julkisella kuulutuksella viranomaisen verkkosivulla ja pidettävä nähtävillä 30 päivää. Nähtävilläoloaika määräytyy YVA-lain 13 § 2 momentin mukaisesti. Päätös jätetään ympäristöhallinnon verkkosivuille myös nähtävilläoloajan päätyttyä. Siitä tulee kuitenkin nähtävilläoloajan päätyttyä poistaa henkilötiedoiksi katsottavat hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintipaikka. Lisäksi tieto kuulutuksesta on julkaistava hankkeen todennäköisen vaikutusalueen kunnissa kuntalain 108 §:n mukaisesti. Tämä voi tapahtua esimerkiksi julkaisemalla kunnan sähköisellä ilmoitustaululla linkki yhteysviranomaisen kuulutukseen.

Henkilötietojen julkaisemista verkkosivuilla tulee välttää. Päätöksessä ja sitä koskevassa kuulutuksessa tulee julkaista hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintipaikka. Mikäli kyseiset tiedot ovat samalla henkilötietoja, ne tulee poistaa viranomaisen verkkosivuilta päätöksen kuulutusta koskevan nähtävilläoloajan päätyttyä. Huomionarvoista on se, että henkilötietojen suoja ei poista julkisuuslain (621/1999) mukaisia vaatimuksia viranomaisen asiakirjojen julkisuudesta.¹²

Arviointimenettelyn soveltamisen tarvetta koskeva ELY-keskuksen päätös on valituskelpoinen asiaratkaisu, josta hankkeesta vastaava voi valittaa hallinto-oikeuteen ja edelleen valitusluvalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) mukaisesti. Muut kuin hankkeesta vastaava eivät voi hakea ELY-keskuksen päätökseen suoraan muutosta. Jos ELY-keskus on päättänyt, ettei hankkeeseen sovelleta arviointimenettelyä, muut tahot voivat kuitenkin myöhemmin hakea muutosta tähän päätökseen samalla kun hankkeen lupapäätöksestä on mahdollisuus valittaa. Ne voivat tällöin saattaa ELY-keskuksen päätöksen lainmukaisuuden tutkittavaksi, jos heillä on lupapäätöstä koskevan lainsäädännön mukaan valitusoikeus asiassa.

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 109 §:n mukaan alkuperäisen hallintopäätöksen tehnyt viranomainen voi hakea hallinto-oikeuden päätökseen muutosta valittamalla, jos hallinto-oikeus on kumonnut tai muuttanut viranomaisen tekemänpäätöksen. Hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden YVA-asioihin liittyvistä ratkaisuista on ELY-keskusten hyvä tiedottaa myös ympäristöministeriötä.

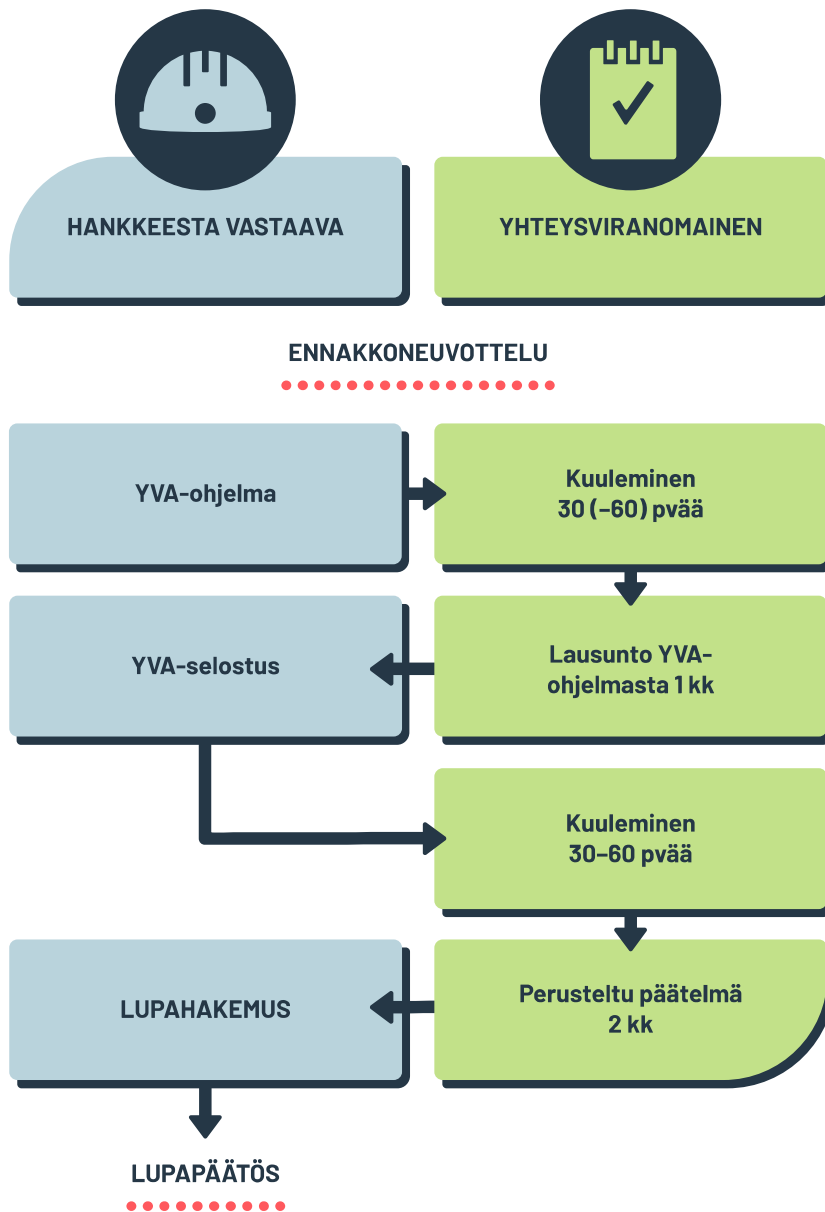
¹² Tarkemmin kpl 3.2.2.

4 YVA-menettely

YVA-menettely jakautuu kahteen vaiheeseen. Menettely alkaa ympäristövaikutusten arviointiohjelman laatimisella, siihen liittyvällä kuulemisella ja yhteysviranomaisen arviointiohjelmasta antamalla lausunnolla. Arviointiohjelmaa edeltää yleensä ennakkoneuvottelu, vaikka sen järjestäminen ei ole pakollista. Arviointiohjelmavaiheen jälkeen siirrytään ympäristövaikutusten arviointiselostuksen laatimista koskevaan vaiheeseen, siihen liittyvään kuulemiseen ja yhteysviranomaisen perusteltuun päätelmään. Vaikka YVAssa varsinaisesti on kaksi vaihetta, on huomattava, että YVA-laissa arviointimenettely on määritelty YVA-direktiivin mukaisesti ja kattaa myös YVAN huomioimisen lupamenettelyssä. YVA-menettelyn pääpiirteinen kulku on esitetty kuvassa 6.

YVA-lain mukainen ympäristövaikutusten arviointimenettely käsittää (YVAL 14 §):

- arviointiohjelman ja arviointiselostuksen laatimisen;
- arviointiohjelmasta ja arviointiselostuksesta tiedottamisen ja kuulemisen mukaan lukien kansainvälinen kuuleminen;
- yhteysviranomaisen tarkastelun arviointiohjelmassa ja arviointiselostuksessa esitetyistä tiedoista ja kuulemisten yhteydessä annetuista mielipiteistä ja lausunnoista mukaan lukien kansainvälinen kuuleminen;
- yhteysviranomaisen lausunnon arviointiohjelmasta;
- yhteysviranomaisen perustellun päätelmän hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista; ja
- arviointiselostuksen, siitä annettujen mielipiteiden ja lausuntojen, mukaan lukien kansainvälistä kuulemista koskevat asiakirjat, sekä perustellun päätelmän huomioimattomien lupamenettelyssä sekä perustellun päätelmän sisällyttämisen lupaan.

Kuva 6 YVA-menettelyyn kuuluu hankkeesta vastaavan laatimien YVA-ohjelman ja -selostuksen kuuleminen ja yhteysviranomaisen laadunvarmistus. Yhteysviranomainen laatii saamansa kuulemispalautteen sekä oman asiantuntemuksensa pohjalta lausunnon YVA-ohjelmasta ja perustellun päätelmän YVA-selostuksesta. Hankkeesta vastaava liittää YVA-selostuksen ja perustellun päätelmän lupahakemukseen. Lupaviranomainen ottaa nämä huomioon lupamenettelyssä ja sisällyttää perustellun päätelmän lupaan.

4.1 Yhteysviranomainen

Yhteysviranomaisena toimii pääsääntöisesti ELY-keskus. Työ- ja elinkeinoministeriö toimii yhteysviranomaisena ydinenergialaissa (990/1987) tarkoitetussa ydinlaitoshankkeessa tai muussa sellaisessa laitoshankkeessa, jossa käsitellään tai varastoidaan tai jonne loppusijoitetaan ydinjätteitä. ELY-keskus toimii yhteysviranomaisena ydinenergialain 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetussa kaivos- ja malminrikastustoiminnassa, jonka tarkoituksena on uraanin tai toriumin tuottaminen.¹³

Jos hanke sijoittuu useamman kuin yhden ELYn toimialueelle, viranomaisten on sovittava, mikä niistä toimii hankkeen yhteysviranomaisena.

Jos yhteysviranomaisesta syntyy epäselvyyttä tai jos ELY vastaa hankkeen suunnittelusta tai toteuttamisesta, ympäristöministeriö määrää, mikä ELY-keskus toimii hankkeen yhteysviranomaisena. Päätöstä varten ELYn on tehtävä esitys asiasta ympäristöministeriölle. Esityksen tekemiseen löytyy valmis asiakirjapohja (Kameleon).

Esityksessä kuvataan hanke ja sen sijoittuminen ELYn tai useamman ELYn alueelle sekä ELY-keskuksen voimavaratilanne. Voimavaratilanne voi vaihdella merkittävästikin muun muassa sen mukaan, minkä verran ELY-keskuksella on ennestään yhteysviranomaistehtäviä hoidettavanaan kyseisenä ajankohtana. Mikäli ELY vastaa hankkeen suunnittelusta tai toteuttamisesta, on esityksessä kerrottava, onko nämä toiminnot erotettu yhteysviranomaistehtävistä niin, ettei viranomaisen puolueettomuus vaarannu. Ympäristöministeriön asiassa tekemään päätökseen ei saa hakea valittamalla muutosta. Mikäli hanke sijoittuu useamman ELYn alueelle, on esityksen tekemisestä vähintään informoitava toista ELYä ja kerrottava asiasta esityksessä.

YVA-menettelyn yhteysviranomaisena toimiminen

- Yhteysviranomainen huolehtii, että YVA-menettely järjestetään, sekä toimii ohjaavana ja koordinoivana viranomaisena menettelyssä.
- Yhteysviranomainen järjestää ennakkoneuvottelut ja kuulemiset, antaa lausunnon ja perustellun päätelmän.

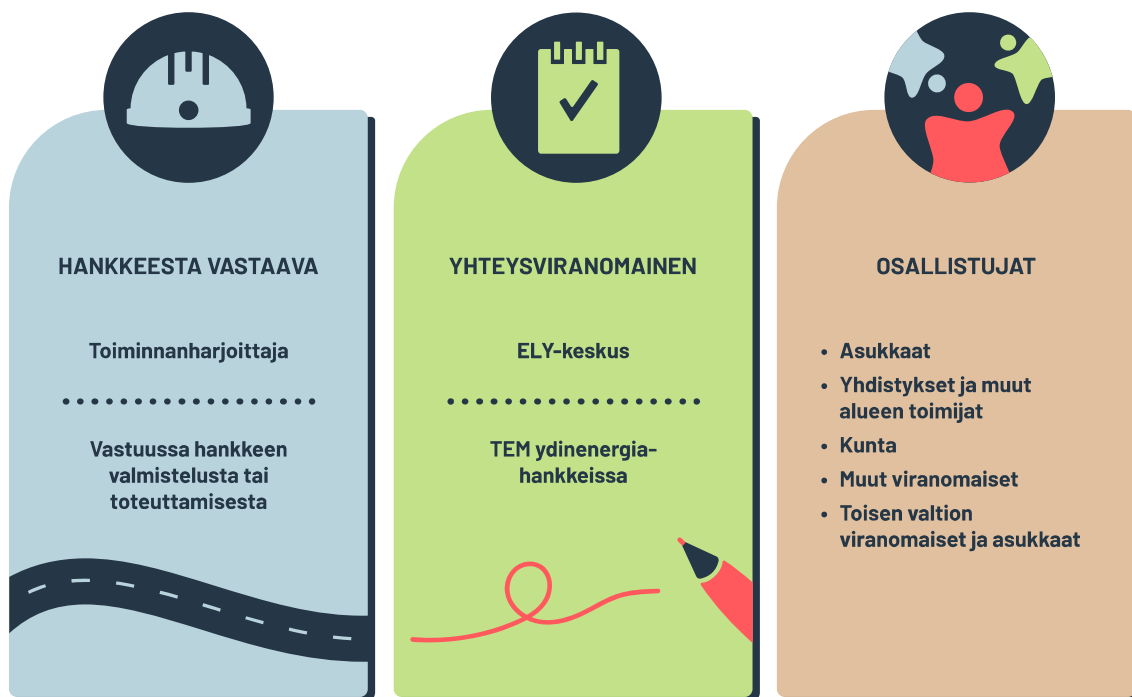
¹³ Katso HE 50/2021 vp, s. 17.

Yhteysviranomaisen hyvät käytännöt

- Ennakkoneuvotteluja tulee käydä tarpeen mukaan
- Keskustelu yhteys hankkeesta vastaavan ja sitä edustavan konsultin kanssa koko YVA-menettelyn ajan
- Osallistuminen YVAa ohjaavaan ryhmään puolueettomana asiantuntijana
- Hankkeesta vastaavan kannustaminen luomaan yhteys paikallisiin toimijoihin
- Yleisötilaisuuksien järjestäminen arviointiohjelman ja –selostuksen kuulemisaikana yhteistyössä hankkeesta vastaavan kanssa
- Yhteysviranomaisen edesauttaa asukkaita ym. tahoja ymmärtämään eri menettelyt ja niiden osallistumismahdollisuudet
- Asiakirjojen nähtävilläoloaikojen suunnittelu ottaen huomioon mm. kuntien mahdollisuus antaa lausuntoja ja kansainvälisen kuulemisen edellyttämä aika
- Lakisääteisiä nähtävilläolopaikkoja täydentävien paikkojen käyttö, kuten kirjastot
- Osallistujille mahdollisuus jättää mielipide sähköisen lomakkeen kautta
- YVA-ohjelman ja -selostuksen kommentointi luonnosvaiheessa
- YVA-ohjelmalausunto ja perusteltu päätelmä kirjoitetaan tiiviisti, keskittyen olennaisiin seikkoihin ja sisällyttäen selkeä johtopäätösosa
- Uskallus rajata arviointi todennäköisesti merkittäviin ja merkittävyydeltään vielä epävarmoihin vaikutuksiin. YVAssa ei ole tarkoitus selvittää kaikkia vaikutuksia! Arviointiohjelmalausunnossa rajataan tarvittaessa hankkeesta vastaavan tarpeettomat selvitysehdotukset pois
- Ohjataan nykytilan kuvaus sisältämään arvioinnin kannalta vain olennaiset tekijät
- Ympäristövaikutusten arviointia ohjataan myös kiinnittämällä huomiota käytettyihin menetelmiin ja niiden kuvaukseen sekä selvitysten kohdentamiseen.
- Perusteltu päätelmä on yhteysviranomaisen laadunvarmistus arvioinnista ja sisältää viranomaisen näkemyksen hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista
- Jos arviointi on puutteellinen, tulee täydennystarpeet esittää selkeästi ja yksiselitteisesti
- YVA-ohjelmalausunnon ja perustellun päätelmän läpikäynti hankkeesta vastaavan kanssa

Luettelon pohjana käytetty Luovan ympäristötoimialan toimintakulttuuri, palvelut ja prosessit –projektikokonaisuuden aineistoa (2019).

4.2 Yhteistyö eri tahojen kanssa

Kuva 7 YVA-menettelyn osapuolia ovat hankkeesta vastaava, yhteysviranomainen ja YVA-menettelyyn osallistuvat tahot.

Hankkeesta vastaava ja yhteysviranomainen ovat YVA-menettelyn keskeiset osapuolet. YVA-menettelyyn osallistuu lisäksi monia muita tahoja, jotka on määritelty lain osallistumisen määrittelyssä (YVAL 2 §). Näitä ovat muut viranomaiset, ne, joiden oloihin tai etuihin hanke saattaa vaikuttaa (vaikutusalueen asukkaat ja siellä toimivat muut tahot), säätiöt ja yhteisöt, joiden toimialaa hankkeen vaikutukset saattavat koskea. Seuraavassa esitetään keskeisiä yhteistyön periaatteita YVA-menettelyyn osallistuvien tahojen kanssa.

4.2.1 Hankkeesta vastaava

Hankkeesta vastaava on toiminnanharjoittaja tai muu taho, joka on vastuussa YVA-laissa tarkoitetun hankkeen valmistelusta tai toteuttamisesta. Hankkeesta vastaava voi olla yksityinen tai julkinen taho. Hankkeesta vastaava palkkaa usein konsultin laatimaan YVA-ohjelman ja -selostuksena, tekemään niiden valmisteluun liittyviä selvityksiä sekä hoitamaan osallistumista eri tahojen kanssa. Yhteysviranomaisen hyvä vuorovaikutus hankkeesta vastaavan ja tämän konsultin kanssa on onnistuneen YVA-menettelyn edellytys.

YVA-lainsäädäntö edellyttää, että hankkeesta vastaavalla on riittävä asiantuntemus arviointiohjelman ja arviointiselostuksen laadintaan. Hankkeesta vastaavan konsulttia koskevat samat vaatimukset. Asiantuntemukselle ei ole asetettu muodollisia pätevyysvaatimuksia. Käytännössä

yhteysviranomaisen voi arvioida hankkeesta vastaavan käyttämien asiantuntijoiden osaamista esimerkiksi koulutuksen, kokemuksen ja aiemmissa töissä osoitetun osaamisen kautta. Arviointi tapahtuu virallisesti ohjelmalausunnossa ja perustellussa päätelmässä. Yhteysviranomaisen voi myös yrittää tarvittaessa korostaa arvioinnissa tarvittavaa asiantuntemusta esimerkiksi ennakkoneuvottelussa, jotta arviointiosaaminen tulisi varmistettua.

4.2.2 Asukkaat, yhdistykset ja muut alueen toimijat

Tiedottaminen ja osallistuminen ovat tärkeä osa YVA-menettelyä. Yhteysviranomaisen tulee kannustaa vaikutusalueella asuvia ja toimivia osallistumaan YVAan. Tähän vaikutetaan muun muassa oikea-aikaisella ja hyvin suunnatulla viestinnällä ja hankkeesta vastaavan ohjaamisella. Arviointiohjelman ja –selostuksen esittelytilaisuuksien paikat ja ajankohdat sekä tilaisuuden ohjelma on suunniteltava madaltamaan osallistumisen kynnyksiä. Yhteysviranomaisen on hyvä osata ja tuntea erilaisia osallistumismenetelmiä.

YVA-lain 1 §:n mukaan lain tavoitteena on muun muassa lisätä kaikkien tiedon saantia ja osallistumismahdollisuuksia. Osallistumisoikeutta ei siis ole rajattu ainoastaan vaikutusalueella asuviin tai toimiviin tahoihin, vaan käytännössä kuka tahansa hankkeesta tai YVA-menettelystä kiinnostunut voi osallistua menettelyyn. YVA-lain uudistuksessa kyseinen säännös muutettiin koskemaan kansalaisten sijasta kaikkia siksi, että oikeutta tiedonsaantiin ja osallistumismahdollisuuksiin vain kansalaisille pidettiin liian kapeana suhteessa YVA-direktiivin yleisön määrittelymään.

Osallistumisella tarkoitetaan YVA-lainsäädännössä tiedottamista, kuulemista, mielipiteiden ja kannanottojen esittämistä, lausuntojen antamista sekä muuta vuorovaikutusta. Hankkeesta vastaava ja yhteysviranomaisen voivat sopia muun kuin YVA-laissa vaaditun osallistumisen järjestämisestä, esimerkiksi yleisötilaisuuden järjestämisestä YVA-ohjelman ja –selostuksen kuulemisaikana. Tarkoituksena on, että osallistuminen tukee vuorovaikutusta hankkeen suunnittelussa.

Hankkeen arviointiohjelmaa ja -selostusta koskevissa esittelytilaisuuksissa yhteysviranomaisen tulee erityisesti kertoa YVA:n tarkoituksesta, siihen osallistuvien vaikutusmahdollisuuksista sekä YVA:n suhteesta lupamenettelyihin ja kaavoitukseen. Kuvauksen tulisi olla realistinen, ettei YVAan lataudu ylisuuria odotuksia. Yhtenä materiaalina voi käyttää esimerkiksi YVA-videota: Mikä on ympäristövaikutusten arviointi ja miten se etenee? Video on tekstitetty myös ruotsiksi, pohjoissaameksi, inarinsaameksi ja koltansaameksi.

Kuva 8 Osallistumisen eri muotoja. YVA-ohjelmasta ja –selostuksesta järjestetään yleensä yleisötilaisuudet, joissa yhteysviranomaisen toimii puheenjohtajana. Hankkeesta vastaavan järjestää usein monenlaista osallistumista vaikutusten arvioinnin tueksi ja tiedottamaan hankkeesta sen vaikutusalueella. (Piirros Kimmo Jalava)

4.2.3 Viranomaiset ja muut lausunnonantajat

YVA-menettelyyn ottavat osaa useat viranomaiset ja muut tahot. Arviointiohjelmasta ja –selostuksesta tulee pyytää lausunnot hankkeen vaikutusalueen kunnilta sekä muilta viranomaisilta, joita asia todennäköisesti koskee, mukaan lukien hankkeen lupaviranomainen. Hanke ja sen alustavasti arvioidut ympäristövaikutukset antavat kussakin tilanteessa käsityksen siitä, mitkä viranomaiset ja tahot ovat kussakin YVA-menettelyssä keskeisiä ja ketkä viranomaiset olisi tarkoituksenmukaista kutsua ennakoneuvotteluun ja keneltä pyydetään lausuntoa.

YVA-laki (6 §) edellyttää valtion, kuntien ja maakunnan liiton keskinäistä yhteistyötä arviointimenettelyn toteuttamiseksi ja sovittamiseksi hanketta koskeviin muiden lakien mukaisiin menettelyihin. Eri lakien mukaisten ympäristövaikutusten arviointien sujuva yhteensovittaminen ja ympäristövaikutusten arviointimenettelyn joustava toteuttaminen edellyttävät valtion ja kuntien viranomaisten sekä maakuntien liittojen yhteistyötä hankkeen suunnitteluvaiheessa. Valtion viranomaisilla tarkoitetaan niin yhteysviranomaisia kuin asiantuntija-, lupa- ja valvontaviranomaisia.

Kunta tulee tunnistaa osalliseksi kaikissa YVA-menettelyissä ja YVA-menettelyn tarpeesta päättäessä. Kunta tulee kutsua ennakoneuvotteluihin. On huomattava, että arviointimenettelyä

vaativan hankkeen toteuttaminen edellyttää yleensä kunnan hyväksymää kaavaa, koska hanke on vaikutusten merkittävyyden vuoksi mahdoton toteuttaa suunnittelutarveratkaisuna.

4.2.4 Hankkeesta vastaavan YVA-ryhmät

Yhteysviranomaisen voi osallistua asiantuntijana hankkeesta vastaavan perustamaan yhteistyö- tai seurantaryhmään. Ryhmä perustetaan yleensä arviointiohjelman valmisteluvaiheessa ja se toimii menettelyn ajan. Sen tarkoituksena on yleensä auttaa hankkeesta vastaavaa arvioimaan hankkeensa vaikutukset mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti ja näin ollen parantaa YVA-menettelyn laatua. Osallistuminen ryhmän toimintaan parantaa yhteysviranomaisen mahdollisuutta ohjata arviointia. Osallistumisesta ei seuraa jääviysongelmaa tai sitoutumista hankkeen toteuttamiseen, kun yhteysviranomaisen selkeästi tiedostaa oikein roolinsa. Yhteysviranomaisen voi korostaa olevansa mukana asiantuntijana, ei varsinaisena jäsenenä. Yhteysviranomaisen ei tulisi osallistua hankkeen varsinaisiin johto- tai suunnitteluryhmiin, koska se voidaan julkisuudessa tulkita hankkeen toteuttamisen tukemiseksi.

Yhteysviranomaisen kannattaa vaikuttaa YVAa ohjaavan ryhmän kokoonpanoon ja laajuuteen. Viranomaisten lisäksi ryhmässä voi tarvittaessa olla mukana esimerkiksi asukas- ja ympäristöyhdistyksiä. Eri tahojen mukanaolo on erityisen tärkeitä ristiriitaisissa hankkeissa. Ryhmien toiminta ja niiden jäsenet kuvataan arviointiohjelmassa ja -selostuksessa.

4.3 Ennakkoneuvottelu

Ennakkoneuvottelulla tavoitellaan hankkeen vaatimien arviointi-, suunnittelu- ja lupamenettelyjen kokonaisuuden hallintaa, hankkeesta vastaavan ja viranomaisten välisen tiedonvaihdon sujuvuutta sekä arviointiohjelma- ja selostusasiakirjojen laadunvarmistusta.

Yhteysviranomaisella on mahdollisuus joko ennen arviointiohjelman toimittamista tai arviointimenettelyn kuluessa järjestää ennakkoneuvottelu yhteistyössä hankkeesta vastaavan ja keskeisten viranomaisten kanssa. YVA-lain mukaisessa ennakkoneuvottelussa yhteysviranomaisen toimii aina tilaisuuden järjestäjänä yhteistyössä muiden tahojen kanssa. Tämän seurauksena voi olla myös luontevaa, että yhteysviranomaisen toimii ennakkoneuvottelun puheenjohtajana. Neuvotteluita voidaan järjestää tarpeen mukaan useampia YVA-menettelyn aikana. Aloitteen tekijänä voi toimia yhteysviranomaisen, hankkeesta vastaava tai jokin muu asian kannalta keskeinen viranomaisen. Suositeltavaa on järjestää ennakkoneuvottelu ennen arviointiohjelman jättämistä yhteysviranomaiselle. Neuvotteluista on suositeltavaa laatia muistio, sillä se edistää tiedonkulkua ja auttaa osapuolia etenkin ajallisesti pitkissä suunnitteluprosesseissa.

4.3.1 Ennakkoneuvottelun osallistujat

Tilaisuuteen kutsutaan hankkeesta vastaava ja muut hankkeen, sen ympäristön ja asian käsittelyn kannalta tarpeelliset lupa- ja asiantuntijaviranomaiset. ELYn ympäristö- ja luonnonvarat toimialalta ennakkoneuvotteluun osallistuu yleensä luonnonsuojelun, ympäristönsuojelun- ja vesiasioiden asiantuntijat.

4.3.2 Ennakkoneuvottelun sisältö

Ennakkoneuvottelussa hahmotetaan ennen kaikkea hankkeen suunnittelun, YVAN ja muiden hallinnollisten menettelyjen (Natura, kaavoitus, luvat) yhteensovittamisen mahdollisuuksia ja tapoja, esimerkiksi miten eri lakien mukaiset selvitysvelvoitteet voisivat sijoittua hankkeen suunnittelun elinkaarella ja missä määrin näitä selvityksiä olisi mahdollista yhdistää. Tilaisuudessa sovi-taan myös yhteistyöstä YVA-menettelyn aikana. Tässä vaiheessa otetaan huomioon myös se, onko hankkeella valtioiden rajat ylittäviä vaikutuksia. Hankkeesta vastaavan tehtävänä on ottaa nämä asiat arviointiohjelmaa ja arviointiselostusta laatiessaan huomioon.

Esimerkki ennakkoneuvottelun asialistasta

- 1. Ennakkoneuvottelun avaus ja läsnäolijoiden esittäytyminen**
- 2. Hankkeen esittely** (toiminnanharjoittaja / konsultti, max 15 min)
 - Lyhyt hanke-esittely (hankekokonaisuus ja mahdolliset liitännäishankkeet)
 - Vaikutusalue
 - Hankkeen vaihtoehdot
 - Suunnitellun toiminnan keskeiset ympäristövaikutukset
 - Kaavatilanne
 - Arvio tarvittavista luvista ja mahdolliset kaavamuutostarpeet
 - Suunnitellut ympäristöselvitykset
- 3. YVA-menettely ja sen aikataulu** (yhteysviranomainen / ELYn asiantuntija, max 10 min)
 - YVA-menettelyn lyhyt kuvaus
 - Mahdollinen tarve Natura-arviolle ja muut erityiskysymykset
- 4. Kaavoitus** (kunnan kaavoittaja)
 - Hankkeen edellyttämät toimenpiteet eri kaavatasoilla
 - Kaavamenettelyn lyhyt kuvaus
 - Tarvittavat selvitykset
 - Mahdollisen kaavamuutoksen aikataulu
- 5. Tarvittavat luvat ja niiden aikataulu** (AVI, Tukes, mahd. muu luvittaja, max 10 min / lupa)
 - Tarvittavat luvat
 - Lupamenettelyjen ja niiden aikataulun lyhyt kuvaus
 - Lupahakemusten sisältövaatimukset ja tarvittavat selvitykset
- 6. Prosessien yhteensovittaminen ja toimenpiteistä sopiminen** (kokouksen painopiste)
 - YVA- ja lupamenettelyjen sekä kaavoituksen aikataulujen yhteensovittaminen
 - Hankkeen eri vaiheissa tehtävien selvitysten yhteensovittaminen
 - Yhteydenpito hankkeen aikana eri osapuolten kesken
 - Yhteiset kuulemiset ja niistä sopiminen
 - Mahdollinen seuraava tapaaminen ja osallistujat
 - Muut asiat
 - Ennakkoneuvottelun päättäminen

Lähde Nyrölä, Liisa 2016. Yhteisneuvottelu ja viranomaisyhteistyö ympäristöasioissa: YVA- ja lupamenettelyjen yhteyden vahvistaminen. Liite 1. Muokattu.

4.4 Arviointiohjelmavaihe

Ympäristövaikutusten arviointiohjelma on hankkeesta vastaavan laatima suunnitelma siitä, miten hankkeen ja sen vaihtoehtojen ympäristövaikutukset selvitetään ja arvioidaan. Arviointiohjelmalla on tärkeä asema kohdennettaessa arviointia todennäköisesti merkittäviin vaikutuksiin.

Yhteysviranomaisen kannattaa kommentoida ajoissa arviointiohjelmaluonnosta, jotta laadultaan heikoilta asiakirjoilta vältyttäisiin. Yhteysviranomaisen ja hankkeesta vastaavan on hyvä sopia luonnoksen kommentoinnista ja sen aikataulusta tarpeeksi aikaisessa vaiheessa.

4.4.1 Arviointiohjelman sisältö

Hankkeesta vastaava esittää arviointiohjelmassa tarvittavat tiedot hankkeesta ja sen kohtuullisista vaihtoehtoista, kuvauksen ympäristön nykytilasta, joiden pohjalta ohjelmassa pystyttäisiin mahdollisimman selkeästi tekemään ehdotus arvioitavista todennäköisesti merkittävistä ympäristövaikutuksista ja niiden selvittämisestä. Arviointiin tulee myös sisällyttää sellaiset vaikutukset, joiden merkittävyydestä ei vielä ole selvyyttä ja edellyttävät siksi tarkempaa selvittämistä. Selvästi vähäisiksi arvioidut vaikutukset voidaan perustellusti ehdottaa jätettäväksi arvioinnin ulkopuolelle. Arviointiohjelmassa tulee lisäksi esittää suunnitelma arviointimenettelyn järjestämisestä. YVA-direktiivin muutos laajensi selvästi arviointiselostuksen sisältövaatimuksia, jolloin arviointiohjelmavaiheen merkitys ympäristövaikutusten arviointia rajaavana vaiheena korostuu. YVA-asetuksessa on säädetty arviointiohjelman sisältö (YVAA 3 §).

4.4.2 Kuuleminen ja lausuntopyynnöt

Hankkeesta vastaava toimittaa arviointiohjelman yhteysviranomaiselle. Kuuluttaminen täytyy lain mukaan tehdä viipymättä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei viranomainen voisi käyttää kohtuullisen ajan sen tarkistamiseen, että asiakirjan valmiusaste on riittävä kuulemisen aloittamiselle.

Yhteysviranomaisen tulee pyytää arviointiohjelmasta tarvittavat lausunnot ja varata mahdollisuus mielipiteiden esittämiseen. Lausunnot pyydetään hankkeen vaikutusalueen kunnilta ja muilta viranomaisilta, joita asia todennäköisesti koskee mukaan lukien hankkeen lupaviranomaisen. Mielipiteitä pyydetään yleensä alueen tai toimialan yhdistyksiltä, kansalaisjärjestöiltä ja yrityksiltä. Näin edistetään keskeisten tahojen osallistumista menettelyyn.

Yhteysviranomaisen on julkaistava arviointiohjelma hallintolain 62 a §:n mukaisesti julkisella kuulutuksella viranomaisen verkkosivulla¹⁴. Kuulutuksen sisältöön sovelletaan kuitenkin hallintolain 62 a §:n 3 momentin sijaan YVA-lain 17 §:ää.

¹⁴ Itse kuulutus ja kuulutettavat asiakirjat julkaistaan ELY-keskuksen kuulutuksille varatulla sivulla. Lisäksi ne on syytä julkaista joko suoraan tai linkityksen kautta ymparisto.fi -hankesivuilla.

Kuulutuksesta on käytävä ilmi riittävät tiedot hankkeesta, miten hankkeesta ja sen ympäristövaikutuksista ja niiden arvioimisesta on mahdollista saada tietoa, ja miten niistä voi esittää mielipiteitä. Lisäksi kuulutuksessa on mainittava, missä ja mihin ajankohtaan saakka asiakirja pidetään nähtävillä sekä ajankohta, jona se on julkaistu viranomaisen verkkosivuilla. Kuulutuksen sisällöstä säädetään tarkemmin YVA-asetuksen 5 §:ssä.

Arviointiohjelmassa ja sitä koskevassa kuulutuksessa tulee julkaista hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintipaikka. Mikäli kyseiset tiedot ovat samalla henkilötietoja, ne tulee poistaa viranomaisen verkkosivuilta hanketta koskevan perustellun päätelmän nähtävilläpitoajan (30 päivää) päätyttyä.

Lisäksi tieto kuulutuksesta on julkaistava hankkeen todennäköisen vaikutusalueen kunnissa kuntalain 108 §:n mukaisesti. Tämä voi tapahtua esimerkiksi julkaisemalla kunnan sähköisellä ilmoitustaululla linkki yhteysviranomaisen kuulutukseen. Vaikutusalueella asuville tai toimiville varataan näin mahdollisuus saada riittävän varhain tieto hankkeesta sekä siitä, miten hankkeesta ja sen vaikutuksista on mahdollista esittää mielipiteitä.

Kuulutus ja kuulutettava asiakirja tulee pitää nähtävillä mielipiteiden esittämiseen ja lausuntojen antamiseen varatun määräajan päättymiseen asti (hallintolain 62 a §:n 3 momentti). Määräaika alkaa kulua kuulutuksen julkaisemispäivästä.

Kuulutuksen sisältö (YVA-asetus 5 §)

Ympäristövaikutusten arviointiohjelmaa koskevasta kuulutuksesta on käytävä ilmi riittävästi yksilöidyt tiedot hankkeesta, sen sijainnista, hankkeesta vastaavasta sekä siitä, miten arviointiohjelmasta voi esittää mielipiteitä ja antaa lausuntoja. Lisäksi kuulutuksessa on mainittava, missä arviointiohjelma ja yhteysviranomaisen siitä myöhemmin antama lausunto pidetään nähtävänä arviointimenettelyn aikana. Jos hankkeeseen sovelletaan valtioiden rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia koskevan YVA-lain 5 lukua, siitä on mainittava kuulutuksessa.

Arviointiohjelma jätetään jatkossakin viranomaisen verkkosivuille, mutta siitä poistetaan henkilötiedoiksi katsottavat hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintitiedot perustellun päätelmän nähtävilläpitoajan päätyttyä.

Arviointiohjelmasta on lisäksi tiedotettava ainakin yhdessä hankkeen vaikutusalueella leviävässä sanomalehdessä. Tässä tiedottamisessa ei ole kyse hallintolain mukaisesta kuuluttamisesta, vaan YVA-lain mukaisesta muusta tiedottamisesta. Sanomalehdessä ei näin ollen jul-

kaista varsinaista kuulutusta, vaan tarkoitus on ainoastaan tiedottaa siitä, mistä asiassa on kysymys, sekä siitä, missä ja miten kuulutus on nähtävänä. Lehti-ilmoituksesta on olemassa mallipohja¹⁵ (kuva 9). Yhteysviranomainen voi laatia myös asiasta tiedotteen.

Kuva 9 Mallipohja lehdessä julkaistavasta ilmoituksesta kuvitteellisessa ELY-keskuksessa. Lehdessä julkaistava ilmoituksen tulisi olla mahdollisimman tiivis.

Määräaika lausuntojen antamiselle ja mielipiteiden esittämiselle on pääsääntöisesti 30 päivää. Vain erityisestä syystä aikaa voidaan pidentää enintään 60 päivän mittaiseksi. Erityinen syy on esimerkiksi Espoon sopimuksen soveltaminen, jossa kuullaan toista valtiota. Tällaisena voidaan pitää myös tilannetta, jossa hanke tai sen vaikutusalue ulottuu usean kunnan alueelle.

Arviointiohjelman kuulemisaikana järjestetään yleensä hanketta ja sen ympäristövaikutusten arviointia esittelevä tilaisuus. Yhteysviranomainen on puolueettoman asemansa vuoksi sopiva pu-

¹⁵ Tiimeri-työtilan osoite ks. 2.3.2.

heenjohtaja yleisötilaisuudelle. Yleisötilaisuus kuuluu YVA-lain 21 §:n piiriin (muu osallistuminen), josta hankkeesta vastaava ja yhteysviranomaiset voivat sopia. Yleisötilaisuudessa tulee painottaa, että siellä esitettyä palautetta ei kirjata ylös, vaan se pitää erikseen toimittaa kirjallisena ELY-keskuksen kirjaamoon.

4.4.3 Arviointiohjelmalausunto

Lausunnon valmisteluun osallistuu ELY-keskuksessa esittelijän lisäksi yleensä useita asiantuntijoita. Lausunnon valmistelua auttaa, jos todennäköisesti merkittäviä vaikutuksia tunnustetaan ja olennaisia lausuttavia asioita linjataan yhdessä keskustellen. Näin rajauksesta tulee eri vaikutusten näkökulmasta tasapainoinen ja YVA:ssa edellytettävä taso säilyy samanlaisena eri vaikutusten osalta. Tämän lisäksi ELY-keskuksen muiden asiantuntijoiden kannattaa toimittaa sisäiset kannanotot kirjallisena esittelijälle lausuntoa ja myöhemmin perusteltua päätelmää varten. Näin asia välittyy mahdollisimman oikein lausunnon esittelijälle. Myös ELY-keskusten muiden vastualueiden kannanotot tulisi saada kirjallisesti, samoin laissa eri viranomaistehtäviä hoitavien lausunnot (luonnonsuojelu- ja vesiviranomainen).

Lausunto arviointiohjelmasta annetaan hankkeesta vastaavalle, jonka on otettava se huomioon arviointiselostusta laatiessaan. Lausunnon pyritään ohjaamaan hankkeesta vastaava laatimaan YVA-lain vaatimukset täyttävä arviointiselostus kyseisessä hankkeessa. Yhteysviranomaisen ottaa lausunnoissaan kantaa arviointiohjelman laajuuteen ja tarkkuuteen eli siihen, onko ohjelma riittävä vai pitääkö myös muita kuin ehdotettuja vaikutuksia arvioida tai painotuksia muuttaa. Lisäksi otetaan kantaa siihen, kuinka tarvittavat selvitykset voidaan sovittaa yhteen muiden lakien mukaisten selvitysten kanssa, mikäli se on mahdollista. Lausunnoissa on huomioitava arviointiohjelmasta YVA-lain 17 §:n mukaan annetut lausunnot ja mielipiteet ja esitettävä niistä yhteenveto. Yhteenveto voi olla myös yleispiirteinen. Jos hankkeella on valtioiden rajat ylittäviä vaikutuksia, yhteysviranomaisen ottaa huomioon myös kansainvälisen kuulemisen tulokset. Arviointiohjelmasta esitetyt mielipiteet ja lausunnot annetaan tiedoksi hankkeesta vastaavalle.

Hankkeesta vastaavalle esitettyjen lisäysten on oltava konkreettisia ja mahdollisia toteuttaa ja tarkoituksenmukaisia myös hankkeen suunnitteluvaihe huomioon. Lausunnoissa voidaan esittää myös hyvin tehtyjä asioita, mutta siitä ei ole syytä tehdä tarpeettoman pitkää. Hankkeen kuvaus on tehtävä riittävän tarkasti, koska siihen voidaan joutua palaamaan selostusvaiheessa. Lausunto toimitetaan tiedoksi asianomaisille viranomaisille sekä julkaistaan yhteysviranomaisen verkkosivuilla.

Henkilötietojen julkaisemista viranomaisen verkkosivuilla tulee välttää. Julkaistavassa yhteysviranomaisen lausunnoissa tulee kuitenkin julkaista hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintipaikka.

Mikäli kyseiset tiedot ovat samalla henkilötietoja, ne tulee poistaa viranomaisen verkkosivuilta hanketta koskevan perustellun päätelmän nähtävilläoloajan päätyttyä.

4.5 Arviointiselostusvaihe

Hankkeesta vastaava selvittää arviointiohjelman ja yhteysviranomaisen siitä antaman lausunnon pohjalta hankkeen ja sen vaihtoehtojen ympäristövaikutukset ja laatii arviointiselostuksen. Arviointiselostus on hankkeesta vastaavan laatima yhtenäinen esitys hankkeen ja sen vaihtoehtojen ympäristövaikutuksista, mikä sisältää myös arvion ympäristövaikutusten merkittävydestä. Sen on oltava havainnollinen ja yleistajuinen, jotta se vastaa YVA-lain tavoitetta ja alueen asukkaat ja muut tahot voivat antaa siitä palautetta. Arviointiselostuksen on myös sisällettävä riittävät tiedot, jotta yhteysviranomainen voi laatia sen pohjalta perustellun päätelmänsä hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista ja jotta sitä voidaan hyödyntää lupaharkinnassa. Hankkeesta vastaava liittää arviointiselostuksen ja perustellun päätelmän lupahakemuksiinsa.

4.5.1 Arviointiselostuksen sisältö

Arviointiselostus sisältää tarvittavat tiedot hankkeesta, kuvauksen ympäristön nykytilasta, kuvauksen hankkeen ja sen kohtuullisten vaihtoehtojen todennäköisesti merkittävistä ympäristövaikutuksista ja tiedot valittuun vaihtoehtoon johtaneista pääasiallisista syistä. Lisäksi selostuksessa esitetään ne toimenpiteet, joilla vältetään, ehkäistään, rajoitetaan tai poistetaan tunnistettuja merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia, tiedot seurannasta, vaihtoehtojen vertailusta ja arviointimenettelyn toteuttamisesta. Arviointiselostukseen kuuluu myös yleistajuinen yhteenveto.

Arviointiselostus perustuu selvityksiin, jotka on tehty arviointiohjelman ja yhteysviranomaisen ohjelmasta antaman lausunnon pohjalta. Arviointiselostuksen sisältövaatimuksista säädetään yleisesti YVA-lain 19 §:ssä ja luettelo sisällöstä on YVA-asetuksen 4 §:ssä. Sisältöä koskeva säännös on jossain määrin joustava, koska hankkeet ovat hyvin erityyppisiä.

Arviointiselostukselta vaaditut tiedot ovat osin samoja kuin arviointiohjelmassa esitetyt. Selostuksen sisältövaatimukset kuitenkin korostavat ohjelmavaiheeseen verrattuna YVA-menettelyn tuloksia, eri vaihtoehtojen vaikutusten vertailua ja sen kuvausta, kuinka tuloksiin on päästy. Selostuksessa on kuvattava myös menettelyn kulku ja se, kuinka yhteysviranomaisen lausunto arviointiohjelmasta on otettu huomioon.

On huomioitava, että YVA-asetuksen 4 §:n 2 momentin mukaisesti todennäköisesti merkittävien ympäristövaikutusten arvion ja kuvauksen on katettava hankkeen välittömät ja välilliset, kasautuvat, lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin pysyvät ja väliaikaiset, myönteiset ja kielteiset vaikutukset sekä yhteisvaikutukset muiden olemassa olevien ja hyväksytyjen hankkeiden kanssa.

4.5.2 Hankkeesta vastaavan neuvonta

Yhteysviranomaisen arviointiohjelmalausunnon antamisen jälkeen hankkeesta vastaavan kanssa voidaan järjestää keskustelu, jossa lausunto käydään läpi. Tällainen tilaisuus on tarpeen etenkin sellaisissa hankkeissa, joissa yhteysviranomaisella on runsaasti huomautettavaa ohjelmasta.

Arviointiselostuksen luonnoksen kommentointi parantaa asiakirjan laatua ja varmistaa, että selostus ei sisällä olennaisia puutteita, jotka estäisivät myöhemmin yhteysviranomaisen perustellun päätelmän antamisen ja näin ollen aiheuttaisivat arviointiselostuksen täydentämistarpeen. Yhteysviranomaisen ja hankkeesta vastaavan kannattaa sopia luonnoksen kommentoinnista ja sen aikataulusta tarpeeksi aikaisessa vaiheessa.

4.5.3 Kuuleminen ja lausuntopyynnöt

Hankkeesta vastaava toimittaa arviointiselostuksen yhteysviranomaiselle. YVA-laki edellyttää kuuluttamaan YVA-selostuksen viipymättä sen tultua vireille. Lain sanamuoto ei kuitenkaan tarkoita, ettei yhteysviranomaisen tulisi esitarkastaa arviointiselostuksen kuulutuskykyä ennen lausunnoille laittoa. Arviointiselostus voisi osoittautua puutteelliseksi niin olennaisella tavalla, ettei yhteysviranomaisen olisi mahdollista tehdä sen pohjalta perusteltua päätelmäänsä. Tällaisessa tapauksessa hankkeesta vastaavaa pyydetään täydentämään selostusta ja asia kuulutetaan vasta täydentämisen jälkeen. Näin sujuvoitetaan menettelyä ja säästetään niin lausunnonantajien kuin yhteysviranomaisen resursseja, kun ylimääräiseltä kuulemiselta vältytään.

Arviointiselostus on julkaistava hallintolain 62 a §:n mukaisesti julkisella kuulutuksella viranomaisen verkkosivulla. Kuulutuksesta on käytävä ilmi riittävät tiedot hankkeesta, miten hankkeesta ja sen ympäristövaikutuksista ja niiden arvioimisesta on mahdollista saada tietoa, ja miten niistä voi esittää mielipiteitä. Lisäksi kuulutuksessa on mainittava, missä ja mihin ajankohtaan saakka asiakirja pidetään nähtävillä sekä ajankohta, jona se on julkaistu viranomaisen verkkosivuilla. Kuulutuksen sisällöstä säädetään tarkemmin YVA-asetuksen 5 §:ssä¹⁶.

Arviointiselostuksessa ja sitä koskevassa kuulutuksessa tulee julkaista hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintipaikka. Mikäli kyseiset tiedot ovat samalla henkilötietoja, ne tulee poistaa viranomaisen verkkosivuilta hanketta koskevan perustellun päätelmän nähtävilläpitoajan päätyttyä.

Lisäksi tieto kuulutuksesta on julkaistava hankkeen todennäköisen vaikutusalueen kunnissa kuntalain 108 §:n mukaisesti. Tämä voi tapahtua esimerkiksi julkaisemalla kunnan sähköisellä ilmoitustaululla linkki yhteysviranomaisen kuulutukseen. Vaikutusalueella asuville tai toimiville varataan näin mahdollisuus saada riittävän varhain tieto hankkeesta sekä siitä, miten hankkeesta ja sen vaikutuksista on mahdollista esittää mielipiteitä.

¹⁶ Ks. 4.4.2.

Kuulutus ja kuulutettava asiakirja tulee pitää nähtävillä mielipiteiden esittämiseen ja lausuntojen antamiseen varatun määräajan päättymiseen asti (hallintolain 62 a §:n 3 momentti). Arviointiohjelma jätetään viranomaisen verkkosivuille, mutta siitä poistetaan henkilötiedoiksi katsottavat hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen tarkemmat sijaintitiedot (jos hankkeen sijainti on henkilötiedoksi katsottava henkilön asuinpaikka).

Kuulutuksessa tulee ilmoittaa määräaika mielipiteiden esittämiselle ja lausuntojen antamiselle. Määräaika alkaa kuulutuksen julkaisemispäivästä ja kestää vähintään 30 päivää ja enintään 60 päivää.

Arviointiselostuksesta tiedotetaan ainakin yhdessä hankkeen vaikutusalueella ilmestyvässä sanomalehdessä. Lehti-ilmoituksesta on olemassa mallipohja¹⁷.

Lausunto pyydetään ainakin hankkeen vaikutusalueen kunnilta, maakunnan liitolta, hankkeen lupaviranomaiselta sekä niiltä viranomaisilta, jotka ovat antaneet lausunnon arviointiohjelmasta 17 §:n mukaisesti (tarkemmin katso arviointiohjelma, kpl 5.3.2). Myös arviointiselostuksen kuulemisaikana järjestetään yleensä aina hanketta ja sen ympäristövaikutusten arviointia esittelevä tilaisuus. Yhteysviranomaisen rooliin sopii toimia yleisötilaisuuden puheenjohtajana.

4.5.4 Perusteltu päätelmä

Ennen perustellun päätelmän laatimista yhteysviranomaisen tarkistaa YVA-selostuksen riittävyyden ja laadun. Sen arvioinnissa tärkeää on muun muassa tarkastella, miten hyvin yhteysviranomaisen YVA-ohjelmasta annettu lausunto on otettu huomioon ja onko selostus tehty ohjelman mukaisesti. Perustellut poikkeamat ovat mahdollisia. Myös hankkeen kuvauksen yhteneväisyys arviointiohjelman kanssa on hyvä varmistaa.

Perusteltu päätelmä sisältää yhteysviranomaisen perustellun johtopäätöksen hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista. Se on myös kannanotto hankkeesta vastaavan ehdotukseen ja kertoo, onko yhteysviranomaisen samaa mieltä hankkeesta vastaavan tekemästä arviosta. Yhteysviranomaisen tekee perustellun päätelmän arviointiselostuksen, siitä annettujen mielipiteiden ja lausuntojen sekä oman tarkastelunsa pohjalta. Perustellussa päätelmässä on esitettävä yhteenveto arviointiselostuksesta annetuista muista lausunnoista ja mielipiteistä. Jos hankkeella on valtioiden rajat ylittäviä vaikutuksia, ottaa yhteysviranomaisen huomioon myös kansainvälisen kuulemisen tulokset. Perustellun päätelmän laatiminen vaatii esittelijän lisäksi usean asiantuntijan yhteistyötä ELY-keskuksessa¹⁸.

¹⁷ Tiimeri-työtilan osoite ks. 2.3.2 ja kuva 9 ks. 4.4.2.

¹⁸ Ks, Arviointiohjelmalausunto 4.3.3.

Kuva 10 Perusteltu päätelmä on yhteysviranomaisen hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista tekemä johtopäätös. Se tehdään arviointiselostuksen, siitä annettujen mielipiteiden ja lausuntojen, sekä yhteysviranomaisen oman tarkastelun pohjalta.

Perustellun päätelmän tulee olla mahdollisimman ymmärrettävä ja selkeä ja yhteysviranomaisen tulee perustella näkemyksensä. Jos YVA ja Natura-arviointi on yhdistetty, tulee yhteysviranomaisen sisällyttää Natura-arvioinnista annettujen lausuntojen johtopäätökset perusteltuun päätelmään ja ottaa lausunnot kokonaisuudessaan perustellun päätelmän liitteiksi. Perustellusta päätelmästä on mallipohja¹⁹

Perustellussa päätelmässä on seuraavat pääkohdat:

- Hanketiedot sisältäen hankkeen riittävän tarkan kuvauksen
- YVA-menettelyn soveltamisen peruste ja menettelyn kulku
- Osallistumisen järjestäminen ja yhteenveto arviointiselostuksesta annetuista lausunnoista ja mielipiteistä (yhteenveto voi olla yleispiirteinen)
- Arviointiselostuksen riittävyys ja laatu
- Johtopäätökset hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista

¹⁹ Tiimeri-työtilan osoite ks. 2.3.2.

Perusteltu päätelmä on annettava hankkeesta vastaavalle kahden kuukauden kuluessa lausuntojen antamiseen ja mielipiteiden esittämiseen varatun määräajan päättymisestä. Arviointiselostuksesta annetut lausunnot ja mielipiteet toimitetaan samalla hankkeesta vastaavalle. Perusteltu päätelmä on toimitettava tiedoksi hanketta käsitteleville viranomaisille, hankkeen vaikutusalueen kunnille sekä tarvittaessa maakuntien liitoille ja muille asianomaisille viranomaisille. Yhteysviranomaisen voi laatia myös asiasta tiedotteen.

Perusteltu päätelmä on julkaistava [hallintolain 62 a §:n](#) mukaisesti julkisella kuulutuksella viranomaisen verkkosivulla.

Kuulutuksesta on käytävä ilmi riittävät tiedot hankkeesta, miten hankkeesta ja sen ympäristövaikutuksista ja niiden arvioimisesta on mahdollista saada tietoa, ja miten niistä voi esittää mielipiteitä. Lisäksi kuulutuksessa on mainittava, missä ja mihin ajankohtaan saakka asiakirja pidetään nähtävillä sekä ajankohta, jona se on julkaistu viranomaisen verkkosivuilla. Kuulutuksen sisälöstä säädetään tarkemmin YVA-asetuksen 5 §:ssä.

Perustellussa päätelmässä ja sitä koskevassa kuulutuksessa tulee julkaista hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintipaikka. Mikäli kyseiset tiedot ovat samalla henkilötietoja, ne tulee poistaa viranomaisen verkkosivuilta perustellun päätelmän nähtävilläpitoajan päätyttyä.

Lisäksi tieto kuulutuksesta on julkaistava hankkeen todennäköisen vaikutusalueen kunnissa [kuntalain 108 §:n](#) mukaisesti. Tämä voi tapahtua esimerkiksi julkaisemalla kunnan sähköisellä ilmoitustaululla linkin yhteysviranomaisen kuulutukseen.

Kuulutuksen nähtävilläpitoaika on 30 päivää. Perusteltu päätelmä jätetään viranomaisen verkkosivuille, mutta siitä poistetaan nähtävilläpitoajan jälkeen henkilötiedoiksi katsottavat hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintitiedot.

Milloin joudutaan antamaan lausunto arviointiselostuksesta

Perusteltu päätelmä on korvannut vanhan YVA-lain (467/1994) mukaisen yhteysviranomaisen lausunnon arviointiselostuksesta. Jos hankkeen arviointiohjelma on kuulutettu ennen 16.5.2017, sovelletaan vanhan YVA-lain sisältövaatimuksia ja yhteysviranomaisen antaa arviointiselostuksesta lausunnon.

4.5.5 Puutteellisen arviointiselostuksen täydentäminen

Jos arviointiselostus on puutteellinen niin olennaisella tavalla, ettei yhteysviranomaisen ole mahdollista tehdä sen pohjalta perusteltua päätelmää, on arviointiselostusta täydennettävä

(YVAL 24 §). Yhteysviranomaisen on ilmoitettava havaitsemastaan olennaisesta puutteellisuu-
desta hankkeesta vastaavalle ja esitettävä, miltä osin arviointiselostusta on täydennettävä. An-
netut lausunnot ja mielipiteet voidaan lähettää hankkeesta vastaavalle tiedoksi täydennysilmoi-
tuksessa liitteenä.

Tieto täydennyspyynnöstä ja sen aikataulusta viedään viranomaisen verkkosivuille hanketta
koskevaan kohtaan, jotta menettelyyn osallistujat saavat tiedon siitä, ettei yhteysviranomainen
anna perusteltua päätelmää alkuperäisessä määräajassa.

Esimerkki täydennyspyyntöä koskevasta ilmoituksesta verkkosivulla

”Yhteysviranomainen on **pp.kk.vvvv** pyytänyt hankkeesta vastaavaa täydentämään
arviointiselostusta YVA-lain 24 §:n mukaisesti. Määräaika täydennetyin arviointiselostuksen
toimittamiselle on **pp.kk.vvvv**. Arviointiselostuksesta kuullaan täydentämisen jälkeen
uudestaan siten kuin YVA-lain 20 §:ssä säädetään. Yhteysviranomainen antaa YVA-lain 23
§:n mukaisen perustellun päätelmän kahden kuukauden kuluessa täydennettyin
arviointiselostukseen liittyvän lausuntojen antamiseen ja mielipiteiden esittämiseen varatun
määräajan päättymisestä.”

Yhteysviranomainen pyytää täydentämistä ensisijaisesti ennen arviointiselostuksen kuulutta-
mista. Puutteellisuus saattaa kuitenkin tulla esiin vasta kuulemispalautteen yhteydessä, jolloin
täydentämisspyyntö tehdään heti, kun yhteysviranomainen voi yksilöidä täydentämistarpeet. Ar-
viointiselostuksesta kuullaan täydentämisen jälkeen tavanomaiseen tapaan YVA-lain 20 §:n mu-
kaisesti, ja tämän jälkeen yhteysviranomainen antaa perustellun päätelmänsä 23 §:n mukai-
sesti.²⁰ Täydennettyä arviointiselostusta kohdellaan näin ollen kuulemisen ja kuuluttamisen
osalta kuten normaalia arviointiselostusta.

YVA-laki ei säätele sitä, miten arviointiselostuksesta annettu palaute kirjataan perusteltuun pää-
telmään, kun kuulemisia on useampi. Perustellussa päätelmässä voitaisiin esittää puutteelli-
sista selostuksesta annetuista lausunnoista ja mielipiteistä tehdyn yhteenvedon lisäksi omana
kohtanaan yhteenvedo täydennetyistä selostuksesta annetuista lausunnoista ja mielipiteistä.
Esittämistapa riippuu kuitenkin tapauksesta, esimerkiksi siitä, kuinka paljon palautetta tulee,
siitä koskiko täydentäminen vain jotain pientä osaa selostuksesta, sekä siitä miten asiat on pe-
rustellun päätelmän sisäisen logiikan ja luettavuuden kannalta järkevää eritellä. Tärkeää on,
että kaikki annetut lausunnot ja mielipiteet tulevat jollain lailla yhteenvedossa tai yhteenvedoissa
käsitellyksi. Täydennetyistä selostuksesta annetut lausunnot ja mielipiteet ovat samanarvoisia
kuin puutteellisesta selostuksesta annetut lausunnot ja mielipiteet.

²⁰ HE 259/2016, yksityiskohtaiset perustelut 24 §.

4.6 YVA-menettelyn kustannukset

Hankkeesta vastaava vastaa tiedottamisen, kuulemisen ja ympäristövaikutusten selvittämisen ja arvioinnin kustannuksista. Hankkeesta vastaava vastaa myös valtioiden rajat ylittävien vaikutusten arviointiin liittyvien velvoitteiden täytäntöönpanoa varten tarvittavien käännosten kustannuksista, mukaan lukien hanketta koskevan lupahakemuksen käännoksestä sekä hankkeen lupapäätöksen olennaisten osien käännoksestä. Myös yhteysviranomaisen arviointiohjelmasta antama lausunto ja perusteltu päätelmä ovat maksullisia. Kustannusvastuusta on säädetty yleisesti YVA-lain 38 §:ssä.

YVA-päätöksistä ei peritä maksua. Myöskään YVA-menettelyn yleisestä ohjauksesta ja neuvonnasta ei peritä maksua, kun se tehdään muuna aikana kuin arviointiohjelman ja -selostuksen ollessa vireillä. Arviointiohjelman vireilläolo alkaa sen kirjautumisesta ELYyn ja päättyy lausunnon antamiseen arviointiohjelmasta. Arviointiselostus tulee vireille omana asiakirjanaan ja on vireillä ELYyn kirjautumisesta perustellun päätelmän antamiseen. Vaikka vireilläolo alkaa edellä mainittujen asiakirjojen kirjaamoon toimittamisesta, alkaa YVA-laissa säädettyjen määräaikojen laskeminen asiakirjojen kuuluttamisesta.

4.6.1 Arviointiohjelmalausunnosta ja perustellusta päätelmästä perittävät maksut

Arviointiohjelmalausunnosta ja perustellusta päätelmästä määräytyvistä maksuista säädetään valtioneuvoston asetuksella kulloinkin voimassa olevan maksusuoriteasetuksen mukaisesti²¹. Ohjelma- ja selostusvaiheen maksut voivat siis määräytyä eri maksuasetuksen mukaisesti. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa ELY-keskusten maksuihin liittyvästä ohjauksesta.

Ohjelmalausunnon ja perustellun päätelmän maksut on porrastettu neljään luokkaan: suppea, tavanomainen, vaativa ja erityisen vaativa. Porrastus on tehty lausunnon tai perustellun päätelmän laatimiseen keskimäärin tarvittavien työpäivien määrään mukaan. Perustellun päätelmän (joissain tapauksissa arviointiselostuslausunto²²) antamiseksi tarvittava työmäärä on jonkin verran suurempi kuin arviointiohjelmaa koskevassa lausunnossa. Tästä syystä arviointiselostuksen käsittelyä koskevien suoritteiden hinnat ovat hieman korkeammat. Maksut ovat samat myös menettelyssä, jossa ympäristövaikutukset arvioidaan alueidenkäyttölain mukaisesti kaavoituksen yhteydessä.

²¹ Vuonna 2025 on voimassa seuraava asetus: Valtioneuvoston asetus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja kehittämis- ja hallintokeskuksen maksullisista suoritteista vuonna 2025 (794/2024). Maksuja on korotettu vuodesta 2024.

²² Lausunto arviointiselostuksesta annetaan, jos ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta on tiedotettu kuuluttamalla ennen 16.5.2017.

4.6.2 Maksun määräytyminen

Maksuun lasketaan mukaan esittelijän ja muiden ELYssä asian valmisteluun osallistuneiden henkilöiden työtunnit sisältäen myös avustavan henkilöstön, jotka on tehty arviointiohjelman vi-reilletulon ja arviointiohjelmalausunnon antamisen välillä sekä arviointiselostuksen vireilletulon ja perustellun päätelmän antamisen välillä.

Maksuluokkien kriteerit ovat esimerkinomaisia, eivät tyhjentäviä. Maksuluokan kaikkien kriteerien ei tarvitse täytyä, jotta hanketta voidaan pitää maksuluokkaan kuuluvana. Suoritemaksu määräytyy ohjelmalausunnon ja perustellun päätelmän valmistuttua. Yhteysviranomaisen voi esittää arvion maksuluokasta, jos hankkeesta vastaava sitä pyytää. Suoritemaksu voi kuitenkin olla alkuperäisestä arviosta poikkeavan suuruinen esimerkiksi silloin, kun saadun palautteen määrä osoittautuu ennakoitua pienemmäksi tai suuremmaksi ja näin ollen ennakkoon arvioidulle maksuluokalle määrältään ja laajuudeltaan epätyypilliseksi.

Maksuluokat

I-maksuluokka: suoritemaksu suppeassa YVA-hankeessa

Tähän maksuluokkaan kuuluvat YVA-hankkeet (noin 35 % hankkeista), joista aiheutuu suhteellisen vähän vaikutuksia ja ne kohdistuvat rajatulle alueelle. Arviointiohjelmasta ja -selostuksesta annettujen lausuntojen ja mielipiteiden määrä on tavanomaista vähäisempi. Arviointiasiakirjat ovat laajuudeltaan pienehköjä ja niiden laadun ja riittävyyden arvioinnin edellyttämä työmäärä on keskimääräistä vähäisempi.

Arviointiohjelmalausunto. Keskimäärin 7 työpäivää. Työmäärä vaihtelee 5–10 työpäivän välillä.

Perusteltu päätelmä. Keskimäärin 10 työpäivää. Työmäärä vaihtelee 7–13 työpäivän välillä.

II-maksuluokka: suoritemaksu tavanomaisessa YVA-hankeessa

Pääosa YVA-hankkeista sijoittuu tähän maksuluokkaan (yli 40 % hankkeista). Maksuluokan YVA-hankkeiden vaikutukset ja niiden laajuus vastaavat keskimääräistä hanketta. Kuulemisen laajuus sekä annettujen lausuntojen ja mielipiteiden määrä vastaa keskimääräistä. Arviointiasiakirjat ovat laajuudeltaan normaalin laajuisia. Niiden laadun ja riittävyyden arvioinnin edellyttämä työaika on suhteellisen vakiintunut. Tähän maksuluokkaan voi sijoittua myös vaikutuksiltaan I maksuluokkaan kuuluvia hankkeet, jotka kuitenkin edellyttävät enemmän yhteysviranomaistyötä kuin muut I maksuluokan hankkeet (esim. palautteen määrä tai arviointiasiakirjojen sisältö).

Arviointiohjelmalausunto. Keskimäärin 14 työpäivää. Työmäärä vaihtelee 11–17 työpäivän välillä.

Perusteltu päätelmä. Keskimäärin 19 työpäivää. Työmäärä vaihtelee 14–23 työpäivän välillä.

III-maksuluokka: suoritemaksu vaativassa YVA-hankkeessa

Tähän ryhmään kuuluvat YVA-hankkeet, jotka ovat poikkeuksellisen suuria (noin 15 % hankkeista). Tämän maksuluokan hankkeilla on lukuisia erilaisia vaikutuksia. Vaikutusalue on keskimäärästä laajempi. Kuuleminen edellyttää useita esittelytilaisuuksia eri paikkakunnilla. Annettuja lausuntoja ja mielipiteitä on määrällisesti paljon. Arviointiasiakirjat ovat laajoja. Niiden laadun ja riittävyyden arviointiin kuluva työmäärä on suuri. Tähän maksuluokkaan voi sijoittua myös vaikutuksiltaan II maksuluokkaan kuuluvia hankkeita, jotka kuitenkin edellyttävät enemmän yhteysviranomaistyötä (esim. palautteen määrä tai arviointiasiakirjojen sisältö). Tähän ryhmään kuuluisivat yleensä myös sellaisten hankkeiden YVA-menettelyt, joissa hankkeen vaikutukset ulottuvat toisen valtion alueelle.

Arviointiohjelmalausunto. Keskimäärin 21 työpäivää. Työmäärä vaihtelee 18–24 työpäivän välillä.

Perusteltu päätelmä. Keskimäärin 28 työpäivää. Työmäärä vaihtelee 24–32 työpäivän välillä.

IV-maksuluokka: suoritemaksu erityisen vaativassa YVA-hankkeessa

Tähän ryhmään kuuluvat YVA-hankkeet, jotka ovat erityisen vaativia (noin 5–10 % hankkeista). Tämän maksuluokan hankkeilla on lukuisia erilaisia vaikutuksia. Vaikutusalue on poikkeuksellisen laaja. Kuuleminen edellyttää useita esittelytilaisuuksia eri paikkakunnilla. Annettuja lausuntoja ja mielipiteitä on määrällisesti paljon. Arviointiasiakirjat ovat laajoja. Niiden laadun ja riittävyyden arviointiin tarvittava työmäärä on suuri. Tähän maksuluokkaan voi sijoittua myös vaikutuksiltaan III maksuluokkaan kuuluvia hankkeita, jotka kuitenkin edellyttävät enemmän yhteysviranomaistyötä (esim. palautteen määrä tai arviointiasiakirjojen sisältö). Tähän ryhmään kuuluvat yleensä myös sellaisten hankkeiden YVA-menettelyt, joissa hankkeen vaikutukset ulottuvat usean valtion alueelle.

Arviointiohjelmalausunto. IV-maksuluokassa määritellään perushinta ja mikäli työhön kuluu enemmän aikaa, laskutetaan 24 työpäivää ylittävältä osalta tuntihinta, jossa kuitenkin on maksukatto, joka määräytyy maksimissaan 55 työpäivän mukaisesti.

Perusteltu päätelmä. Perushinta X euroa (32 työpäivää), jonka ylittävältä osalta käytetään tuntikohtaista maksua X €/h, jolle on kuitenkin määrätty enimmäishinta.

- Saman hankkeen arviointiohjelmasta annettava lausunto ja arviointiselostuksesta annettava perusteltu päätelmä voivat sijoittua eri maksuluokkiin.
- Arviointiohjelmasta- ja selostus tulevat vireille omina asiakirjoinaan ja maksut määräytyvät kummankin asiakirjan vireille tullessa voimassa olevan maksusuoriteasetuksen mukaisesti.

5 YVA-menettelyn ja muiden menettelyjen yhdistäminen

Tässä luvussa käsitellään YVA-menettelyn ja muiden menettelyjen yhteensovittamista ja yhdistämistä. Yhteensovittaminen tai yhdistäminen on mahdollista Natura-arvioinnin, hanketta koskevan kaavoituksen sekä tietyin edellytyksin ympäristölupamenettelyn kanssa. Lisäksi YVAssa ja lupamenettelyissä tarvittavien selvitysten tarpeet yritetään sovittaa mahdollisimman hyvin yhteen.

YVA-menettelyä edellyttävän hankkeen ympäristövaikutukset voidaan arvioida ympäristövaikutusten arviointimenettelyn sijaan vain kaavoituksen yhteydessä, koska menettelystä on erikseen säädetty alueidenkäyttölaissa (YVAL 5 §). Näin ollen YVA-lain 5 §:n 3 momentti, joka koskee hankkeesta vastaavan aloiteoikeutta yhteysviranomaiselle YVA-menettelyn korvaamisesta muulla menettelyllä, koskee vain tiettyä hanketta varten tehtävää kaavoitusta.

5.1 YVA-menettely ja Natura-arviointi

5.1.1 Arviointien yhdistäminen

YVA-menettely ja luonnonsuojelulain (9/2023, jäljempänä LSL) mukainen Natura-arviointi on pääsääntöisesti yhdistettävä (LSL 35 §). Natura-arviointivelvollisuus voi syntyä joko yksin hankkeen omista vaikutuksista tai yhteisvaikutusten (muut hankkeet ja suunnitelmat) johdosta. Natura-arvioinnissa lähtökohtana on tietyn Natura 2000 -alueen valinnan perustana oleviin luonnonarvoihin kohdistuvien vaikutusten arviointi ja tuottaa hankkeita hyväksyville tai suunnitelmia vahvistaville viranomaisille varmuus siitä, että niiden toteuttamisella ei ole merkittävän kielteisiä vaikutuksia Natura 2000 -verkostoon kuuluvien alueiden koskemattomuuteen. Natura-arviointia koskevat kansalliset säännökset sisältyvät luonnonsuojelulain 35 ja 39 §:ään.

Hankkeesta vastaavan kannalta Natura-arvioinnin sisällyttäminen YVA-menettelyyn voi vähentää luontoselvitysten päällekkäisyyttä ja nopeuttaa käsittelyä, sillä perusteltu päätelmä on annettava kahden kuukauden kuluessa kuulemisajan päättymisestä, kun taas luonnonsuojelulain mukaisen lausunnon määräaika on kuusi kuukautta. Yhdistäminen voi palvella myös luontovaikutuksia koskevan tiedon välittymistä eri osapuolille ja joissain tapauksissa myös tiedonhankintaa, sillä erilliseen Natura-arviointiin ei sisälly laissa säädettyjä osallistumismenettelyjä.

Vaikka arviointien yhdistäminen on pääsääntö, voidaan arvioinnit poikkeustapauksissa suorittaa myös erikseen esimerkiksi silloin, kun Natura-arvioinnin tyhjentävä suorittaminen ei kaikilta osin

ole mahdollista vielä YVA-menettelyn vaiheessa käytettävissä olevilla hankkeen tiedoilla. Luonnonsuojelulain 35.4 §:n mukaan uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyistä ja eräistä muista hallinnollisista menettelyistä annetun lain (1145/2020) 3 §:n 5 kohdassa tarkoitettun uusiutuvan energian tuotantolaitoksen, eri uusiutuvia energialähteitä yhdistävän laitoksen tai lämpöpumpun ja samalla paikalla sijaitsevan energiavaraston rakentamista, päivittämistä tai käyttöä koskevan hankkeen tai tällaisen laitoksen, lämpöpumpun tai varaston sähköverkkoon liittämistä taikka uusiutuvan energian lämmitys- tai jäähdytysverkkoon liittämistä koskevan hankkeen Natura-arviointi on aina tehtävä YVA-menettelyn yhteydessä.

5.1.2 Menettely yhdistämistapauksissa

YVA-menettelyn ja Natura-arvioinnin yhdistäminen tarkoittaa sitä, että YVA-menettelyssä tehdään riittävän yksityiskohtainen Natura 2000 -alueiden luontoarvoihin kohdistuvien vaikutusten arviointi. Luontovaikutusten arvioinnin tulee tällöin täyttää sekä YVA-lain että luonnonsuojelulain asettamat vaatimukset.

Yhdistämistilanteissa yhteysviranomaisen pyytää LSL:n 35 §:n mukaiset lausunnot ELY-keskuksen luonnonsuojeluviranomaiselta ja Natura 2000 -alueen haltijalta arviointiselostuksesta kuulemisen yhteydessä. Lausuntojen antamisen määräaika määräytyy YVA-lain mukaan ja on 30–60 päivää. Yhteysviranomaisen tulee sisällyttää Natura-arvioinnista annettujen lausuntojen pääsisältö perusteltuun päätelmään ja ottaa lausunnot kokonaisuudessaan perustellun päätelmän liitteiksi.

Käytännössä Natura-arviointi tulee suorittaa YVA-menettelyn puitteissa siinä laajuudessa kuin YVA-menettelyn tarkkuustaso huomioon ottaen on mahdollista. Joidenkin luontodirektiivin edellyttämien erillisselvitysten täydentäminen voi olla YVA-menettelyn päättymisen jälkeenkin vielä tarpeen. Arviointiohjelmavaiheessa tapahtuvalla toimijoiden ja viranomaisten vuorovaikutuksella on keskeinen rooli kokonaistaloudellisesti joustavien menettelyjen määrittelyssä.

Lupaviranomainen ratkaisee lupaharkinnassa sen, ovatko yhteen sovitettujen menettelyjen tuottaneet luonnonsuojelulain 35 §:ssä ja luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohdassa edellytetyt tiedot päätöksenteolle.

5.2 YVA ja kaavoitus

Mikäli hankkeen vuoksi käynnistetään sekä YVA-menettely että erillinen kaavoitusmenettely, on mahdollista tehdä ympäristövaikutusten arviointi kaavoituksen yhteydessä, yhteensovittaa YVA-menettelyn ja hankekaavoituksen kuulemiset tai tehdä menettelyt erillisinä.

5.2.1 Kuulemisten yhteensovittaminen

YVA-menettelyn ja hankkeen edellyttämän kaavoituksen kuulemiset voidaan sovittaa yhteen. Lähtökohdana on, että kuulemisten lisäksi pyritään koordinoimaan molemmissa menettelyissä tarvittavat ympäristövaikutusten arviointia koskevat aineistot. Lausunnonantajat ja mielipiteen esittäjät voivat antaa palautteen samanaikaisesti kumpaankin menettelyyn ja se välittyy sekä yhteysviranomaiselle että kaavoituksesta vastaavalle viranomaiselle.

Edellytykset kuulemisten yhteensovittamiselle

Yhteensovittaminen voidaan YVA-lain 22 §:n mukaan toteuttaa silloin, kun YVA-menettely ja hankkeen toteuttamiseksi laadittava kaava ovat samaan aikaan vireillä. Kuulemisten yhteensovittamista voidaan käyttää esimerkiksi sellaisissa hankkeissa, joihin ei sovellu menettelyiden yhdistäminen.

Kuva 11 YVA-menettelyn ja hanketta koskevan kaavan kuulemiset voidaan yhdistää, ympäristövaikutusten arviointi voidaan tehdä kaavoituksen yhteydessä tai menettelyt voidaan tehdä myös erillisinä.

Kuulemisten yhteensovittamisesta sovitaan yhteysviranomaisen ja kaavoituksesta vastaavan viranomaisen kesken sen jälkeen, kun asiasta on ensin kuultu hankkeesta vastaavaa. Mikäli yhteisymmärrystä yhteensovittamisesta ei viranomaisten kesken löydy, järjestetään menettelyt erillisinä. Asia voidaan kirjata esimerkiksi ennakkoneuvottelusta tehtävään muistioon.

Vaikka kuulemisten yhteensovittamisessa YVA- ja kaavoitusmenettelyt järjestetään erillisinä menettelyinä, niin käytännössä yhteysviranomaisen, hankkeesta vastaavan ja kaavoituksesta vastaavan viranomaisen kannattaa tehdä tiivistä yhteistyötä selvitystarpeiden määrittelyssä.

Arviointiohjelman kuulemisen yhteensovittaminen

Ensimmäinen mahdollinen vaihe kuulemisten yhteensovittamiselle on kuuleminen arviointiohjelmasta ja ilmoittaminen kaavoituksen vireilletulosta. Ilmoittaminen kaavoituksen vireilletulosta sisältää alueidenkäyttölain 63 §:n tarkoittaman osallistumis- ja arviointisuunnitelman. Yhteensovittaminen tapahtuu käytännössä niin, että molempien lakien mukaisista valmisteluasiakirjoista laaditaan yhteinen ilmoitus, jossa tiedotetaan molempien lakien mukaisesta kuulemisesta ja asiakirjojen nähtävillä pidosta.

Kuulutus julkaistaan, kun YVA-lain mukainen arviointiohjelmasta kuuleminen ja alueidenkäyttölain mukainen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta ilmoittaminen on ajankohtaista. Mielipiteiden jättäjät ja lausunnonantajat voivat toimittaa lausuntonsa ja mielipiteensä molemmista asioista yhdellä kertaa ja yhdellä asiakirjalla. Viranomaiset voivat keskenään sopia, kumpi ottaa vastaan mielipiteet ja lausunnot. Mielipiteet vastaanottanut viranomainen huolehtii mahdollisimman pian ja viimeistään kuulemisajan päätyttyä, että saatu palaute välitetään kaikille sitä tarvitseville, yhtäältä yhteysviranomaiselle YVA-menettelyssä huomioon otettavaksi ja toisaalta kaavoituksesta vastaavalle viranomaiselle kaavoitusmenettelyssä huomioon otettavaksi.

Arviointiselostuksen kuulemisen yhteensovittaminen

Seuraava vaihe, jossa kuulemiset voidaan sovittaa yhteen, tulee ajankohtaiseksi hankkeesta vastaavan laadittua arviointiselostuksen ja kaavoituksesta vastaavan viranomaisen valmisteltua kaavaa eteenpäin. Arviointiselostuksesta ja kaavan valmisteluaineistosta tiedotetaan yhteisellä ilmoituksella, jossa kerrotaan yhteneväiset nähtävilläpito- ja kuulemisajat ja myös mahdollinen yhteinen yleisötilaisuus. Joissain tapauksissa voi olla tarkoituksenmukaista sovittaa arviointiselostuksen kuuleminen vasta kaavaehdotuksesta kuulemisen yhteyteen. Saatu palaute välitetään sekä YVA-menettelyä johtavalle yhteysviranomaiselle että kaavoituksesta vastaavalle viranomaiselle.

5.2.2 YVA-menettelyn ja kaavoituksen yhdistäminen

YVA-menettely voidaan toteuttaa myös yhteismenettelyssä hanketta varten laadittavan kaavan kanssa. Menettelyssä sovelletaan tällöin alueidenkäyttölainsäädäntöä. Yhteismenettelyn kulusta

säädetään tarkemmin maankäyttö- ja rakennusasetuksessa (895/1999, jäljempänä MRA²³). Yhteismenettely on kuvattu myös ymparisto.fi-verkkosivuilla (YVA-menettely ja kaavoitus yhteismenettelynä).

Yhdistettäessä YVA-menettely kaavoitukseen arvioidaan hankkeen ympäristövaikutukset hanketta koskevan kaavoituksen yhteydessä ja kaavoituksesta vastaava viranomaisella on vastuussa yhdistetyn menettelyn läpiviemisestä (alueidenkäyttölaki 9 § ja MRA 30 a ja 30 b §). YVA-yhteysviranomaisen tehtävänä on tarkistaa, että ympäristövaikutusten arviointi on ollut sisällöllisesti riittävä. Yhteysviranomaisen tehtäviin kuuluu laatia lausunto ympäristövaikutusten arvioimisesta tehdystä suunnitelmasta (vastaa YVA-lain mukaista arviointiohjelmaa) sekä antaa yhteysviranomaisen perusteltu päätelmä. Hankkeesta vastaavan tehtävät ovat tässä menettelyssä asiallisesti samat kuin YVA-lain mukaisessa menettelyssä. Hankkeesta vastaavan tulee laatia YVA-laissa tarkoitettua arviointiohjelmaa vastaava suunnitelma hankkeen ympäristövaikutusten arvioimisesta (YVA-suunnitelma) sekä hanketta koskeva ympäristövaikutusten arviointiselostus.

Yhteismenettelyssä kaavan vaikutusten arviointi on kaavan laatimisesta vastaavan viranomaisen vastuulla (SOVA-direktiivin mukainen viranomaisen arviointivelvollisuus kaavasta²⁴), kun taas YVA-suunnitelma ja YVA-selostus ovat hankkeesta vastaavan vastuulla (YVA-direktiivin mukainen hankkeesta vastaavan arviointivelvollisuus hankkeesta). Tämän vuoksi näiden kahden eri menettelyn asiakirjojen tulisi olla erilliset. Myös muutoksenhaun vuoksi asiakirjojen erillisuus on tärkeää.

YVAsta ei voi valittaa kaavan hyväksymispäätöksen yhteydessä, vaan muutosta voi hakea vasta lupapäätöksestä YVA-lain mukaan. Erilliset YVA- ja kaava-asiakirjat eivät tarkoita kahden erillisen ja osin päällekkäisen arvioinnin tekemistä, vaan kaavan vaikutusten arviointi ja kaavan vaikutuksia kuvaava osuus kaavaselostuksessa voi perustua pitkälti YVA-aineistoon, kuitenkin siten että alueidenkäyttölain kaavan vaikutusten arviointia ja kaavaselostuksen sisältöä koskevat vaatimukset täyttyvät.

²³ MRA 30 a ja 30 b §:n antamista koskeva perustelumuuutos löytyy valtioneuvoston yleisistunnon kyseistä päätöskohtaa koskevalta [verkkosivulta](#).

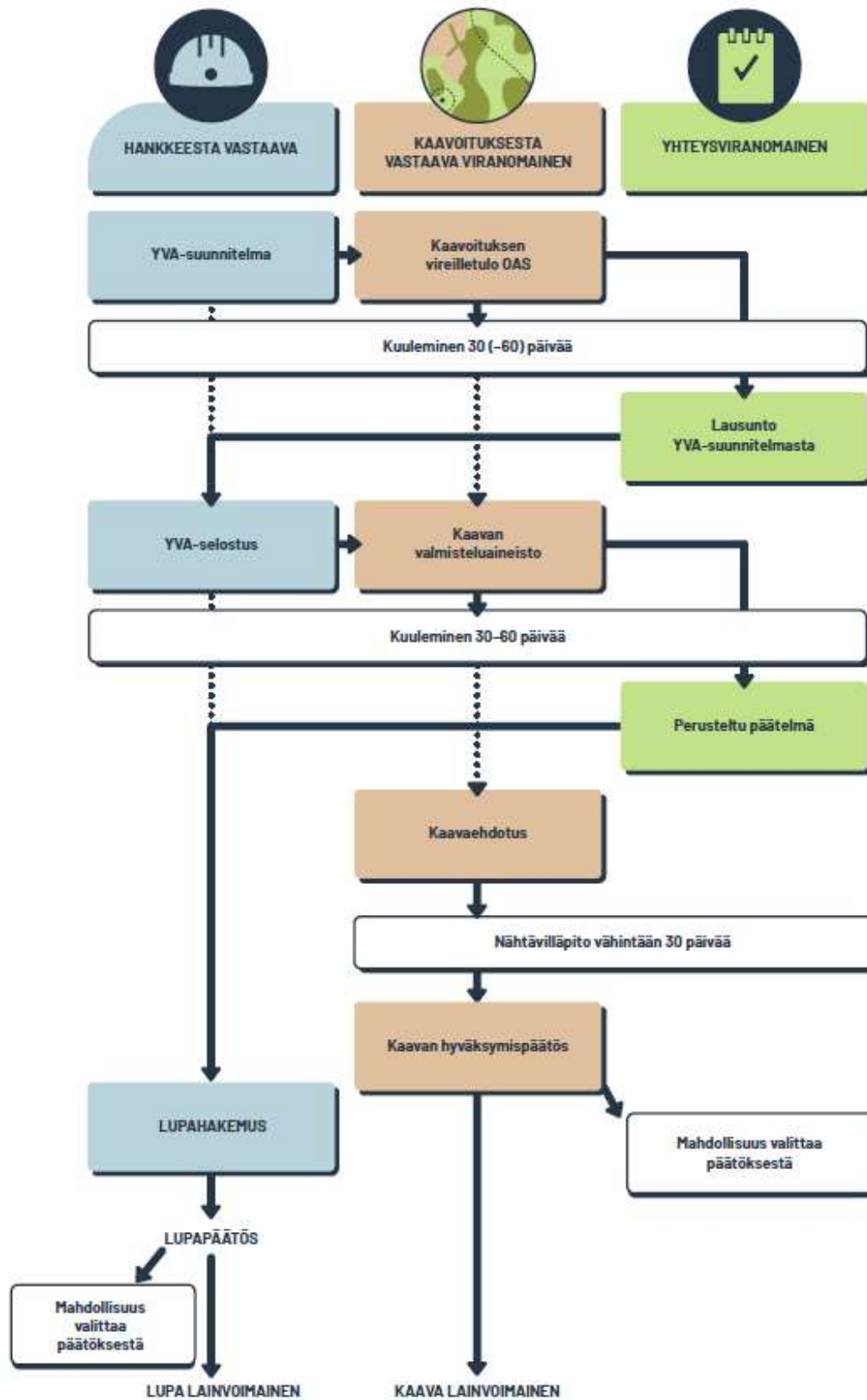
²⁴ SOVA-direktiivin velvoitteet (Direktiivi tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista 2001/42/EY).

Menettelyjen yhdistäminen edellyttää saumatonta yhteistyötä sekä yhteysviranomaiselta että kaavoituksesta vastaavalta viranomaiselta sekä sitä, että menettelyn suunnittelu tehdään hyvin. Erikoispiirteenä on, että selvityksiä kerätään kahden eri lainsäädännön mukaisesti ja että tarvittavat selvitykset voivat tästä syystä sisällöllisesti poiketa toisistaan.

Yhteysviranomaisen ja kaavoituksesta vastaavan viranomaisen on suunniteltava yhteismenettely yhdessä. YVA-lain vaatimukset eivät välttämättä ole tuttuja kaavoituksesta vastaavalle ja nämä täytyy käydä läpi. Kuulemisen laajuus on erityisen tärkeää sopia. Hanke voi edellyttää kuulemista myös naapurikunnissa, mikä on yhtä mahdollista niin alueidenkäyttölain kuin YVA-lainkin mukaan.

Yhteysviranomaisen hoitaa yhteismenettelyhankkeet ymparisto.fi/yva-sivuille.

Kaavan vaikutusten arviointi on kunnan vastuulla. YVA-suunnitelma ja YVA-selostus ovat hankkeesta vastaavan vastuulla. Tämän vuoksi näiden kahden eri menettelyn asiakirjat täytyy olla erilliset. Myös muutoksenhaun vuoksi asiakirjojen erillisuus on tärkeää. YVAsta ei voi valittaa kaavan hyväksymispäätöksen yhteydessä vaan muutosta voi hakea vasta lupapäätöksestä YVA-lain mukaan.

Kuva 12 Ympäristövaikutusten arviointi hanketta koskevan kaavoituksen yhteydessä.

Edellytykset menettelyiden yhdistämiselle

Yhteismenettely edellyttää, että YVA-menettely ja kyseistä hanketta koskeva kaavoitus ovat viireillä samaan aikaan. Kaava tai kaavamuutos laaditaan tällöin kyseisen hankkeen toteuttamisen mahdollistamiseksi. Periaatteessa yhdistäminen on mahdollista tehdä maakunta-, yleis- tai asemakaavatasolla.

YVA-laissa on säädetty edellytykseksi menettelyiden yhdistämiselle se, että yhteysviranomaisen ja kaavoituksesta vastaava viranomaisen sopivat asiasta (YVAL 5 §). Sopimiselle ei ole laissa täsmennetty määrämuotoa, mutta se voi tapahtua esimerkiksi YVA-lain 8 §:n mukaisessa ennakkoneuvottelussa, ja asia voidaan kirjata mahdolliseen ennakkoneuvottelusta laadittavaan muistioon. Mikäli yhteysviranomaisen ja muusta menettelystä vastaava viranomaisen eivät pääse sopimukseen yhdistetyn menettelyn soveltamisesta, sovelletaan erillistä YVA-menettelyä. Hankkeesta vastaavalla on aloitteenteko-oikeus menettelyjen yhdistämisestä. Aloite on tarkoituksenmukaisinta tehdä yhteysviranomaiselle.

Jos kaavoituksesta vastaava viranomaisen toimii sekä hankkeesta vastaavana, että kaavan laatimisesta vastaavana viranomaisena, ei yhteismenettelyä voida toteuttaa. Säännös on tarpeen viranomaisen riippumattomuuden varmistamiseksi. Hankkeen ympäristövaikutukset voitaisiin sen sijaan arvioida maakuntakaavan yhteydessä, kun kunta on hankkeesta vastaavana. Hankkeen ja kaavan vastuutahot ovat tällöin eri viranomaisia eikä säännös näin ollen koske tätä tilannetta.

YVA-laissa on poissuljettu menettelyjen yhdistäminen ydinenergialaissa (990/1987) tarkoitettuja ydinlaitoksia koskevilla hankkeilla (YVAL 5 §).

Kun YVA-hankkeeseen on päätetty soveltaa yhteismenettelyä, on tässä selkeyden vuoksi syytä pitää muistaa. Joissain erikoistapauksissa voi tulla eteen tarve eriyttää menettelyt arviointiselostusvaiheessa. Asiasta ei ole säädetty laissa ja mikäli tähän päädytään, on asiasta syytä laatia kirjallinen muistio ja tiedottaa asiasta hyvin kummassakin menettelyssä.

Kaavoituksen vireilletulo

Kaavan vireilletullessa hankkeesta vastaava laatii MRA 30 a §:n mukaisen suunnitelman siitä, miten hankkeen ympäristövaikutukset arvioidaan (YVA-suunnitelma). Asiakirja vastaa arviointiohjelman ja sen sisältövaatimukset ovat samat (YVAA 3 §)²⁵.

YVA-suunnitelma tulee toimittaa kaavoituksesta vastaavalle viranomaiselle, joka toimittaa sen yhteysviranomaiselle. Kaavoituksesta vastaava viranomaisen liittyy vastaanottamansa YVA-suunnitelman kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelman (OAS) aineistoihin ja kerää siitä osallisten mielipiteet OASin nähtävillä pidon yhteydessä. YVA-suunnitelmasta kuulemisessa kaavoituksesta vastaavan ja yhteysviranomaisen on yhteistyössä sovittava lausunnonantajista

²⁵ Arviointiohjelma ks. 4.4.

ja muista tahoista, joilta pyydetään lausuntoja ja mielipiteitä. Vaikutukset voivat ulottua useamman kunnan alueelle ja silloin kuuleminen järjestetään myös näissä kunnissa. Kuuleminen useamman kunnan alueella on mahdollista niin YVA-lain kuin alueidenkäyttölain mukaisesti.

YVA-direktiivin velvoitteista johtuen on laissa säädetty²⁶, että yhteysviranomaisella on mahdollisuus kuulla YVA-suunnitelmasta myös itsenäisesti, mikäli kaavoituksesta vastaavan viranomaisen kuuleminen ei olisi riittävän kattava. Tarkoituksenmukaista kuitenkin on, että kuulemisen laajuudesta voidaan sopia eikä lisäkuulemisiin olisi tarvetta.

YVA-suunnitelman sisältävä OAS asetetaan aina julkisesti nähtäville ja osallisille varataan mahdollisuus esittää siitä mielipiteensä. Normaalisti kaavoitusmenettelystä poiketen OASin nähtävilläpito on YVAan liittyvissä yhdistämistilanteissa aina pakollista ja nähtävilläololle on säädetty määräaika. Aikaa mielipiteiden jättämiselle varataan YVA-menettelyn tavoin 30 päivää tai erityisesti syystä enintään 60 päivää. Erityisenä syynä voidaan pitää esimerkiksi Espoon sopimuksen soveltamista, jossa kuullaan toista valtiota²⁷. Kaavoituksesta vastaavan viranomaisen tulee toimittaa YVA-suunnitelmasta annetut mielipiteet viipymättä yhteysviranomaiselle.

Yhteysviranomaisen ohjaa menettelyä sisällöllisesti. Se arvioi asiantuntijaviranomaisena, mitä tietoja hankkeesta vastaavan on sisällytettävä arviointiselostukseen ja antaa lausuntonsa YVA-suunnitelmasta suoraan hankkeesta vastaavalle. Lausunto tulee antaa kuukauden kuluessa siitä, kun mielipiteiden jättämiselle varattu aika on päättynyt. Jotta yhteysviranomaisen voi antaa lausuntonsa, sen pitää saada ajoissa käyttöönsä sekä hankkeesta vastaavan tekemä YVA-suunnitelma että siitä OASin nähtävilläpitoaikana jätetyt mielipiteet. Kaavoituksesta vastaavan viranomaisen tulee tämän vuoksi lähettää YVA-suunnitelma yhteysviranomaiselle tiedoksi mahdollisimman pian sen saatuaan ja mielipiteet heti, kun OASin nähtävilläpitoaika on kulunut loppuun. Näistäkin yhteistyöhön liittyvistä asioista on tärkeä sopia menettelyn aikaisessa vaiheessa. Yhteysviranomaisen tulisi tehdä hanketta koskeva sivu myös yhteismenettelyhankkeista ymparisto.fi/yva-sivuille.

²⁶ MRA 30 a §

²⁷ Ks. 6.1.

	Hankkeesta vastaava	Kaavoituksesta vastaava viranomainen ²⁸	Yhteys- viranomainen
Sovelletaan yhteismenettelyä	Tekee YVA-lain 5 § 3 mom. mukaisen aloitteen yhteysviranomaiselle	Yhteysviranomainen sopii kaavoittajan kanssa, onko yhteismenettelylle edellytyksiä. Jos ei edellytyksiä > tavallinen YVA-menettely. Asia kirjataan esimerkiksi ennakkoneuvottelusta tehtävään muistioon.	
			Järjestää YVA-lain mukaisen ennakkoneuvottelun hankevastaavan ja kaavoittajan kanssa menettelyistä
Yhteis- menettely		Käydään läpi YVA-lain vaatimukset ja suunnitellaan menettelyn kulku	
Kaavoituksen vireilletulo OAS	Toimittaa YVA-suunnitelman kaavoittajalle	Liittää YVA-suunnitelman laatimansa OASin liitteeksi ja toimittaa sen yhteysviranomaiselle	Tutustuu YVA-suunnitelmaan
		Ilmoittaa kaavan vireilletulosta ja pyytää kirjalliset lausunnot ja mielipiteet	Varaa ao. viranomaisille mahdollisuuden ilmaista kantansa suunnitelmasta -ei tarpeen, jos kuuleminen OASista riittävää
		Järjestää aloitusvaiheen viranomaisneuvottelun ja asukastilaisuuden	Osallistuu viranomaisneuvotteluun ja asukastilaisuuteen
		Toimittaa kannanotot ja mielipiteet yhteysviranomaiselle	Antaa lausunnon YVA-suunnitelmasta hankkeesta vastaavalle

²⁸ kuvassa käytetään kaavoituksesta vastaavasta viranomaisesta nimitystä kaavoittaja

Kaavan valmisteluaineiston laatiminen	Toimittaa YVA-selostuksen kaavoittajalle	Liittää YVA-selostuksen liitteeksi laatimaansa kaavan valmisteluaineistoon ja toimittaa sen yhteysviranomaiselle	Tutustuu YVA-selostukseen
		Ilmoittaa valmisteluaineiston nähtävilläolosta ja pyytää kirjalliset lausunnot ja mielipiteet	Huolehtii kuulemisen kattavuudesta yhdessä kaavoittajan kanssa
		Järjestää valmisteluvaiheen asukastilaisuuden	Osallistuu asukastilaisuuteen
		Toimittaa kannanotot ja mielipiteet yhteysviranomaiselle	Antaa perustellun päätelmän YVA-selostuksesta hankkeesta vastaavalle

Kuva 13 Kuvaus hankkeesta vastaavan, kaavoituksesta vastaavan viranomaisen ja yhteysviranomaisen tehtävistä yhteismenettelyssä.

Muiden viranomaisten kuuleminen tulisi yhteismenettelyssä tapahtua kirjallisesti lausuntopyynnönä, vaikka kaavoitusmenettelyssä on mahdollista järjestää kuuleminen kaavaa koskevassa alueidenkäyttölain 66 §:n 2 momentin mukaisessa viranomaisneuvottelussa tai muussa tarkoituksenmukaisessa tilaisuudessa. Tämä lisää menettelyn läpinäkyvyyttä ja viranomaisten kannat välittyvät yhteysviranomaisen lausunnon kautta niin hankkeesta vastaavalle kuin menettelyyn osallistujille.

Vaikka yhteysviranomaisen lausunnonantovelvoite määräytyy yhdistetyssä menettelyssä alueidenkäyttölainsäädännön kautta, sen sisältö ja tarkoitus on sama kuin YVA-lain mukaisesta arviointiohjelmasta annettavalla lausunnolla²⁹. Lausunnolla on siis pyrittävä ohjaamaan hankkeesta vastaavaa laatimaan YVA-lain vaatimukset täyttävä arviointiselostus. Lausunto YVA-suunnitelmasta julkaistaan yhteysviranomaisen verkkosivuilla (YVAL 18 §).

Arviointiselostuksen vaatimusten täyttämisen osalta yhteysviranomaisen on syytä pitää yhteyttä sekä kaavoituksesta vastaavaan viranomaiseen että hankkeesta vastaavaan. Yhteysviranomaisen tehtävä on lopulta arvioida arvioinnin laatu ja riittävyys sekä antaa perusteltu päätelmänsä. Sujuvuuden kannalta ohjaus kannattaa aloittaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Kaavan valmisteluaineiston laatiminen

Kun kaavoituksesta vastaava viranomainen tekee kaavan valmisteluaineistoa, laatii hankkeesta vastaava arviointiselostuksen. Selostus sisältää YVA-asetuksen 4 §:ssä tarkoitettut tiedot ja sen

²⁹ Arviointiohjelmalausunto ks 4.4.3.

tulee perustua hankkeesta vastaavan laatimaan YVA-suunnitelmaan ja yhteysviranomaisen YVA-suunnitelmasta antamaan lausuntoon (MRA 30 b §). Vaihtoehdot ovat mukana tässä kaavan laatimisvaiheessa, joten se on tarkoituksenmukainen vaihe YVA-selostuksen laatimiseen ja käsittelyyn.

Hankkeesta vastaava toimittaa arviointiselostuksen kaavoituksesta vastaavalle viranomaiselle, joka puolestaan toimittaa sen yhteysviranomaiselle. Yhteysviranomaisen tulisi ennen kuulemisen alkua esitarkastaa, onko arviointiselostus vaikuttaa lähtökohtaisesti sellaiselta, että perusteltu päätelmä olisi mahdollista tehdä sen pohjalta. Mikäli näin ei olisi, pyydetäisiin hankkeesta vastaavaa täydentämään selostusta ja kuuluttaminen hoidettaisiin vasta täydentämisen jälkeen.

Kaavoituksesta vastaava viranomainen liittää arviointiselostuksen erilliseksi liitteeksi, mutta osaksi nähtävillä pidettävää kaavan valmisteluaineistoa. Se asettaa aineiston nähtäville vähintään 30 päiväksi (enimmäisaikaa ei ole säädetty) ja varaa mahdollisuuden mielipiteiden esittämiseen. Kaavoituksesta vastaava viranomainen on vastuussa YVA-selostukseen liittyvien tarpeellisten viranomaiskannanottojen pyytämisestä muilta viranomaisilta. Tässäkin vaiheessa on kaavoituksesta vastaavan ja yhteysviranomaisen tehtävä yhteistyötä ja sovittava lausunnonantajista ja muista tahoista, joilta pyydetään lausuntoja ja mielipiteitä. Kaavoituksesta vastaavan viranomaisen tulee toimittaa saadut mielipiteet ja lausunnot tiedoksi yhteysviranomaiselle. Muiden viranomaisten kannat arviointiselostuksesta pitäisi pyytää kirjallisina YVA-menettelyssä vaikiintuneen käytännön mukaan, vaikka alueidenkäyttölain 66 § 2 momentti antaa mahdollisuuden esittää kantoja viranomaisneuvottelussa tai muussa tarkoituksenmukaisessa tilaisuudessa. Muilta osin menettelystä on voimassa, mitä kaavan valmistelusta ja mielipiteiden esittämisestä säädetään (MRA 30 §). Käytännössä kaavoituksesta vastaavan viranomaisen on yhteismenettelyssä odotettava arviointiselostuksen valmistumista ennen kuin kaava pannaan nähtäville.

Joissain perustelluissa tapauksissa voi olla tarkoituksenmukaista liittää arviointiselostus vasta kaavaehdotukseen, jolloin mielipiteiden annolle on varattava mahdollisuus samalla, kun kaavaehdotus asetetaan julkisesti nähtäville. Perustellun syyn olemassaolo tulee todeta tapauskohtaisesti.

Perusteltu päätelmä yhteismenettelyssä

Yhteysviranomaisen tehtävänä on tarkastaa arviointiselostuksen laatu ja riittävyys ja antaa siitä YVA-lain 23 §:n mukainen perusteltu päätelmä³⁰, joka on samanlainen kuin tavallisessa YVA-menettelyssä. Aikaa perustellun päätelmän tekemiselle on kaksi kuukautta siitä, kun kaavan valmisteluaineiston nähtävilläpitoaika on päättynyt.

Myös yhdistetyssä menettelyssä yhteysviranomaisen julkaisee perustellun päätelmän verkkosivullaan julkisella kuulutuksella ja toimittaa sen tiedoksi hanketta käsitteleville viranomaisille, hankkeen vaikutusalueen kunnille, tarvittaessa maakuntien liitoille ja muille asianomaisille viranomaisille. Perusteltu päätelmä liitetään myös hankkeen ymparisto.fi –sivuille.

Perusteltu päätelmä on julkaistava hallintolain 62 a §:n mukaisesti julkisella kuulutuksella viranomaisen verkkosivulla. Kuulutuksesta on muun muassa käytävä ilmi riittävät tiedot hankkeesta ja siinä on mainittava, missä ja mihin ajankohtaan saakka asiakirja pidetään nähtävillä sekä ajankohta, jona se on julkaistu viranomaisen verkkosivuilla. Kuulutuksen sisällöstä säädetään tarkemmin YVA-asetuksen 5 §:ssä.

Perustellussa päätelmässä ja sitä koskevassa kuulutuksessa tulee julkaista hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintipaikka. Mikäli kyseiset tiedot ovat samalla henkilötietoja, ne tulee poistaa viranomaisen verkkosivuilta perustellun päätelmän nähtävilläpitoajan 30 päivää päätyttyä.

Lisäksi tieto kuulutuksesta on julkaistava hankkeen todennäköisen vaikutusalueen kunnissa kuntalain 108 §:n mukaisesti. Tämä voi tapahtua esimerkiksi julkaisemalla kunnan sähköisellä ilmoitustaululla linkki yhteysviranomaisen kuulutukseen. Vaikutusalueella asuville tai toimiville varataan näin mahdollisuus saada riittävän varhain tieto hankkeesta sekä siitä, miten hankkeesta ja sen vaikutuksista on mahdollista esittää mielipiteitä.

Kuulutuksen nähtävilläpitoaika on 30 päivää. Perusteltu päätelmä jätetään viranomaisen verkkosivuille, mutta siitä poistetaan nähtävilläpitoajan jälkeen henkilötiedoiksi katsottavat hankkeesta vastaavan nimi ja hankkeen sijaintitiedot.

Riippumatta siitä, onko arviointiselostus valmistunut yhdistetyssä vai erillisessä menettelyssä, selostus ja perusteltu päätelmä on otettava huomioon lupapäätöksenteossa. Hankkeesta vastaava voi hakea hankkeelle lupia saatuaan perustellun päätelmän. Sen tulee liittää lupahakemukseen myös arviointiselostus.

³⁰ Perusteltu päätelmä ks. 4.5.4.

Puutteellisen arviointiselostuksen täydentäminen yhteismenettelyssä

Jos yhteysviranomaisen ei voi tehdä perusteltua päätelmää ympäristövaikutusten arviointiselostuksen puutteellisuuden vuoksi, sen on ilmoitettava hankkeesta vastaavalle mitä lisätietoja tämän on toimitettava. Lisätietoja voidaan pyytää YVA-asetuksen 4 §:ssä mainituista kohdista niiltä osin, kun tietoja tarvitaan perustellun päätelmän tekemiseksi.

Kun lisätiedot ja –selvitykset on saatu, niistä on tarpeen kuulla osallisia ja viranomaisia. Yhteysviranomaisen on toimitettava lisätiedot viipymättä tiedoksi kaavoituksesta vastaavalle viranomaiselle, jonka on pyydettävä lisätiedoista osallisten mielipiteet ja viranomaisten kannanotot samalla tavalla kuin alkuperäisestä arviointiselostuksesta. Yhteysviranomaisen ja kaavoituksesta vastaavan viranomaisen on tärkeää keskustella etukäteen, miten lisäselvitysten hankkiminen ja kaavoituksen aikataulut voidaan parhaiten sovittaa yhteen. Lisätiedoista voidaan kuulla erikseen tai kuuleminen voidaan järjestää esimerkiksi ehdotusvaiheessa nähtävillä pidettävän aineiston yhteydessä.

5.3 Ympäristövaikutusten arvioinnin ja lupamenettelyn yhteensovittaminen

5.3.1 Selvitysten yhteensovittaminen

YVA-menettelyn ja hanketta koskevan lupamenettelyn selvitystarpeet tulee lähtökohtaisesti sovittaa yhteen päällekkäisten selvitysten välttämiseksi (YVAL 4 §). Selvitysten yhteensovittamisen tavoitteena on hankkeesta vastaavan kustannusten ja hallinnollisen taakan pienentäminen.

Yhteensovittamisessa on otettava huomioon se, että eri menettelyihin liittyvät selvitystarpeet voivat sisältövaatimuksiltaan ja ympäristökäsitteen erojen vuoksi poiketa toisistaan sekä se, että menettelyssä vaadittavan tiedon yksityiskohtaisuudessa tai kohdentumisessa voi olla eroja riippuen hankkeen suunnitteluvaiheesta. Ympäristötiedon yksityiskohtaisuuden tarve on erilainen suunnittelun eri vaiheissa, ei selvitysten yhteensovittaminen ole aina tarkoituksenmukaista.

YVA-menettely ja luonnonsuojelulain mukainen Natura-arviointi on pääsääntöisesti yhdistettävä (LSL 35 §). Asiaa käsitellään tarkemmin kappaleessa 5.1.

YVA-lain 22 a §:ssä täsmennetään selvitysten yhteensovittamisen mahdollisuutta. Sen mukaan YVAn ja hanketta koskevan lupamenettelyn selvitystarpeet tulee tarpeen mukaan sovittaa arviointiohjelmassa yhteen. Yhteensovittamisessa on jatkossakin otettava huomioon se, että eri menettelyihin liittyvät selvitystarpeet voivat sisältövaatimuksiltaan poiketa toisistaan sekä se, että menettelyssä vaadittavan tiedon yksityiskohtaisuudessa tai kohdentumisessa voi olla eroja riippuen hankkeen suunnitteluvaiheesta.

5.3.2 YVA-menettelyn ja ympäristölupamenettelyn yhteensovittaminen

YVA-lain 22 a §:n ja ympäristönsuojelulain (527/2014, YSL) 44 a §:n mukaan arviointiselostuksesta voidaan kuulla lupahakemuksesta kuulemisen yhteydessä, jos ympäristönsuojelulain mukainen lupahakemus ja samaa hanketta koskeva YVA-menettely ovat samaan aikaan vireillä ja mikäli seuraavat edellytykset täyttyvät:

- hanketta koskeva ympäristölupahakemus kuuluu valtion ympäristölupaviranomaisen ratkaistavaksi,
- hankkeelle ei ole sen sijainnin, laajuuden ja teknisten ominaisuuksien kannalta muuta toteuttamiskelpoista vaihtoehtoa kuin mikä on esitetty hanketta koskevassa lupahakemuksessa.

Toteuttamiskelpoisena vaihtoehtona ei pidetä arviointimenettelyyn liittyvää niin sanottua nollavaihtoehtoa. Kuulemiset voisi yhdistää todennäköisimmin olemassa olevan toiminnan muutoksen yhteydessä, ja säännös on tarkoitettu koskemaan kokonaan uusia hankkeita vain poikkeustapauksessa.

Kuulemisten yhdistäminen edellyttää hankkeesta vastaavan aloitetta. Yhteysviranomainen ja lupaviranomainen sopivat menettelystä ja asia voidaan sisällyttää yhteysviranomaisen lausuntoon arviointiohjelmasta. Mikäli kumpikaan viranomainen ei pidä yhteensovittamista hyvänä ratkaisuna tai yhteysviranomaisen ja lupaviranomaisen ovat asiasta eri mieltä, sovelletaan normaalia YVA-menettelyä. Yhteysviranomainen tai lupaviranomainen ei siis yksin voi päättää yhteiskuulemisesta. Asia on kirjattu hallituksen esityksen (269/2018) 22 a §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin, joiden mukaan menettely vastaisi tältä osin kaavoituksen ja ympäristövaikutusten arviointimenettelyn kuulemisten yhteensovittamisessa noudatettavaa menettelyä, josta säädetään YVA-lain 5 §:ssä³¹.

Jos yhteiskuulemiseen päädytään, tulee lupaviranomaisen huolehtia kuulemisten yhteensovittamistilanteissa YVA-lain 20 §:n 2 momentin mukaisten lausuntojen pyytämisestä ja tilaisuuden varaamisesta mielipiteiden esittämiselle. Tätä varten yhteysviranomainen toimittaa hankkeesta vastaavalta saamansa arviointiselostuksen lupaviranomaiselle. Mielipiteet ja lausunnot arviointiselostuksesta sekä muistutukset ja mielipiteet lupahakemuksesta on ympäristönsuojelulain 44 a §:n mukaan toimitettava lupaviranomaiselle kuulutuksessa ilmoitettuna aikana, joka alkaa kuulutuksen julkaisemispäivästä ja kestää vähintään 45 päivää ja enintään 60 päivää.

Lupaviranomaisen tulee noudattaa kuulutuksen julkaisemisessa ja sisällössä YVA-laissa ja -asetuksessa arviointiselostuksesta kuulemiselle asetettuja velvoitteita. Tiedottaminen tapahtuu näin ollen samassa laajuudessa ja samalla tavalla kuin silloin, kun kuuleminen toteutetaan erillisessä YVA-menettelyssä.

³¹ Perustelu on YVA-lain 5 §:n mukainen (HE 269/2028).

Ennakkoneuvottelun rooli muodostuu erityisen tärkeäksi YVA-menettelyn ja lupamenettelyn yhteensovittamistilanteissa. Neuvotteluun tulisi osallistua molempien menettelyjen viranomaiset.

6 Valtioiden rajat ylittävät ympäristövaikutukset

Kun yhteysviranomainen tunnistaa hankkeella olevan todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia toisen valtion alueelle, on sen varauduttava siihen, että toinen valtio voi haluta osallistua Suomen YVA-menettelyyn. Asiasta on sovittu Espoon sopimuksessa³² (SopS 67/1997 ja muutos SopS 81/2017). Suomen ympäristökeskus on Espoon sopimuksen toimivaltainen viranomaisena Suomessa, ja on vastannut sopimuksen toimialaan kuuluvista tehtävistä vuoden 2023 alusta. Tätä ennen toimivaltainen viranomaisena oli ympäristöministeriö. Valtioiden rajat ylittävistä ympäristövaikutuksista on lisäksi tehty kahdensivulinen sopimus Suomen ja Viron välillä (SopS 51/2002).

Espon sopimus edellyttää, että edellä mainituissa hankkeissa Suomi antaa toisen valtion viranomaisille, järjestöille ja asukkaille mahdollisuuden osallistua oman maansa arviointimenettelyyn. Laissa puhutaan Suomen lainkäyttövaltaan kuuluvalla alueella toteutettavasta hankkeesta ja sillä tarkoitetaan Suomen valtion aluetta ja talousvyöhykettä. Hankkeen todennäköiset ympäristövaikutukset vaikuttavat siihen, miten laajalle Espoon sopimuksen mukainen ilmoitus lähetetään. Hanke voi sijaita yhdessä valtiossa tai olla kahden tai useamman valtion alueella toteutettava.

Jos toinen valtio osallistuu Suomen YVA-menettelyyn, hoidetaan osallistumismenettelyt pääsääntöisesti kansallisen lainsäädännön aikarajojen puitteissa. Myös Suomella on vastaava oikeus osallistua toisen valtion YVA-menettelyyn. Asiasta on säädetty YVA-lain 5 luvussa. Espoon sopimuksen mukaiset hankkeet ja lisätietoa sopimuksesta löytyy ympäristöhallinnon verkkosivuilta www.ymparisto.fi/yva.

³² YK:n Euroopan talouskomission alainen sopimus valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista.

6.1 Suomessa sijaitsevalla hankkeella on rajat ylittäviä vaikutuksia

6.1.1 Ilmoitus toiselle valtiolle YVA-menettelyn alkamisesta - notifiointivaihe

Suomen ympäristökeskuksen tulee toimittaa ilmoitus (notifiointi) arviointimenettelyn aloittamisesta ja kysely osallistumishalukkuudesta toiselle valtiolle viimeistään silloin, kun yhteysviranomaisen kuuluttaa arviointiohjelmasta Suomessa. Toiselle valtiolle lähetettävä aineisto pitää siis valmistella hyvissä ajoin ennen kuuluttamista ja yhteysviranomaisen olisikin oltava yhteydessä Suomen ympäristökeskukseen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Yhteysviranomaisen ja Suomen ympäristökeskus sopivat käytännön järjestelyistä ja aikataulusta, kun tieto hankkeesta on tullut yhteysviranomaiselle. Jos kansainvälinen menettely on hankkeesta vastaavalle entuudestaan tuntematon, voidaan järjestelyt sopia yhteisessä tapaamisessa hankkeesta vastaavan, yhteysviranomaisen ja Suomen ympäristökeskuksen kanssa. Hankeen kuulutuksessa on oltava maininta siitä, että hankkeeseen sovelletaan valtioiden rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia koskevan YVA-lain 5 lukua ([YVAA 5 §](#)).

Suomen ympäristökeskus tarvitsee ilmoituksen laatimista varten kuvauksen hankkeesta erikseen sovittavalla kielellä (ruotsi tai englanti). Ilmoituksen mukana lähetetään seuraavat asiakirjat:

- Arviointiohjelma suomeksi. Ohjelman kääntäminen kokonaisuudessaan muille kielille riippuu hankkeesta ja sen tarpeesta sovitaan erikseen.
- Kohdemaan näkökulmasta laadittu lyhennetty versio arviointiohjelmasta, jossa kuvataan hanke ja ennakoitavat ympäristövaikutukset maan alueelle, mitä kyseiseen maahan kohdistuvia ympäristövaikutuksia ehdotetaan arvioitavaksi ja millä menetelmillä. Aineiston laatimisessa huomioidaan Espoon sopimuksen arviointiselostuksen sisältövaatimukset (sopimuksen liite II). Tämä asiakirja käännetään kyseisen maan kielelle ja se on tarkoitettu ennen kaikkea vaikutusalueen asukkaiden (yleisön) kuulemiseen.

Lähtökohtaisesti yhteysviranomaisen ohjaa hankkeesta vastaavaa riittävän ja laadukkaan materiaalin laadinnassa. Kohdeosapuolelle lähetettävä materiaali lähetetään ELY-keskukseen ennakkotarkastukseen ja tämän jälkeen myös Suomen ympäristökeskukseen kommenteille ennen käännettämistä. Käännösten tekemiseen on varattava riittävästi aikaa. Hankkeesta vastaava maksaa käännöskulut ([YVAL 38 §](#)). Käännösten tulee olla valmiina ennen kuin voidaan varmistaa arviointiohjelman tarkka kuulutusaika.

Kohdeosapuolen samanaikainen kuuleminen edellyttää aikataulun suunnittelua. Kohdeosapuolen kuulemisajan pitäisi olla yhtä pitkä kuin Suomessa järjestettävän kuulemisen, koska sopimus edellyttää yhtäläistä mahdollisuutta osallistua arviointimenettelyyn. Ilmoitus on toimitettava viimeistään samana päivänä, kun kotimaan kuuleminen alkaa. Kansainvälistä kuulemista varten tarvittavat materiaalit tulisi olla toimitettuna kohdeosapuolen yhteystaholle jo etukäteen, jotta kuuleminen käytännössä voidaan aloittaa samanaikaisesti myös kyseisessä maassa.

Yhteysviranomaisen toimittaa arviointiohjelman ja liitemateriaalit virallisella kirjeellä Suomen ympäristökeskukseen kansainvälisen kuulemisen aloittamiseksi. Jos hankkeen YVA tehdään kaavoituksen yhteydessä, toimittaa kirjeen sekä yhteysviranomaisen että kaavoituksesta vastaava viranomaisen³³.

Suomen ympäristökeskus informoi yleensä kohdeosapuolta etukäteen alkavasta menettelystä ja sopii tarvittaessa muun muassa osallistumisen järjestämisen periaatteista, kuten yleisötilaisuuden tarpeesta. Kohdeosapuolelle annetaan vähintään viikko aikaa koota oma lausuntonsa kuulemisajan päättymisen jälkeen ja toimittaa se Suomeen. Suomen ja Viron välisen sopimuksen mukaan vastausaikaa on varattava ainakin kaksi kuukautta ilmoituksen vastaanottamisesta.

Vastaukset tulevat kohdeosapuolelta Suomen ympäristökeskukselle, joka toimittaa toisen valtion vastauksen sekä annetut lausunnot ja mielipiteet yhteysviranomaiselle. Yhteysviranomaisen ottaa huomioon palautteen arviointiohjelmaa koskevassa lausunnossa. Palaute pyritään toimittamaan yhteysviranomaiselle välittömästi sen saapumisen jälkeen.

Yhteysviranomaisen kuvaa omassa lausunnossaan ne valtiot, joille ilmoitus on lähetetty ja mitkä niistä osallistuvat menettelyyn. Annettu palaute otetaan huomioon yhteysviranomaisen lausunnossa, ennen kaikkea esitetyt lisäselvitystarpeet.

6.1.2 Arviointiselostus kommenteille –neuvotteluvaihe

Kun arviointiselostuksen valmistumisaikataulu on selvillä, on yhteysviranomaisen taas hyvässä ajoin yhteydessä Suomen ympäristökeskukseen. Yhteysviranomaisen pitää huolta siitä, että kohdeosapuolen kannalta tarpeellinen materiaali käännetään kyseisen maan kielelle. Arviointiselostus voi sisältää rajat ylittävät vaikutukset kootusti omassa kappaleessa, joka on helppo käännettävä. On huomioitava, että riittävät tiedot on käännettävä myös mm. hankkeen kuvauksesta ja menetelmistä. Espoon sopimuksen määrittelemä arviointiselostuksen sisältö on otettava huomioon sisältöä määriteltäessä (sopimuksen liite II). Periaatteena on, että vaikutusten kohteena olevan maan asukkaat saavat riittävät tiedot hankkeesta ja sen rajat ylittävistä ympäristövaikutuksista omalla kielellään. Arviointiohjelmavaiheessa annettuun palautteeseen ja lisäselvitystarpeisiin on myös löydettävä vastaukset käännetystä materiaalista.

³³ Yhteysviranomaisen toimii YVA-lain mukaan (hanke) ja kaavoituksesta vastaava viranomaisen toimii alueidenkäyttölain mukaan (hankekaavan vaikutusten arviointi, jota strategisesta ympäristöarvioinnista tehty pöytäkirja ja direktiivi tietyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista).

Yhteysviranomainen toimittaa arviointiselostuksen ja tarvittavat käännökset kirjeellä Suomen ympäristökeskukselle. Ministeriö toimittaa ne toiselle valtiolle nähtävillepanoa ja palautteen-saantia varten. Suomen ympäristökeskus varaa toiselle valtiolle 1–2 viikkoa aikaa koota kuulemispalautteita ja antaa oma lausuntonsa arviointiselostusmateriaalista. Suomen ympäristökeskus toimittaa saamansa kuulemispalautteen yhteysviranomaiselle, joka ottaa sen huomioon laaties-saan perusteltua päätelmää.

Kirjallisen palautteen lisäksi valtiolle on Espoon sopimuksen mukaan tarjottava mahdollisuutta neuvotella erityisesti hankkeen vaikutuksista ja niiden vähentämisen- tai poistamiskeinoista. Mikäli hankkeesta päädytään neuvottelukokouksiin, toimittaa Suomen ympäristökeskus tässä tapauk-sessa annetun muun palautteen lisäksi myös neuvotteluasiakirjat yhteysviranomaiselle. Asiakir-jat toimitetaan samalla myös hankkeesta vastaavalle sekä lupaviranomaiselle, jos kansainväli-nen kuuleminen ja neuvottelut ovat jatkuneet yhteysviranomaisen perustellun päätelmän anta-misen jälkeen. Hankkeesta vastaavan on liitettävä asiakirjat lupahakemukseensa. Neuvottelu-vaihe voi tarvittaessa jatkua luvan antamiseen saakka, mutta näin käy vain hyvin harvoissa hankkeissa. Jos neuvottelut hoidetaan perustellun päätelmän antamisen jälkeen, on hankkeesta vastaavan tai lupaviranomaisen varmistettava perustellun päätelmän ajantasaisuus yhteysviran-omaiselta.

6.1.3 Luvan toimittaminen toiselle valtiolle

YVA-laki edellyttää, että lupaviranomainen toimittaa päätöksensä Suomen ympäristökeskuk-selle YVAan osallistuneelle valtiolle toimittamista varten. Suomen ympäristökeskus hoitaa toi-mittamisen.

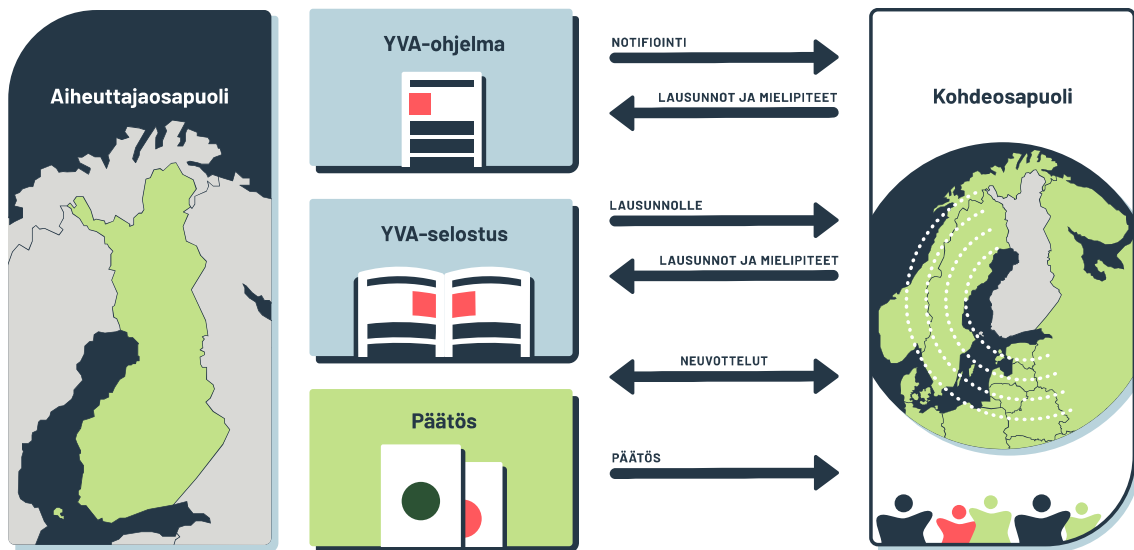
6.1.4 Espoon sopimuksen soveltaminen kaavoituksen ja YVAN yhteismenettelyssä

Jos YVA tehdään hankekaavoituksen yhteydessä ja hankkeella sekä kaavalla on valtion rajat ylittäviä vaikutuksia, sovelletaan YVA-menettelyn osalta YVA-lain lukua 5 ja kaavan osalta alu-eidenkäyttölakia. Yhteysviranomainen toimittaa asiakirjat toiselle valtiolle tehtävää ilmoitusta ja arviointiselostuksen kuulemista varten Suomen ympäristökeskukselle. Vastaavasti toimii myös-kunta tai maakunnan liitto kaavaa koskevien aineistojen kanssa. Kummankin menettelyn asia-kirjat lähetetään yhtä aikaa toiselle valtiolle. Kaavoituksesta vastaavan viranomaisen, yhteysvi-ranomaisen ja Suomen ympäristökeskuksen tulee sopia aikataulusta ja käytännön järjestelyistä yhteismenettelyn suunnittelun yhteydessä.

6.1.5 Käännöskustannukset valtioiden rajat ylittävissä hankkeissa

Valtioiden rajat ylittävien vaikutusten arviointiin liittyvien veloitteiden täytäntöönpanoa varten tarvittavien käännösten kustannuksista vastaa hankkeesta vastaava (YVAL 38 §). Hankkeissa,

joissa hanke on suunniteltu Suomen valtion alueelle ja joiden ympäristövaikutusten arviointi-
 nettely kohdistuu sekä Suomen että Ruotsin valtioiden alueelle ja kuluja ruotsiksi kääntämisestä
 syntyy ainoastaan Ruotsin valtion alueella tapahtuvan tiedottamisen vuoksi, vastaa asiakirjojen
 käännöskuluista hankkeesta vastaava. Niiltä osin, kun kääntämistä ruotsin kielelle tarvitaan
 Suomen alueella tapahtuvaan kuulemiseen ja tiedottamiseen, kuuluvat kustannukset käännök-
 sistä näiltä osin asiassa viranomaisille.

Kuva 14 Kansainvälisen kuulemisen kulku, kun Suomessa suunnitellulla hankkeella on valtion rajat ylittäviä vaikutuksia.

6.2 Toisen valtion alueella sijaitsevalla hankkeella on vaikutuksia Suomeen

Kun Suomi saa toiselta valtiolta ilmoituksen hankkeesta, jolla voi olla todennäköisesti merkittäviä vaikutuksia Suomen alueella, Suomen ympäristökeskus huolehtii Espoon sopimuksen mukaisten tehtävien hoidosta toisen valtion ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä. ELY-keskus on tärkeä lausunnonantaja tällaisissa hankkeissa, joissa ympäristövaikutukset kohdistuvat Suomeen.

Saatuana asianomaiset tiedot Suomen ympäristökeskus:

- vastaa toiselle valtiolle, aikooko Suomi osallistua hankkeen ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn ja toimittaa ilmoituksen tiedoksi ulkoministeriölle ja ympäristöministeriölle;
- huolehtii siitä, että toisen valtion toimittamista valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arviointiin liittyvistä asiakirjoista tiedotetaan Suomessa hankkeen todennäköisellä vaikutusalueella ja varataan mahdollisuus mielipiteiden esittämiseen ja pyydetään tarvittavat lausunnot;
- toimittaa lausunnot ja mielipiteet toiselle valtiolle;
- vastaa neuvotteluista toisen valtion kanssa sekä vahvistaa kohtuullisen määräajan neuvottelujen kestolle;
- huolehtii, että toisen valtion toimittama hanketta koskeva lupa on sähköisesti saatavilla.

7 YVAn huomioon ottaminen lupamenettelyssä ja luvassa

Hankkeen lupakäsittelyssä voidaan joutua tunnistamaan sekä YVA-menettelyn tarve, että tarkastelemaan tehdyn arvioinnin ajantasaisuutta ja riittävyttä.

7.1 YVA-menettelyn ja lupapäätöksenteon suhde

YVA on ennakollinen vuorovaikutus- ja arviointimenettely, jossa ei tehdä hankkeeseen liittyviä ympäristöllisiä lupapäätöksiä. YVA-menettelyssä tuotetut asiakirjat eli arviointiselostus, siitä annetut mielipiteet ja lausunnot sekä yhteysviranomaisen perusteltu päätelmä pitää ottaa huomioon lupamenettelyssä sekä sisällyttää perusteltu päätelmä lupaan (YVAL 14 §:n 6 kohta). YVA-menettely ulottuu näin ollen lupamenettelyyn saakka.

YVA-menettelyn tulokset on oltava käytettävissä lupia myönnettäessä. Hankkeesta riippuen lupatarpeet voivat olla erilaisia, ja sektorilainsäädännön aineelliset vaatimukset määrittävät pitkälti sitä, kuinka YVAn tulokset voidaan lopulta ottaa huomioon luvissa.

YVA-menettelyn aikainen lupatarpeiden selvittäminen on tärkeää, koska myös muusta kuin YVA-lainsäädännöstä johtuu erilaisia ennakollisia vaikutusten selvittämismenettelyjä. Yhteensovitus muiden selvitysten kanssa on tärkeää ympäristösääntelyn kokonaistoimivuuden kannalta, ja päällekkäisiä selvityksiä tulee pyrkiä välttämään. Tämä edellyttää viranomaisten yhteistyötä. YVAssa tai sen aikana voidaan selvittää tiettyjä vaikutuksia jo lupamenettelyjen edellyttämällä tarkkuudella, mutta lupaa varten voidaan joutua tekemään vielä lisäselvityksiä. Perustellut päätelmän pitää olla ajan tasalla lupaharkintaa tehtäessä.

7.2 Hanketta koskevat luvat ja muut päätökset

Yhteysviranomaisen tulee toimittaa arviointiselostuksesta antamansa perusteltu päätelmä tiedoksi hanketta käsitteleville viranomaisille. Perusteltu päätelmä liitetään myös kokonaisuudessaan lupaan, näin ollen YVA-direktiivi edellyttämä kuulemisten tulosten välittyminen lupaan voidaan hoitaa.

YVA-menettelyn edellyttämä hanke voi vaatia useita erillisiä lupia tai hyväksymispäätöksiä, joiden tarpeellisuus on selvitettävä tapauskohtaisesti. Suurin osa YVAa edellyttävistä hankkeista vaatii ainakin ympäristöluvan. Ympäristöluvan ja vesiluvan myöntäjänä on tällöin aluehallintovirasto (AVI).. Aluehallintovirasto ratkaisee ympäristölupahakemuksen, jos toiminnalla saattaa

olla merkittäviä ympäristövaikutuksia (YSL 34 §). Kunnan rakennusvalvonta toimii viranomaisena rakentamislain mukaisissa rakentamisluvissa. Kunta vastaa myös asema- ja yleiskaavoituksesta ja maakuntaliitto maakuntakaavoituksesta. Kunta ratkaisee pääsääntöisesti myös maa-aineslain mukaiset maa-ainesten ottoluvat. Muita keskeisiä viranomaisia ovat, liikenne- ja viestintävirasto Traficom tie- ja ratahankkeiden sekä ilmailulain mukaisten rakentamislupien osalta, turvallisuus- ja kemikaalivirasto TUKES laajamittaisten vaarallisten kemikaalien teollisen käsittelyn lupien osalta sekä malminetsintä- ja kaivoslupien osalta.

Monilupaisessa järjestelmässä arviointiselostus, siitä annettu palaute ja perusteltu päätelmä on liitettävä kaikkiin hanketta koskeviin lupamenettelyihin.

Alla olevassa taulukossa on esitetty YVA-hankkeita koskevia lupia tai niihin rinnastettavia muita päätöksiä ja niitä tekeviä viranomaisia:

Laki	Lupa tai päätös	Viranomainen
Ilmailulaki (864/2014)	Lain 79 §:n mukainen rakentamislupa lentopaikalle tai muulle alueelle	Traficom (valtioneuvosto voi pidättää yksittäistapauksessa asian ratkaistavakseen)
Kaivoslaki (621/2011)	Kaivoslupa (16 §) ja kullanhuuhtontalupa (22 §)	Kaivosviranomainen on TUKES, valtioneuvosto ratkaisee kaivosalueunastuslupa-asian ja uraanin tai toriumin tuottamista koskevan kaivoslupa-asian.
Laki eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden lunastusluvasta (768/2004)	Lain soveltamisalaan kuuluvan hankkeen lunastuslupa (4 §)	Lähtökohtaisesti valtioneuvoston yleisistunto
Laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta (603/1977)	Lunastuslupa (5 §)	Lähtökohtaisesti valtioneuvoston yleisistunto
Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005)	Lain 23 §:n mukainen lupa vaarallisten kemikaalien laajamittaiseen teolliseen käsittelyyn ja varastointiin	TUKES
Maa-aineslaki (555/1981)	Laissa tarkoitettuun ottamiseen on aina oltava lupa (4 §)	Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen

Laki liikennejärjestelmästä ja maanteistä (503/2005)	Tiehanketta koskeva yleis- ja tiesuunnitelman hyväksymispäätös	Traficom
Ratalaki (110/2007)	Ratahanketta koskeva yleis- ja ratasuunnitelman hyväksymispäätös	Traficom
Rakentamislaki (751/2023)	Rakentamislupa (42 §)	Kunnan rakennusvalvontaviranomainen
Vesilaki (587/2011)	Lain mukaiset hakemusasiat	AVI. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen ja ojitustoimituksen toimivallasta ojitusasioissa säädetään 5 luvussa. Laissa tarkoitettuna kalatalousviranomaisena toimii se elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vastuualue, jolle kalatalousasiat kuuluvat.
Ydinenergilaki (990/1987)	Ydinenergian käyttöä koskeva lupa (8 §)	Valtioneuvosto myöntää luvan ydinlaitoksen rakentamiseen, käyttämiseen ja käytöstä poistamiseen sekä kaivos- ja malminrikastustoimintaan, jonka tarkoituksena on uraanin tai toriumin tuottaminen. Luvan lain 2 §:n 2 momentin 1 kohdassa sekä 22 §:n 2 momentissa tarkoitettuun toimintaan myöntää työ- ja elinkeinoministeriö. Luvan 2 §:n 1 momentin 3–6 kohdassa tarkoitettuun toimintaan myöntää Säteilyturvakeskus.
Ympäristönsuojelulaki (527/2014)	27 §:n mukainen ympäristölupa	AVI (kunnassa kunnan ympäristölupaviranomaiset)

7.3 YVAN tuloksien huomioon ottaminen luvassa

Arviointiselostus ja perusteltu päätelmä tulee olla lupaviranomaisen käytössä ennen luvan myöntämistä, ja ne tulee liittää hanketta koskevaan lupahakemukseen. Lupaviranomainen ei saa myöntää lupaa hankkeen toteuttamiseen ennen arviointiselostuksen, perustellun päätelmän ja valtioiden rajat ylittäviin vaikutuksiin liittyvien kansainvälistä kuulemista koskevien asiakirjojen saamista käyttöönsä (YVAL 25 §).

Lupapäätökseen on sisällytettävä perusteltu päätelmä, ja siinä on otettava huomioon arviointiselostusta koskevat ja mahdollisten kansainvälisten kuulemisten tulokset. Lupaviranomaisen päätöksestä tulee lisäksi käydä ilmi, miten arviointiselostus, perusteltu päätelmä ja mahdolliset kansainvälistä kuulemista koskevat asiakirjat on otettu huomioon (YVAL 26 §). Tämä edistää YVA-menettelyn asiakirjojen ja niistä annetun palautteen välittymistä lupaharkintaan.

7.4 Perustellun päätelmän ajantasaisuuden varmistaminen

Lupaviranomaisella on velvollisuus huolehtia, että perusteltu päätelmä on ajan tasalla lupasiaa ratkaistaessa (YVAL 27 §). Lupaviranomaisen tulee tarvittaessa ottaa yhteysviranomaisiin yhteyttä asian selvittämiseksi.

7.4.1 Ajantasaisuuden varmistaminen

Jos yhteysviranomainen katsoo, että perusteltu päätelmä ei ole ajan tasalla, se ilmoittaa lupaviranomaiselle, miltä osin arviointiselostusta tulee täydentää, ja lupaviranomainen esittää täydennyspyynnön hankkeesta vastaavalle.

Myös hankkeesta vastaavalla on oikeus pyytää yhteysviranomaista arvioimaan perustellun päätelmän ajantasaisuus jo ennen lupahakemuksen jättämistä. Yhteysviranomaisen on tässä tapauksessa yksilöitävä, miltä osin päätelmä ei enää ole ajan tasalla, ja mitä tietoja sen ajantasaistamiseksi tarvitaan. Hankkeesta vastaava voi täydentää arviointiselostuksen tiedot tarvittaessa ennen lupahakemuksen jättämistä.

Perusteltua päätelmää voidaan joutua ajantasaistamaan esimerkiksi silloin, kun hankesuunnitelma on muuttunut arviointiselostuksen laatimisen jälkeen niin paljon, ettei lupahakemuksessa esitettyä hanketta voida pitää enää samana hankkeena. Jos arviointiselostuksen laatimisesta on kulunut aikaa, ovat ympäristöolosuhteet, ja sen johdosta ympäristövaikutukset, voineet muuttua olennaisesti. Arvioitavaksi tulee se, ovatko muutokset olennaisia merkittävien ympäristövaikutusten kannalta. Peruskysymys ajantasaisuutta arvioitaessa onkin se, vastaako hanke vaikutuksineen olennaisilta osiltaan hanketta, joka arvioitiin YVA-menettelyssä vai voisiko arvio merkittävistä vaikutuksista olla muutosten johdosta toisenlainen. Edellä mainittujen lisäksi myös YVA-menettelyyn osallistuneet ja vaikutuksen kohteena olevat tahot ovat voineet muuttua huomattavan paljon.

Arviointiselostuksen ajantasaisuus vanhan lain mukaisissa hankkeissa

Yhteysviranomainen voi joutua ottamaan kantaa myös siihen, onko ns. vanhan lain aikana (468/1994) annettu YVA-selostus vielä ajan tasalla, kun hankkeelle ollaan hakemassa lupaa. Tarkastelussa on huomioitava, onko kyseessä sama hanke, mistä YVA on tehty, onko ympäristö muuttunut ja onko vaikutusten arviointi ajan tasalla.

Vaikka vanhassa laissa ei ole ajantasaistamista koskevaa pykälää, lupaviranomaisella on velvollisuus varmistaa YVA-selostuksen ajantasaisuus tarvittaessa konsultoimalla yhteysviranomaista ja varmistaa, että hankkeen YVA-menettely on suoritettu (HL 31 §, selvittämisvelvollisuus).

Täydennetyistä tiedoista järjestetään kuuleminen YVA-lain 20 §:n mukaisesti ja sen edellyttämässä laajuudessa. Kun yhteysviranomainen on saanut kuulemisen yhteydessä annetut mielipiteet ja lausunnot käyttöönsä, se antaa tämän jälkeen ajantasaistetun perustellun päätelmänsä 23 §:n mukaisesti. Määräaika ajantasaistetun perustellun päätelmän antamiseksi on kaksi kuukautta lausuntojen antamiseen ja mielipiteiden esittämiseen varatun määräajan päättymisestä.

7.4.2 Ajantasaistamiseen liittyvä kuuleminen lupamenettelyn yhteydessä

Perustellun päätelmän ajantasaistamiseen liittyvästä arviointiselostuksen täydentämisestä voidaan kuulla ympäristönsuojelulain tai vesilain (587/2011) mukaisen lupamenettelyn yhteydessä, jos lupahakemus on samaan aikaan vireillä. Asiasta säädetään ympäristönsuojelulain 44 a §:ssä ja vesilain 11 luvun 11 a §:ssä³⁴

Lupaviranomainen huolehtii kuulemisten yhteensovittamistilanteissa YVA-lain 20 §:n 2 momentin mukaisten lausuntojen pyytämisestä ja varaa mahdollisuuden mielipiteiden esittämiseen. Yhteysviranomaisen tulisi ennen kuuluttamista esitarkistaa arviointiselostus.

Mielipiteet ja lausunnot arviointiselostuksesta sekä muistutukset ja mielipiteet lupahakemuksesta on yhteensovittamistilanteissa ympäristönsuojelulain mukaan toimitettava lupaviranomaiselle kuulutuksessa ilmoitettuna aikana, joka alkaa kuulutuksen julkaisemispäivästä ja kestää vähintään 45 päivää ja enintään 60 päivää, ja vesilain mukaan toimitettava lupaviranomaiselle vähintään 45 päivän ja enintään 60 päivän kuluessa lupaviranomaisen määräämästä päivästä. Lupaviranomaisen tulee noudattaa kuulutuksen julkaisemisessa ja sisällössä on noudatettava YVA-lain arviointiselostuksesta kuulemiselle asetettuja velvoitteita. Tiedottaminen tapahtuu näin ollen samassa laajuudessa ja samalla tavalla kuin silloin, kun kuuleminen toteutetaan erillisesti.

³⁴ lakimuutokset 768/2019, 765/2019 ja 766/2019

8 Erityisteemat

8.1 Hankekokonaisuuden määrittely

Hankekokonaisuuden määrittelyllä on merkittävä vaikutus hankkeesta vastaavan velvollisuuksiin. Hanke voi koostua useammasta osasta, joista joku osa voidaan määritellä päähankkeeksi ja osa siihen liittyviksi ns. liitännäishankkeiksi. Esimerkiksi kaivosalueen ulkopuolellatoteutettava rikastamo saattaa sisältyä hankekokonaisuuteen, jos sen katsotaan olevan olennainen osa itse päähanketta. EU:n komission ohjeistuksen mukaan liitännäishankkeiden kuulumista YVA-menettelyn piiriin tulisi arvioida ”centre of gravity” -testin avulla³⁵. Siinä arvioidaan, ovatko liitännäiset hankkeet tai toimet YVA-menettelyn kohteena olevan hankkeen kannalta keskeisiä tai siihen suoraan liittyviä. Mikäli näin on, nämä toimet tai liitännäishankkeet kuuluvat hankekokonaisuuteen ja näin ollen myös YVA-menettelyn piiriin.

Arvioinnissa tulee komission näkemyksen mukaan ottaa huomioon muun muassa mahdollisen liitännäishankkeen tarkoitus, luonne, piirteet, sijainti sekä yhteydet päähankkeeseen. Komission näkemyksen mukaan liitännäishanke on päähankkeen kannalta keskeinen tai siihen suoraan liittyvä esimerkiksi silloin, jos liitännäishanke määrittelee päähankkeen sijainnin tai jos sen ainoa tarkoitus on palvella päähankkeen tarkoitusta.

Komission nykyisen linjauksen mukaan hankekokonaisuuteen kuuluvasta pää- ja liitännäishankkeesta voidaan kuitenkin tarvittaessa suorittaa omat YVA-menettelynsä. Esimerkiksi tuulivoimalan ja sen voimansiirron ympäristövaikutukset voidaan näin ollen arvioida erillisissä menettelyissä. Tällöin päähankkeen lupamenettely voi edetä, vaikka liitännäishankkeen YVA-menettely ei ole vielä valmistunut, ja toisin päin. Hankkeen kokonaisvaikutukset tulee sekä kummankin hankkeen YVA-menettelyissä arvioida niin kattavasti, kuin tietoa on arvioinnin tekemisen aikaan saatavilla. Vaikka liitännäishanke ei erillisenä edellyttäisi YVA-menettelyä, on se hankekokonaisuuteen liittyvänä kuitenkin YVAttava.

Parhaana käytäntönä pidetään jatkossakin sitä, että hankekokonaisuudesta suoritetaan vain yksi YVA-menettely, koska hankkeen kokonaisvaikutuksia on tällöin mahdollista arvioida parhaiten. Myös YVA-menettelyyn osallistuvilla tahoilla on tällöin mahdollisuudet ymmärtää arvioitavan hankekokonaisuuden vaikutukset, kun kokonaisuudesta suoritetaan vain yksi YVA-menettely. Yhteysviranomaisen tehtävänä on määritellä tapauskohtaisesti, miten kunkin hankekokonaisuuden osalta on tarkoituksenmukaisinta toimia.

³⁵ [Commission Note, Subject: Interpretation line suggested by the Commission as regards the application of Directive 85/337/EEC to associated/ancillary works. 5.3.2012](#)

8.2 Hankkeen kokonaisvaikutukset

Tietyn tyyppiset hankkeet suunnitellaan ja toteutetaan useassa pienemmässä osassa. Osa hankkeista voi sijoittua myös eri valtion alueelle. Esimerkkejä tällaisista hankkeista ovat mm. väylät, voimajohdot ja maakaasuputket. Ympäristövaikutusten arvioinnin tulee kuitenkin kattaa kaikki suunnittelukokonaisuuden jaksot ”A:sta Ö:hön”, jotta hankkeen kokonaisvaikutusten arviointi on mahdollista³⁶. Tämä voi aiheuttaa haasteita sellaisessa hankkeessa, jossa toteuttamisaikataulu on tiukka, ja yhden vaiheen YVA-menettelyssä haluttaisiin edetä ennen kuin seuraavia jaksoja on vielä suunniteltu. Yhteysviranomaisella on keskeinen rooli kokonaisarvioinnin tarpeen korostamisessa jo hankkeen suunnittelussa.

Usean eri valtion alueella toteutettavan hankkeen ympäristövaikutusten arvioinnin tulee täyttää kunkin valtion lainsäädännön mukaiset vaatimukset. Tällaisissa tilanteissa käytäntönä on usein se, että hankkeesta vastaava valmistelee kunkin valtion alueella olevasta hankkeen osasta oman, kansallisen lainsäädännön mukaisen ympäristövaikutusten arviointiselostuksen, ja tämän lisäksi on suositeltavaa valmistella yhteinen ympäristövaikutusten arviointiasiakirja, joka kattaa hankkeen vaikutukset kokonaisuudessaan. EU:n komissio on julkaissut asiasta oppaan³⁷.

8.3 YVA- ohjelmien ja –selostusten muoto

YVA-lain mukaisia asiakirjoja ovat ympäristövaikutusten arviointiohjelma ja –selostus, arviointiohjelmasta annettu lausunto, perusteltu päätelmä (arviointiselostuksesta annettu lausunto³⁸) sekä päätös arviointimenettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa. Nämä annetaan tiedoksi julkisella kuulutuksella paitsi arviointiohjelmalausunto, joka julkaistaan yhteysviranomaisen verkkosivuilla.

YVA-laissa tai hallintolaissa ei ole varsinaisia vaatimuksia asiakirjojen formaattiin liittyen, mutta molempien lakien yleisistä säännöksistä voidaan todeta seuraavaa:

- YVA-lain 1 §:n mukaan lain tavoitteena on lisätä kaikkien tiedon saantia ja osallistumismahdollisuuksia.
- Hallintolaki asettaa viranomaiselle yleisiä vaatimuksia, kuten
 - 6 §:n mukainen vaatimus kohdella hallinnossa asioivia tasapuolisesti.
 - 7 §:n mukainen palveluperiaate, jonka mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita.

³⁶ Euroopan unionin tuomioistuimen päätökset C-227/01, C-142/07, C-2/07 ja C-205/08.

³⁷ [Guidance on the Application of the Environmental Impact Assessment Procedure for Large-scale Transboundary Projects](#) (2013)

³⁸ Lausunto arviointiselostuksesta annetaan, jos ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta on tiedotettu kuuluttamalla ennen 16.5.2017.

Hallintovaliokunta³⁹ ja ympäristövaliokunta⁴⁰ ovatkin julkisten kuulutusten sähköistämistä koskevien säännösehdotusten valmistelun yhteydessä todenneet, että kaikilla kansalaisilla ei ole kykyä tai mahdollisuuksia käyttää sähköisiä tiedonsaantikanavia, eikä heitä voida tähän velvoittaa. Esimerkiksi uudet kuulutussäännökset pitävät pääsääntönä kuulutusten julkaisemista tietoverkossa, mutta ne mahdollistavat myös muunlaista tiedottamista. Säännösten valmistelussa on todettu, että säännösten mahdollistamaa harkintavaltaa käytettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota vastaanottajien oikeusasemaan ja tiedonsaannin tarpeeseen ja yhteiskuntakehitykseen.

Myös eduskunnan oikeusasiamies ja valtioneuvoston oikeuskansleri ovat pitäneet hallintolain muutoksen yhteydessä tärkeänä, että hallintolaki mahdollistaa kuulutusmenettelyn toteuttamisen myös siten, että asiakirjoihin voi tutustua viranomaisen luona⁴¹. Arviointiohjelman ja –selostuksen tulisi niiden asiakirjaluonteen vuoksi olla sellaisessa formaatissa, että ne on mahdollista tulostaa ja niihin tutustuminen myös fyysisinä asiakirjoina on mahdollista, ja tällainen mahdollisuus viranomaisen luona tarjotaan. YVA-hankkeissa on ollut käytäntönä, että arviointiohjelma ja –selostus ovat kuulemisajan fyysisinä asiakirjoina nähtävillä hankkeen vaikutusalueen kunnissa, ELY-keskuksessa ja esim. kirjastoissa, ja tätä toimintatapaa suositellaan myös jatkossa. Linjaus on myös Århusin sopimuksensuositusten mukainen⁴².

Sähköistymiskehityksen edetessä viranomaisen voi sopeuttaa harkinnanvaraisia tiedottamiskäytäntöjään muuttuneeseen tilanteeseen sopivaksi, mutta lähtökohdan tulee tällöinkin olla asiakas (YVAan osallistuva), eli kaikilla tulisi olla mahdollisuus halutessaan osallistua menettelyihin ja saada hallintoasioista tietoa –riippumatta omista it-kyvyistä ja -mahdollisuuksista.

YVA-ohjelman ja –selostuksen vireilläolosta pitää YVA-lain 17 ja 20 §:n mukaisesti tiedottaa myös ainakin yhdessä hankkeen vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä. Malli tiedottamiseen löytyy Ympäristöhallinnon ohjaus ja kehittäminen –työtilasta Tiimeristä⁴³.

8.4 Maanpuolustusta ja siviilivalmiutta koskevat erityissäännökset

YVA-lain 36 § koskee erikoistilannetta, jossa ELY-keskus voi hankkeesta vastaavan esityksestä päättää, ettei ympäristövaikutusten arviointimenettelyä sovelleta sellaisiin hankkeisiin, joiden yksinomaisena tarkoituksena olisivat puolustukseen tai siviilivalmiuteen liittyvät toimet, mikäli lain

³⁹ HaVM 29/2018 vp.

⁴⁰ YmVM 3/2019 vp.

⁴¹ HE 239/2018 vp, s.17.

⁴² Yleissopimus tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta päätöksentekoon sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa

⁴³ Tiimeri-työtilan osoite ks. 2.3.2.

soveltaminen vaarantaisi niiden tarkoituksen. Ennen päätöksen tekemistä on pyydettävä lausuntoa asianomaisilta viranomaisilta. Tavoitteena on varmistaa, ettei hanketta koskevia luottamuksellisia tietoja paljastu siten, että siitä aiheutuisi maanpuolustukselle haittaa.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:ssä on yleinen salassa pidettäviä asiakirjoja koskeva säännös. Sen mukaisesti salassa pidettäviä suoraan lain nojalla ovat muun muassa tietyin edellytyksin asiakirjat, jotka koskevat onnettomuuksiin tai poikkeusoloihin varautumista, väestönsuojelua taikka turvallisuustutkintalain (525/2011) mukaista tutkintaa, suojelupoliisin ja muiden viranomaisten asiakirjat, jotka koskevat valtion turvallisuuden ylläpitämistä, sekä asiakirjat, jotka koskevat sotilastiedustelua, puolustusvoimien varustamista, kokoonpanoa, sijoitusta tai käyttöä taikka muuta sotilaallista maanpuolustusta taikka maanpuolustusta palvelevia keksintöjä, rakenteita, laitteita tai järjestelmiä taikka maanpuolustuksen kannalta muutoin merkityksellisiä kohteita taikka puolustusvalmiuteen varautumista. YVA-lain säännös mahdollistaa poikkeamisen asiakirjajulkisuudesta laajemmin kuin mainittu julkisuuslain 24 §, kuitenkin niin, että poikkeamisesta tehdään aina kussakin tapauksessa oma päätöksensä. Pykälän soveltamisessa on otettava huomioon sen poikkeussäännösluonne.

8.5 YVA-lain muutoksenhakusäännökset

8.5.1 Valitusoikeus arvioinnin puuttumisen tai puutteellisuuden perusteella

ELY-keskuksella on YVA-lain 34 §:n mukaan oikeus valittaa lain 3 §:ssä tarkoitettua hanketta koskevasta lupa-asian ratkaisusta tai muusta hankkeen toteuttamisen kannalta olennaisesta päätöksestä sillä perusteella, että hanketta koskien ei ole suoritettu YVA-menettelyä tai että se on suoritettu olennaisilta osiltaan puutteellisesti. Valitusoikeus ei koske päätöstä tätä laajemmin, ellei ELY-keskuksella ole oikeutta valittaa muun lain perusteella.

Myös muu sellainen taho, jolla on valituksen alaista päätöstä koskevan lain mukaan oikeus hakea päätökseen muutosta, voi valituksessaan vedota siihen, ettei YVA-menettelyä ole suoritettu tai että se on suoritettu olennaisilta osiltaan puutteellisesti. Hanketta koskevan asian ratkaisemista säätelevässä erityislaissa säädetään myös valitusoikeuden laajuudesta. Yhtä hanketta voi koskea usea eri laki, ja niiden säännökset valitusoikeuden perusteesta ja laajuudesta voivat vaihdella.

YVA-lain 34 §:n mukainen valitusoikeus kattaa myös tilanteet, joissa hankkeen ympäristövaikutukset arvioidaan YVA-lain 3 luvun mukaisen menettelyn sijaan alueidenkäyttölain 9 §:n mukaisessa YVAN ja kaavoituksen yhteismenettelyssä. Valitusoikeus tarkoittaa YVAN ja kaavan yhteismenettelytapauksissa sitä, että ympäristövaikutusten arvioinnin riittävyttä ja sen ajantasaisuutta tarkastellaan vasta hankkeen toteuttamista koskevan lupamenettelyn yhteydessä, eikä

vielä kaavan hyväksymispäätöstä tehtäessä. Hanketta koskeva kaavapäätös ei ole sellainen lupaan rinnastettava päätös, jossa voitaisiin arvioida ympäristövaikutusten arvioinnin puutteellisuutta tai perustellun päätelmän ajantasaisuutta. Samoin vasta lupamenettelyä koskevassa muutoksenhaussa asianosaiset ja muut muutoksenhakuun oikeutetut voivat vedota ympäristövaikutusten arvioinnin mahdollisiin puutteellisiin puutteellisiin.

8.5.2 Muutoksenhaku arviointimenettelyn soveltamista koskevaan päätökseen

Hankkeesta vastaavalla on oikeus hakea YVA-lain 13 §:n ja 36 §:n nojalla tehtyyn ELY-keskuksen päätökseen muutosta valittamalla oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) mukaisesti. Muut tahot voivat valittaa YVA-lain 13 §:n mukaisesta YVA-päätöksestä vasta lupapäätöksestä valittamisen yhteydessä.

YVA-lain 37 §:n mukaan ELY-keskuksen päätöksestä valitettaessa toimivaltainen hallinto-oikeus on se, jonka tuomiopiirissä pääosa kysymyksessä olevasta hankkeesta tai toiminnasta sijaitsee.

Tapauksessa, jossa hallinto-oikeus on kumonnut ELY-keskuksen YVA-lain 13 §:n mukaisen YVA-päätöksen, kyseinen ELY-keskus voi hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Valitusoikeudesta säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 109 §:ssä.

8.6 Pakkokeinot

YVA-lain 35 §:ssä säädetään, että ELY-keskuksella on oikeus sakon uhalla määrätä hankkeen toteuttaminen keskeytettäväksi siihen saakka, kunnes arviointimenettely on suoritettu. Edellytyksenä on, että hanke kuuluu YVA-lain 3 §:n mukaan lain soveltamisalaan, eikä sen toteuttaminen edellytä muun lain mukaista lupaa tai siihen rinnastettavaa päätöstä, ja että hankkeen toteuttamiseen on ryhdytty ennen YVA-menettelyn suorittamista.

8.7 Kansalliset kielikysymykset

Kielilain (423/2003) tarkoituksena on turvata perustuslaissa säädetty jokaisen oikeus käyttää viranomaisessa omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia. Oikeusministeriö on antanut suosituksen kielilain soveltamisesta ympäristövaikutusten arvioinnissa⁴⁴. Seuraavassa on kuvattu suosituksen keskeisimmät asiat.

⁴⁴ Oikeusministeriö 2007. Suositus kielilain soveltamisesta ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisissa asioissa sekä ympäristövaikutusten arvioinnissa (OM 3/58/2007).

Viranomaisten kielellinen asema määräytyy kielilain 6 §:n mukaan. Kielellinen asema perustuu virka-alueen kieleen. Yksikielisiä ovat valtion ympäristöviranomaiset, joiden virka-alueeseen kuuluu ainoastaan samankielisiä yksikielisiä kuntia. Kaksikielisiä ovat valtion ympäristöviranomaiset, joiden virka-alueeseen kuuluu sekä suomen- että ruotsinkielisiä kuntia tai kaksikielisiä kuntia. Valtioneuvoston asetuksessa virka- ja itsehallintoalueiden kielellisestä jaotuksesta säädetään yksikielisistä suomen- tai ruotsinkielisistä kunnista sekä kaksikielisistä kunnista ja näiden kuntien enemmistön kielestä.

Kielilain 10 §:n mukaan luonnollisilla henkilöillä on valtion viranomaisessa asioidessaan oikeus käyttää valintansa mukaan suomea tai ruotsia. Tämä oikeus on riippumaton esimerkiksi viranomaisen kielellisestä asemasta, henkilön äidinkielestä tai henkilön kotikunnan kielestä.

Kielilain 11 §:n mukaan oikeushenkilöillä, kuten yksityisillä yhtiöillä ja laitoksilla, on oikeus käyttää viranomaisessa asioidessaan pöytäkirjakieltään, joko suomea tai ruotsia. Oikeushenkilöihin on sovellettava soveltuvin osin luonnollisten henkilöiden kielellisistä oikeuksista annettuja säännöksiä. Kaksikielisen oikeushenkilön on kuitenkin viranomaisessa käsiteltävässä asiassa vastattava sillä kielellä, jolla asia on pantu vireille.

8.7.1 YVA-päätös

Ennen yksittäistapauksessa tehtävää päätöstä on hankkeesta vastaavalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi kielilain 10 §:n mukaisesti valitsemallaan kielellä, suomeksi tai ruotsiksi. Päätös annetaan todisteellisesti tiedoksi hankkeesta vastaavalle kielilain 19 §:n 3 momentin mukaan tämän kielellä. Kuulutuksissa käytetään kielilain 32 §:n 1 momentin mukaisesti kunnan tai kuntien kieltä. Kaksikielisille tai erikielisille alueille kohdistuvassa tiedottamisessa käytetään näin ollen molempia kieliä ja yksikielisille alueille kohdistuvassa tiedottamisessa alueen kieltä.

8.7.2 Arviointiohjelman ja arviointiselostuksen kieli

Hankkeesta vastaavalla on oikeus kielilain 10 ja 11 §:n mukaisesti toimittaa arviointiohjelma sekä arviointiselostus viranomaiselle omalla kielellään. Arviointiohjelmaan ja –selostukseen liittyvät asiakirjat voivat kielilain 19 §:n 2 momentin mukaan olla osittain suomeksi ja osittain ruotsiksi.

8.7.3 Arviointiohjelmasta ja arviointiselostuksesta tiedottaminen ja kuuleminen

Kuulutus. Kuulutuksissa käytetään kielilain 32 §:n 1 momentin mukaisesti vaikutusalueen kunnan tai kuntien kieltä. Kaksikielisille tai erikielisille alueille kohdistuvassa tiedottamisessa käytetään näin ollen molempia kieliä ja yksikielisille alueille kohdistuvassa tiedottamisessa alueen kieltä. Lehti-ilmoitukseen valitaan kuulutuksen kielellä ilmestyvä lehti tai lehdet.

Lausunnot. Viranomaisen on huolehdittava siitä, että kunnille ja muille viranomaisille varataan mahdollisuus antaa asiassa lausuntonsa. Kielilain 27 §:n 3 momentin mukaan kaksikielinen viranomainen tai kunta antaa lausuntonsa asian käsittelykielillä ja yksikielinen viranomainen tai kunta saa käyttää lausunnossa omaa kieltään.

Hankkeen yleisö- tai esittelytilaisuudet. Viranomaisen on varmistettava, että hankkeesta esittelytilaisuudet järjestetään kielilain 32 §:n mukaisesti, tarvittaessa esimerkiksi tulkkauksen välityksellä, jos asiaa esitellään eri kieliä käyttäville. Vastuu esittelystä kielilain mukaisesti molemmilla kansalliskielillä säilyy viranomaisella huolimatta siitä, millaisin järjestelyin tiedottaminen hoidetaan.

8.7.4 Asiakirjojen kääntäminen

Yhteysviranomaisen tulee varmistaa, että ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä tiedotetaan riittävässä laajuudessa molemmilla kielillä silloin, kun vaikutukset voivat ilmetä kaksi- tai erikielissä kunnissa. Asiakirjoja on tiedottamisen yhteydessä käännettävä siinä laajuudessa, että olennaiset tiedot annetaan molemmilla kielillä.

Viranomainen huolehtii asiakirjojen kääntämisestä tarvittavassa laajuudessa. Myös hankkeesta vastaava voi tehdä tarvittavat käännökset, jolloin yhteysviranomainen vastaa käännöskustannuksista. Viranomainen on tällöinkin vastuussa siitä, että asiakirjoja on käännetty siinä laajuudessa, että sekä suomen- että ruotsinkielisillä on mahdollisuus ilmaista mielipiteensä.

8.7.5 Yhteysviranomaisen lausunto arviointiohjelmasta ja perusteltu päätelmä

Yhteysviranomainen antaa lausuntonsa arviointiohjelmasta ja perustellun päätelmän arviointiselostuksesta kielilain 19 §:n 3 momentin mukaan hankkeesta vastaavan kielellä. Lausunnot toimitetaan kielilain 27 §:n mukaan suomen kielellä, jollei vastaanottava viranomainen ole yksikielisesti ruotsinkielinen tai vastaanottava kunta ruotsinkielinen tai kaksikielinen enemmistön kielitään ruotsinkielinen. Näin ollen yhteysviranomainen toimittaa lausunnot kaksikielisille valtion viranomaisille suomen kielellä, mutta esimerkiksi kaksikielisille, enemmistöltään ruotsinkielisille kunnille ruotsin kielellä.

8.7.6 Saamen kieli

Oikeudesta käyttää saamen kieltä viranomaisessa säädetään saamen kielilaissa (1086/2003). Saamen kielilaki koskee pohjoissaamea, inarinsaamea ja koltansaamea. Saamelaisella on aina oikeus käyttää kotiseutualueella viranomaisessa asioidessaan valintansa mukaan suomen tai saamen kieltä.

Viranomaisen on kotiseutualueella käytettävä saamelaiselle asiakkaalle lähetettävissä kirjeissä ja muissa asiakirjoissa oma-aloitteisesti tämän äidinkieltä, mikäli se on kohtuudella selvitettävissä. Saamelaisen omaa äidinkieltä on käytettävä myös silloin, kun saamelainen on itse ottanut yhteyttä saamen kielellä, tai kun hän pyytää asiakirjan käännöstä saameksi. Viranomaisen tulee kotiseutualueella oma-aloitteisesti osoittaa palvelevansa yleisöä saameksi.

Esimerkiksi:

- erilaiset kutsut ja kirjeet on laadittava saamen kielellä, taikka suomeksi ja saameksi,
- erilaiset ilmoitukset, tiedotteet, opasteet ja lomakkeet on laadittava myös saamen kielellä,
- viranomaisen verkkosivuilla tulee antaa tietoa saamen kielellä.

Saamelaisella on myös kotiseutualueen ulkopuolella oikeus käyttää saamen kieltä viranomaisissa. Kotiseutualueen ulkopuolella oikeus käyttää saamen kieltä on rajattu henkilön omaan asiaan tai asiaan, jossa häntä kuullaan. Tietyissä tilanteissa saamelaisella on oikeus saada maksuton käännös hänen asiaansa koskevista asiakirjoista. Oikeus on vain niissä viranomaisissa, joihin lakia sovelletaan.

Liite 1. Arviointiohjelmalausunnon tarkistuslista

Tarkistuslistan tarkoituksena on tarjota yhteysviranomaisille yhtenäinen ja kattava jäsenyys arviointiohjelman tarkistamisen ja lausunnon laatimisen tueksi. Kaikkia asioita ei tarvitse käsitellä lausunnossa.

Kursiivilla on merkitty sellaiset hyvän käytännön mukaiset asiat, joita YVA-asetus ei suoraan vaadi.

1. Kuvaus hankkeesta

- Onko ohjelmassa esitetty hankkeen nimi ja hankkeesta vastaava ja mahdollinen konsultti?
- Onko ohjelmassa kuvattu hanke ja sen tarkoitus? Onko hankkeen tarpeen perustelut esitetty? Ovatko perustelut päteviä ja uskottavia?
- Onko kuvattu hankkeen sijainti, koko ja maankäyttötarve, *muut keskeiset ominaisuudet ja tekniset ratkaisut ja kuvaus toiminnasta kuvattu hankkeen elinkaaren mukaisesti?*
- Onko hankekokonaisuus määritelty oikein? Onko hanke osa laajempaa kokonaisuutta ja kuvataanko kaikki osat ohjelmassa?
- Onko edellä mainitut seikat kuvattu niin yksityiskohtaisesti, että vaikutusten tunnistaminen ja selvittäminen on mahdollista?
- Onko ohjelmassa esitetty tiedot hankkeen liittymisestä muihin hankkeisiin?
- Onko ohjelmassa esitetty tiedot hankkeen *suunnitteluvaiheesta* ja arvio suunnittelu- ja toteuttamisaikataulusta?

2. Hankkeen vaihtoehdot

- Onko arvioinnissa mukana sellaiset kohtuulliset vaihtoehdot, jotka ovat hankkeen ja sen erityisominaisuuksien kannalta varteenotettavia? Onko arvioitavien vaihtoehtojen muodostaminen ja rajaus perusteltu pätevästi? Onko erilaisia vaihtoehtotyyppisiä mukana riittävästi? Onko perusteltua esittää muita kohtuullisia lisävaihtoehtoja annetun palautteen tai yhteysviranomaisen oman arvion perusteella?
- Onko hanketta ei toteuteta (hankkeen toteuttamatta jättäminen) -vaihtoehto eli ns. nollavaihtoehto määritelty ja kuvattu oikein? Onko sen mahdollinen tarpeettomuus perusteltu pätevästi?
- Onko vaihtoehdot kuvattu täsmällisesti?
- Tullaanko varsinaiseen arviointiin valittujen vaihtoehtojen vaikutuksia selvittämään tasapuolisesti? Onko vaihtoehtojen mahdollinen eritasoinen käsittely perusteltua?
- Onko käytettävä vaihtoehtojen vertailumenetelmä esitetty ja sen periaatteet kuvattu? Onko se perusteltu ja käyttökelpoinen?

3. Suhde suunnitelmiin ja ohjelmiin sekä vahvistettuihin ympäristönsuojelutavoitteisiin

- Onko ohjelmassa esitetty oikein tiedot hankkeen toteuttamisen edellyttämistä suunnitelmista, luvista ja päätöksistä?

4. Ympäristön nykytila ja kehitys

- Onko todennäköisen vaikutusalueen ympäristön nykytila ja kehitys esitetty riittävällä tarkkuudella, jotta vaikutusten tunnistaminen ja lisäselvitystarpeet voidaan määritellä? Ovatko ympäristöä koskevat olemassa olevat tiedot riittäviä?
- Onko tarkasteltavan todennäköisen vaikutusalueen rajaus esitetty? Onko perusteltua esittää eri vaikutusten osalta erilaisia vaikutusalue-rajauksia? Ovatko nämä vaikutusalueet perusteltuja? Onko vaikutusalue-rajauksissa otettu huomioon vaikutusten mahdollinen ulottuminen maan rajojen ulkopuolelle?

5. Tunnistetut ja arvioitavat ympäristövaikutukset

- Onko vaikutukset ja yhteisvaikutukset tunnistettu systemaattisesti ja kattavasti? Voidaanko perustelu päätelmä hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista antaa suunnitellun arvioinnin perusteella? Ovatko esitetyt vaikutukset YVA-lain ympäristövaikutuskäsitteen mukaisia? Onko tehty perusteltu rajaus todennäköisesti merkittäviin ympäristövaikutuksiin ja toisaalta vielä merkittävydeltään epävarmoinhin? Onko jokin merkittävä vaikutus jäämässä arvioinnin ulkopuolelle? Onko vaikutusten arviointi ehdotettu tehtäväksi liian laajana, voiko arviointia rajata? Voivatko vaikutukset ylittää valtion rajat?
- Onko esitetty vaikutusten ryhmittely toimiva? Onko hankekokonaisuus ja hankkeen elinkaari otettu tunnistamisessa huomioon?
- Onko esitetty riittävät perustelut arvioitavien ympäristövaikutusten rajaukselle?

6. Tiedot laadituista ja suunnitelluista selvityksistä

- Onko esitetty tiedot jo olemassa olevista ja suunnitelluista vaikutuksia koskevista selvityksistä? Onko suunnitellut selvitykset (ml. ympäristön tilaa koskevat uudet selvitykset) kohdennettu oikein ja perustellusti merkittäviin vaikutuksiin? Ovatko olemassa olevat ja suunnitellut selvitykset riittävän perusteellisia ja yksityiskohtaisia kunkin tarkasteltavan vaikutuksen osalta? Onko suunniteltujen selvitysten ajankohta ja aikataulu realistinen? Onko jokin merkittävä vaikutus jäämässä arvioinnin ulkopuolelle?
- Onko käytettävät menetelmät kuvattu? Onko niihin sisältyvät oletukset esitetty? Ovatko ne päteviä ja käyttökelpoisia?
- Ovatko käytettävät aineistot/lähteet ajantasaisia ja kattavia ja soveltuvia? Onko niissä puutteita?

7. Arviointiohjelman laatijoiden pätevyys

- Onko arviointiohjelmassa esitetty tiedot arviointiselostuksen laatijoista ja heidän asiantuntemuksestaan? Ovatko laatijat päteviä?

8. Arviointimenettelyn ja osallistuminen järjestäminen, näiden liittyminen hankkeen suunnitteluun YVAn aikataulu

- *Jos osallistumista järjestetty jo ennen arviointiohjelman valmistumista, onko se kirjattu arviointiohjelmaan?*
- Onko arviointiohjelmassa esitetty suunnitelma arviointimenettelyn ja siihen liittyvän osallistumisen järjestämisestä? Onko ohjelmassa kuvattu näiden liittyminen hankkeen suunnitteluun? Mahdollistavatko suunnitellut osallistumisjärjestelyt riittävän kattavat ja tasapuoliset osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet? Tuleeko osallistumisjärjestelyjä joiltain osin parantaa?
- Sisältyykö ohjelmaan arvio arviointiselostuksen valmistumisajankohdasta? Onko YVA-selostuksen laatimisen aikataulu realistinen? Ehditäänkö tarvittavat selvitykset tehdä suunnitellussa aikataulussa? Onko aikataulu sellainen, että suunnitteluun pystyy aidosti vaikuttamaan?

9. Raportointi

- *Onko arviointiohjelma raportoitu laadukkaasti?*
- *Sisältääkö arviointiohjelma yhteenvedon? Onko yhteenvedo laadukas?*

10. Ohjeet jatkotyöhön/ yhteenvedo

- *yhteenvedo hyvin tehdyistä asioista*
- *yhteenvedo keskeisistä puutteista ja tarkistustarpeista sekä ohjeet jatkotyöhön perusteluineen*
- *muut ohjeet jatkotyöhön. Tässä voidaan*
 - *korostaa, esimerkiksi osallistumisjärjestelyjä, vaihtoehtojen vertailua, haitallisten vaikutusten ehkäisemistä, vaikutusten merkittävyyden systemaattista käsittelyä ja arvioinnin laadukasta raportointia*
 - *edellyttää, että arviointiselostusluonnos toimitetaan yhteysviranomaiselle tarkistettavaksi ja että tämä otetaan huomioon alustavan aikataulun tarkistamisessa.*

Liite 2. Perustellun päätelmän tarkistuslista

Tarkistuslistan tarkoituksena on tarjota yhteysviranomaisille yhtenäinen ja kattava jäsenyys arviointiselostuksen tarkistamisen ja perustellun päätelmän laatimisen tueksi. Perustellusta päätelmästä on laadittu mallipohja, jota suositellaan käytettävän valtakunnallisen yhtenäisyyden varmistamiseksi.

Kursiivilla on merkitty sellaiset hyvän käytännön mukaiset asiat, joita YVA-asetus ei suoraan vaadi.

Yhteysviranomaisen perusteltu päätelmä

1. Kuvaus hankkeesta

- Onko selostuksessa esitetty hankkeen nimi ja sijainti?
- Onko selostuksessa kuvattu hanke, sen tarkoitus ja suunnitteluvaihe?
Onko hankkeen tarpeen perustelut esitetty? *Ovatko perustelut päteviä ja uskottavia?*
- Onko hankekokonaisuus määritelty oikein? Onko hankekokonaisuus sama kuin ohjelmassa kuvattu?
- Onko esitetty hankkeen maankäyttötarve, muut tärkeimmät ominaisuudet⁴⁵ ottaen huomioon hankkeen elinkaari: rakentamis- ja käyttövaiheet, mahdollinen purkaminen ja poikkeustilanteet mukaan lukien *Onko edellä mainitut seikat kuvattu niin yksityiskohtaisesti, että vaikutusten tunnistaminen ja selvittäminen on ollut mahdollista?* Jos hankkeen YVA tehdään aikaisessa vaiheessa, onko hankkeen suunnittelun epävarmuudet tunnistettu?

2. Tiedot hankkeesta vastaavasta, suunnittelusta ja luvista

- Onko selostuksessa esitetty tiedot hankkeesta vastaava (*ja mahdollinen konsultti*)?
- Onko selostuksessa esitetty tiedot hankkeen suunnittelu- ja toteuttamisaikataulusta?
- Onko selostuksessa esitetty oikein tiedot hankkeen toteuttamisen edellyttämistä suunnitelmista, luvista ja niihin rinnastettavista päätöksistä?
- Onko selostuksessa esitetty tiedot hankkeen liittymisestä muihin hankkeisiin?

3. Selvitys yhteydestä maankäyttö- ja muihin suunnitelmiin ja ohjelmiin

- Onko esitetty selvitys hankkeen ja sen vaihtoehtojen suhteesta maankäyttösuunnitelmiin sekä hankkeen kannalta olennaisiin luonnonvarojen käyttöä ja ympäristönsuojelua koskeviin suunnitelmiin ja ohjelmiin?

⁴⁵ mukaan lukien energian hankinta ja kulutus, materiaalit ja luonnonvarat, todennäköiset päästöt ja jäämät kuten melu, tärinä, valo, kuumuus ja säteily sekä sellaiset päästöt ja jäämät, jotka voivat aiheuttaa veden, ilman, maaperän ja pohjamaan pilaantumista, sekä syntyvän jätteen määrä ja laatu

4. Ympäristön nykytila

- Onko esitetty kuvaus ympäristön nykytilasta ja sen todennäköisestä kehityksestä (tilanteessa, jossa hanketta ei toteuteta) tehty riittävällä tarkkuudella vaikutustarkastelujen perustaksi? Onko tarkasteltavat vaikutusalueet esitetty ja onko ne perusteltu? Onko vaikutusalueajauksissa otettu huomioon vaikutusten mahdollinen ulottuminen maan rajojen ulkopuolelle?

5. Mahdolliset onnettomuudet

- Onko esitetty arvio mahdollisista onnettomuuksista ja niiden seurauksista? Onko arvioissa otettu huomioon hankkeen alttius suuronnettomuus- ja luonnonkatastrofiriskeille? Onko näihin liittyvät hätätilanteet huomioitu? Onko esitetty toimenpiteet, mukaan lukien ehkäisy- ja lieventämistoimet, näihin tilanteisiin varautumisesta?

6. Hankkeen ja sen vaihtoehtojen ympäristövaikutukset

Vaihtoehtojen käsittely

- Onko arvioinnissa mukana sellaiset kohtuulliset vaihtoehdot, jotka ovat hankkeen ja sen erityisominaisuuksien kannalta varteenotettavia? Onko arvioitavien vaihtoehtojen muodostaminen ja rajaaminen perusteltu pätevästi? Onko yhteysviranomaisen esittämät vaihtoehdot otettu mukaan arviointiin? Jos yhteysviranomaisen arviointiohjelmalausunnossa esittämiä vaihtoehtoja ei ole arvioitu, onko niiden poisjättäminen ollut perusteltua?
- Onko hanketta ei toteuteta -vaihtoehto eli ns. nollavaihtoehto määritelty oikein? Onko nollavaihtoehdon mahdollinen tarpeettomuus perusteltu pätevästi?
- Onko vaihtoehdot kuvattu täsmällisesti?
- Onko varsinaiseen arviointiin valittujen vaihtoehtojen vaikutuksia selvitetty tasapuolisesti? Onko vaihtoehtojen mahdollinen eritasoinen selvittäminen tai käsittely ollut perusteltua?

Ympäristövaikutusten selvittäminen ja merkittävyyden arviointi

- Onko vaikutuksia koskevat selvitykset kohdennettu oikein ja perustellusti todennäköisesti merkittäviin vaikutuksiin? Onko vaikutusten tarkastelussa otettu huomioon hankekokonaisuus ja hankkeen elinkaari?
- Ovatko esitetyt vaikutukset YVA-lain ympäristövaikutuskäsitteen mukaisia?
- Ovatko selvitykset riittävän perusteellisia ja yksityiskohtaisia kunkin tarkasteltavan vaikutuksen osalta mukaan lukien ihmisiin kohdistuvat vaikutukset?
- Onko arvioitu yhteisvaikutukset muiden olemassa olevien ja hyväksytyjen hankkeiden kanssa?
- Onko yhteysviranomaisen arviointiohjelmalausunnossa vaikutusten selvittämistä koskevat tarkistusvaatimukset otettu huomioon? Onko tarkistusvaatimusten mahdollinen huomiotta jättäminen ollut perusteltua?
- Onko eri vaikutusten merkittävyyden perustelut esitetty avoimesti ja pätevästi? Onko vältetty ottamasta kantaa jonkin vaikutuksen merkittävyyteen? Onko jonkin vaikutuksen merkittävyyttä väärin arvioitu?

7. Valtioiden rajat ylittävät vaikutukset (tapauksen mukaan)

- Onko hankkeen rajat ylittävät vaikutukset arvioitu ja kuvattu riittävällä tarkkuudella? Saavatko toisen valtion asukkaat, viranomaiset ja muut tahot selkeän kuvan oman valtionsa aluelle ulottuvista vaikutuksista? Onko arviointiohjelmasta annettu valtion palaute otettu huomioon? Onko esitettyihin huomioihin, kysymyksiin ja täydennystarpeisiin vastattu?

8. Vaihtoehtojen vertailu

- Onko käytettävä vaihtoehtojen vertailumenetelmä esitetty ja sen periaatteet kuvattu? Onko se perusteltu ja käyttökelpoinen? Onko vertailumenetelmää käytetty oikein?
- Esitetäänkö vaihtoehtojen ympäristövaikutukset tasapuolisesti? Onko jonkun vaihtoehdon tiedot esitetty myönteisemmässä tai kielteisemmässä valossa kuin toisten?
- Onko vertailuun valittu tarkoituksenmukaiset tekijät? Onko esitetty johtopäätöksiä vaihtoehdoista? Ovatko johtopäätökset yhtäpitäviä vertailun kanssa? Voisiko vertailusta saada toisenlaiset johtopäätökset, jos vertailtavat tekijät olisi valittu toisin?

9. Vaihtoehtojen valinta

- Onko esitetty tiedot toteuttavaksi valitun vaihtoehdon tai vaihtoehtojen valintaan johtaneista syistä? Onko valintaa perusteltu myös ympäristövaikutuksilla? Ovatko valinnan syyt perusteltuja?

10. Haitallisten vaikutusten ehkäisy ja lieventäminen

- Onko merkittävien haitallisten vaikutusten ehkäiseminen, rajoittaminen tai poistaminen otettu riittävästi huomioon jo itse hankkeessa?
- Tarvitaanko erillisiä haitallisten vaikutusten ehkäisytöitä? Onko niitä ehdotettu? Ovatko ne toteuttamiskelpoisia? Onko ehkäisytöiden vaikutukset esitetty? Vähentävätkö esitetyt ehkäisytöet riittävästi haitallisia vaikutuksia?
- Onko ehkäisytöihin sitouduttu ja esitetäänkö niiden toteuttamisen vastuusuhteet ja aikataulu?

11. Seuranta (tapauksen mukaan)

- Onko selostuksessa tarpeen esittää ehdotus merkittävien haitallisten ympäristövaikutusten seurantarjestelyistä? Onko siinä esitetty riittävät asiat?

12. Arviointimenettelyn vaiheet

- Onko arviointimenettely ja osallistumisjärjestelyt kuvattu arviointiselostuksessa? Onko arviointimenettely ja osallistuminen liittyneet riittävällä tavalla hankkeen suunnitteluun?
- Olivatko osallistumisjärjestelyt riittäviä ja vaikuttavia?

13. Lähteet

- Onko esitetty arvioinnissa käytetty keskeiset lähteet, joita on käytetty selostukseen sisältyvien kuvausten ja arviointien laadinnassa?
- Onko käytetyt menetelmät kuvattu riittävästi, joita on käytetty merkittävien ympäristövaikutusten tunnistamisessa, ennustamisessa ja arvioinnissa? Onko menetelmiin sisältyvät oletukset esitetty? Ovatko käytetyt menetelmät päteviä ja onko niitä sovellettu oikein?
- Onko tietojen puutteita ja tärkeimpiä epävarmuustekijöitä tarkasteltu avoimesti ja riittävällä tarkkuudella?

14. Arviointiselostuksen laatijoiden pätevyys

- Onko selostuksessa esitetty tiedot arviointiselostuksen laatijoista ja heidän asiantuntemuksestaan? Ovatko laatijat päteviä?

15. Arviointiohjelmalausannon huomioon ottaminen

- Onko arviointiselostuksessa esitetty selvitys siitä, miten yhteysviranomaisen arviointiohjelmalausunto on otettu huomioon?

16. Tiivistelmä

- Sisältääkö arviointiselostus yhteenvedon? Onko yhteenvedo laadukas?

17. Lopuksi

- Onko arviointiselostus riittävä ja laadukas? Pystyykö yhteysviranomainen antamaan sen perusteella perustellun päätelmänsä hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista?
- Onko yhteysviranomainen samaa mieltä esitettyjen ympäristövaikutusten merkittävyydestä kuin hankkeesta vastaava?
- *Onko arviointiselostus raportoitu laadukkaasti?*

Luettavaa

Ympäristöhallinnon YVA-sivut, www.ymparisto.fi/yva

YVA-oikeus - Uudistunut ympäristövaikutusten arviointimenettely. Ismo Pölönen - Juha Perho. Edita, 2018.

Kuvitettu YVA-opas, yvary.fi/yva-opas/

Ohjeita ja oppaita

Oikeusministeriö 2007. Suositus kielilain soveltamisesta ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisissa asioissa sekä ympäristövaikutusten arvioinnissa (OM 3/58/2007)

Ympäristövaikutusten selvittäminen ja arviointi

Yleisiä ohjeita

[Hyviä käytäntöjä ympäristövaikutusten arvioinnissa - IMPERIA-hankkeen yhteenveto](#), Mika Marttunen et al. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 39/2015.

Ihmisiin kohdistuvat vaikutukset

Ympäristövaikutusten arviointi. Ihmisiin kohdistuvat terveydelliset ja sosiaaliset vaikutukset. Sosiaali- ja terveysministeriö 1999.

Luontovaikutukset

[Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi: Opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle - 2. korjattu painos](#). Suomen ympäristökeskuksen raportteja 43/2023. [Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa](#), Suomen ympäristökeskus, Ympäristöopas 109.

Linnustovaikutukset

[Maakunnallisesti arvokkaat lintualueet](#), Yhdistysten MAALI-raportit

[Hyvät käytännöt maakotkalle aiheutuvien vaikutusten arviointiin – esimerkkiraportti Nimettömänkankaan tuulivoimahankkeesta](#). Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja 2022. Sarja A 241.

Lepakot

[Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry:n suositus lepakkokartoituksista luontokartoittajille, tilaajille ja viranomaisille](#)

Porot

[Opas poronhoidon tarkasteluun maankäyttöhankkeissa 2014](#)

Ilmastovaikutukset

Ilmastovaikutusten arviointi YVAssa ja SOVAssa -vaikutusten tunnistaminen ja johdonmukainen käsittely. Ympäristöministeriön julkaisuja 2021:18.

Kulttuuriympäristövaikutusten arviointi

Kulttuuriympäristö vaikutusten arvioinnissa, Suomen Ympäristö 14/2013.

Guidance and Toolkit for Impact Assessments in a World Heritage Context, UNESCO 2022.

Saamelaiskultuuria koskevien vaikutusten arviointi

Saamelaisten alkuperäiskansaoikeudet ja saamelaiskultuuria koskevien vaikutusten arviointi YVA-lain mukaisessa menettelyssä 2024. Heinämäki, Leena; Markkula, Inkeri ja Sajets, Jan. Ympäristöministeriön julkaisuja 2023:2.

Good Practices For Environmental Impact Assessment and Meaningful Engagement in the Arctic 2019. Arctic Council, Sustainable Development Working Group.

Hankkeisiin liittyvät oppaat

1. Eläinten pito ja kalankasvatus

Kotieläintalouden ympäristönsuojeluohje, Ympäristöministeriö julkaisuja 2021:71.

Maatilojen kemikaalien käsittely ja varastointi. Ohje ympäristönsuojeluviranomaiselle. Ympäristöministeriön julkaisuja 2021:5.

Kalankasvatuksen ympäristönsuojeluohje. Ympäristöministeriön julkaisuja 2020:22.

Turkistarhauksen ympäristönsuojeluohje. Ympäristöhallinnon ohjeita 2/2018.

2. Luonnonvarojen otto ja käsittely

Ympäristövaikutusten arviointimenettely kaivoshankkeissa. Työ- ja elinkeinoministeriön oppaat ja muut julkaisut 3/2015.

Maa-ainesten ottaminen – opas ainesten kestäväään käyttöön. Ympäristöministeriön julkaisuja 2023:30.

Kiviaineshankkeiden ympäristövaikutusten arviointi, Suomen Ympäristö 27/2012.

Valtakunnallisesti arvokkaat moreenimuodostumat, Suomen ympäristö 14/2007.

Turvetuotannon ympäristönsuojeluohje. Ympäristöhallinnon ohjeita 2/2015.

7. Energian tuotanto

Tuulivoimaa oikeisiin paikkoihin. Luonnonsuojeluliiton Tuulivoimaopas. Tammikuu 2022.

Tuulivoimarakentamisen suunnittelu. Ympäristöhallinnon ohjeita 5/2016.

Linnustovaikutusten arviointi tuulivoimarakentamisessa. Suomen ympäristö 6/2016.

- [Streamlining environmental assessment procedures for energy infrastructure Projects of Common Interest \(PCIs\)](#) (pdf ~1Mb) (2013)
- [Guidance on the Application of the Environmental Impact Assessment Procedure for Large- scale Transboundary Projects](#) (pdf ~1,2Mb) (2013)
- [Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Environmental Impact Assessment](#) (pdf ~1,5Mb) (2013)
- [Interpretation suggested by the Commission as regards the application of the EIA Directive to ancillary/associated works](#) (pdf ~550K) (2012)
- [Application of the EIA Directive to projects related to the exploration and exploitation of unconventional hydrocarbon](#) (pdf ~600K) (2012)
- [Application of EIA Directive to the rehabilitation of landfills](#) (pdf~18K) (2010)

Espoon sopimus

- [Espoon sopimuksen verkkosivu](#)
- [Valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arviointi Suomessa.](#) Ympäristöhallinnon verkkosivu.

